فقه دعوت الى الله

اصول ، قواعد او معاصر وسائل

تألیف: حمدالله «شاکري»

فقه دعوت الی الله

اصول ، قواعد او معاصر وسائل

تألیف

حمدالله «شاکري»

۱۳۹۶ کال

بسم الله الرحمن الرحيم

لړلیک

اووم فصل ١٩٣

سریزه

بسم الله الرحمن الرحيم

إن الحمد لله، نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يُضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله.

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اتَّقُواْ اللّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ}

{ كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّهِ ......}.

اما بعد :

په نن عصر کې زمونږ امت او زمونږ ولس اصلاح ته شدید ضرورت لري ، زمونږ امت او ولس چې نن له کومو ستونزو سره مخ دی وجه یې د دین څخه لریوالی دی . او ددې پرته چې خپل دین ته رجوع ونه کړو بله چاره نشته .

هغه واقعي ، برحق ، د عدل او رحمت دین چې د خلکو د دنیا او آخرت د فلاح او سعادت یوازنی لاره ده .

دین ته د خلکو رجوع کول ، د دین پیژندل او د معاصرو طاغوتي بلاوو دفع کول د دعوت الی الله ، أمر بالمعروف او نهی عن المنکر ، وعظ ، بیان او تعلیم پرته امکان نلري .

ځکه الله تعالی د انسانانو د اصلاح لپاره په هره زمانه کې پیغمبران را لیږلي دي او بیا یې ددې امت لپاره رحمة للعالمین ، خاتم نبیین ، نړیوال عالمي پیغمبر محمد صلی الله علیه وسلم را لیږلی [وَمَا أَرْسلْنَاکَ الاَّ رَحْمَةً لِلْعَالَمِینَ] دا چې د پیغمبرۍ سلسله ختمه شوې ده نو د دعوت الی الله محکمه فریضه اسلامي امت ته پاتې ده .

د مسلمانانو اصلاح او رحمت للعالمین دین ټولې نړۍ ته رسول خلک د کفر له تیارو څخه د ایمان نور ته رابلل زمونږ ټولو ایماني مسئولیت دی .

نو زمونږ د هر فرد خاصتاً د حق د لیارې دعوتګرانو ته پکار ده چې د دعوت الی الله ارکان ، قواعد ، معاصر وسائل او د غیر مسلمو سره د دعوت اسلوب او طریقې وپیژني ، ځکه دعوت عبادت دی او د عبادت د قبول یو شرط دا دی چې عبادت د شرعي منهج موافق وي .

په دغه کتاب کې د دعوت الله اهمیت ، اهداف ، ارکان او قواعد ، معاصر وسائل او د غیر مسلمو سره د دعوت اسلوب په ساده او روانه لهجه بیان

شوي دي .

الحمدلله ، الله سبحانه وتعالی ته شکر ادا کوم چې ما ته يې ددغه مهم کتاب د ليکلو توفيق راکړ او په داسې وخت کې يې پای ته رسوم چې زه پوره ناروغه يم .

وصلى الله وسلم وبارك على عبده ورسوله وخيرته من خلقه نبينا وإمامنا محمد بن عبد الله، وعلى آله وأصحابه، ومن سار على نهجه إلى يوم الدين.

حمدالله «شاکري» غفرله و لوالديه و لجميع المسلمين

دراسات الاسلامي – الاكاديمية الاسلامية العالمية

لومړی فصل

د دعوت تعريف :

کلمه د «دعوة » د «دَعا» مصدر دی چې په لغت کې بلنې او غوښتنې ته وايي.

په اصطلاح کې د الله تعالى لوري ته بلنه ، د الله تعالى د بر حق دين اسلام لوري ته بلنه او خلکو ته په نيکو کارونو أمر او له بدو کارونو څخه منع کولو ته وايي .

الله سبحانه وتعالى فرمايي : [وَمَا لَكُمْ لاَ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ...] [1]

ژباړه : او تاسو ته څه عذر دی چې په الله ايمان نه راوړئ، حال دا چې (د الله) رسول تاسو ته بلنه درکوي دې ته چې تاسو په خپل رب ايمان راوړئ.

او فرمايي : [كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّهِ ...] [2]

ژباړه : تاسې غوره امت ياست چې د خلکو د پاره راويستل شوي ياست ، ځکه چې د نيکی په لور بلنه کوئ او د بدی مخه نيسئ او په الله ايمان لرئ .

د اسلامي دعوت اهداف :

١- خلک د کفر له تيارو څخه د ايمان نور ته بلل، خلکو ته د خپل رب او خالق وريپژندل ،چې دا کار د دعوت پرته امکان نلري ، لقوله سبحانه وتعالى

---

[1] - سوره الحديد :٨ .

[2] - سوره آل عمران : ١١٠ .

:[الَر كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ][1]

ژباړه: الف، لام، را، (دا) کتاب دی چې مونږ تا ته نازل کړی دی، د دې لپاره چې ته خلق له تیارو نه رڼا ته وباسې د دوی د رب په اذن سره، د ډېر غالب، ښه ستایل شوي ذات لارې ته.

۲- بشریت ته له هلاکت څخه نجات ورکول ، ځکه کله چې انسان د ژوند په چارو کې یوازې د عقل ، نفسي غوښتنو ، خواهشاتو لاره اختیار کړي نشي کولای چې له ضرر او هلاکت څخه نجات و مومي او حتماً به په فساد او هلاکت کې پرېوځي ، الهي شریعت د تحلیل او تحریم داسې اصول او قواعد وضع کړي دي چې په هغه کې جلب مصالح او دفع ضرر په نظر کې نیول شوي ، چې دا هدف د دعوت الی الله پرته امکان نلري .

لقوله سبحانه وتعالى :[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ اسْتَجِيبُواْ لِلّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُم لِمَا يُحْيِيكُمْ..][2]

ژباړه : ای مؤمنانو! تاسو د الله او د رسول خبره منئ کله چې دی تاسو د هغه کار لپاره راوبلي چې تاسو ته ژوند درکوي.

د [يحيي] څخه مطلب د دین او زړونو ژوندې کیدل دي په ایمان سره .

۳- د انسان د خلقت او پیدایښت د اصلي هدف تحقق کوم چې یوازې د الله تعالی عبادت او بندګي ده ، لقوله سبحانه وتعالى :[وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ][1]

---

[1]- سوره ابراهيم :۱ .
[2]- سوره الانفال :۲۴

ژباړه : او نه مو دي پيدا کړي پېريان او انسانان مګر دا چې عبادت وکړي زما.

اوفرمايي :[اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ][2]

ژباړه: عبادت وکړئ د هغه رب چې تاسې او له تاسې څخه مخکې ټول خلک يې پيدا کړي دي ، تر څو تاسې پرهيزګاران شئ .هغه ذات چې ستاسو لپاره يې ځمکه وغوړوله ، آسمان يې چت جوړ کړ او له پاسه يې اوبه را ښکته کړي ، په اوبو سره يې ستاسې د خوراک لپاره ډول ډول مېوې را وښکلې . نو بايد تاسې هم له الله پاک سره نور څيزونه برخه من ونه ګرځوئ .

۴- د الله تعالی د طرف نه پر خپلو بنده ګانو دليل او حجت ، لقوله سبحانه وتعالی :[رُّسُلاً مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا][3]

ژباړه : او (مونږ لېږلي وو) رسولان، چې زيری ورکوونکي او وېروونکي وو، د دې لپاره چې د خلقو لپاره په الله باندې څه حجت پاتې نشي او الله له ازله ډېر غالب، ښه حکمت والا دی.

۵- ټول عالم ته د الهي رحمت او هدايت رسول چې د دعوت پرته هيڅ امکان نلري ، لقوله سبحانه وتعالی :[وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ][4]

---

[1] - سوره الذاريات :۵۶ .
[2] - سوره البقره :۲۱ .
[3] - سوره النسآء :۱۶۵ .
[4] - سوره الانبياء :۱۰۷ .

ژباړه : او مونږ ته نه یې لیږلې مګر د ټول عالم لپاره رحمت.

۶- د دین او مسلمانانو د شان او عزت لوړوالی ځکه په کومه ټولنه کې چې منکرات او فساد نه وي په هغه کې د شعائر الله او دیندارو خلکو عزت لوړ وي مګر په کومه ټولنه کې چې فساد او منکرات وي په هغه ټولنه کې د شعائرو او دینداری عزت کم او د فاسقانو او فاجرانو شان لوړ وي .

۷- د فسق او ګناهونو د وعیدونو په بیانولو سره خلک د ګناهونو څخه منع کول.

۸- د اعمالو د فضائلو په بیانولو سره خلک نیکو کارونو ته تشویق او ترغیب.

۹- د غافله خلکو بیدارول.

۱۰- د ایمان تجدید او د نفسونو تحریک.

۱۱- د اسلام په مسقیمه لاره ثابت پاتې کیدل.

۱۲- خلک اسلامي شعائرو او حدودو ته متوجه کول.

۱۳- د انسي او جني شیطانانو د مَکر څخه د خلکو خبرول.

د دعوت الی الله اهمیت او فضیلت :

دعوت الی الله یا أمر بالمعروف او نهی عن المنکر زیات فضیلت او ستر اهمیت لري ځکه دعوت د پیغمبرانو علیهم السلام دنده ده او د نیکو کسانو دنده ده او زمونږ د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په نبوت سره د پیغمبری سلسله ختمه شوې ده او د اسلامي دعوت مسئولیت امت ته

سپارل شوی دی ، رسول الله صلی الله علیه وسلم او د هغوی (صلی الله علیه وسلم) مبارک صحابه کرام رضی الله عنهم اجمعین په ډیر کم وخت کې اسلام د دعوت او جهاد له لارې د شرق نه تر غرب ، شمال نه تر جنوب او د هغه وخت ټولو لویو وچو او نړی ته ورسولو نن عصر دا دنده د امت اوسني نسل ته پاتې ده او زمونږ څخه به بل نسل ته پاتې کیږي .

دعوت زیات فضیلت لري په قرآنکریم او سنتو کې یې زیات فضیلت ذکر شوی دی .

۱- د الله لورې ته دعوت او بلنه د انبیاء علیهم السلام عمل دی ، د ټولو صحابه کرامو ، تابعینو او د خیر القرون د ټولو صالحو کسانو کار دی .

الله سبحانه وتعالی فرمایي : ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنِ اعْبُدُواْ اللّهَ وَاجْتَنِبُواْ الطَّاغُوتَ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى اللّهُ وَمِنْهُم مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلالَةُ فَسِيرُواْ فِي الأَرْضِ فَانظُرُواْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ﴾[1]

ژباړه : او مونږ په هر امت کې د همدې خبرې لپاره استازي لیږلي دي چې : ای خلکو ! د یوه الله اطاعت وکړئ او له طاغوت نه ځان وژغورئ ، خو څنو ته الله هدایت وکړ او څني د دوی هغه وو چې ثابته شوه پرې ګمراهي (حق یې قبول نه کړ) ، نو وګرځئ تاسي په ځمکه کې او وګورئ چې د هغو خلکو پایله څه شوه چې پیغمبران به یې دروا‌غجن ګڼل .

او د خپل آخرین رسول محمد صلی الله علیه وسلم په اړه فرمایي :

﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوباً عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ ....﴾[1]

---

[1] - سوره النحل :۳۶ .

ژباړه : (دا متقیان مؤمنان چې مقرر دی دوی ته رحمت) هغه کسان دي چې متابعت کوي د هغه رسول چې نبي او امی دی ، هغه رسول چې په تورات او انجیل کې یې لا پخوا د هغه په هکله لیکنه لیدلې وه . زما دا استازي به په نیکو کارونو امر کوي او له بدو کارونو به منع کوي .

پس الله تعالی پیغمبران ددې لپاره مبعوث کړي دي چې خلک د الله تعالی طرف ته وبولي ، هغوی ته په نیکو کارونو امر وکړي او له بدو کارونو څخه یې منع کړي تر څو دوی پر خلکو باندې یو حجت او دلیل وي ، لقوله سبحانه وتعالی : ﴿رُّسُلاً مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللّهُ عَزِيزاً حَكِيماً﴾[٢]

ژباړه : ټول پیغمبران زیری ورکوونکي او ډار ورکوونکي لیږل شوي دي چې د الله په وړاندې د رسولانو له راتګ وروسته چاته کومه بانه او پلمه پاتې نه شي . او الله پاک ښه زوره ور او د حکمت څښتن دی .

د جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم حال داسې ؤ چې په ټولو حالاتو کې یې امر بالمعروف او نهی عن المنکر کولو ، حتې د ډوډی خوړلو په وخت لکه چې په حدیث شریف کې راغلي : «أن رجلا أكل عند رسول الله -صلى الله عليه وسلم- بشماله فقال: "كل بيمينك" [٣]

یعني : یو کس د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په ګین لاس باندې خوراک کولو ، رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل : په ښي

[١] - سوره الاعراب :١٥٧ .
[٢] - سوره النساء :١٦٥ .
[٣] - رواه مسلم .

لاس باندې خوراک کوه .

٢- امر بالمعروف او نهی عن المنکر د مؤمنانو له مهمو اعمالو او سترو صفاتو څخه دی ، لقوله سبحانه وتعالی: [وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاء بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ][1] .

ژباړه : او مؤمنان سړي او مؤمنانې ښځې ځینې د ځینو نورو دوستان دي امر کوي په نیکی او له بدو نه خلک منع کوي .

د مؤمنانو دا صفت د منافقانو پر وړاندې یو جلا کوونکی صفت دی ،لقوله سبحانه وتعالی :

﴿الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُم مِّن بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُواْ اللّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾[2]

ژباړه : منافقان سړي او منافقانې ښځې ځینې له ځینو نورو نه دي هغوی د بدی په لور بلنه او له نیکی نه منع کوي ، خپل لاسونه له نېکیو نه تړي الله يې هیر کړی نو الله هم هغوی هیر کړل په رښتیا چې همدا منافقان فاسقان دي .

امام قرطبي رحمه الله وايي : چې الله تعالی د امر بالمعروف او نهی عن المنکر عمل یو فرق ګرځولی په منځ د مؤمنانو او منافقانو کې ، او دا یو دلیل دی چې د رښتني مسلمان به همدا صفت وي[3] .

٣- امر بالمعروف او نهی عن المنکر ددې امت د خیر او فضیلت سبب بلل شوی دی ، لقوله سبحانه وتعالی : ﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ

---

[1] - سوره التوبه :٧١ .
[2] - سوره التوبه :٦٧ .
[3] - تفسير القرطبي :٤٩/٤ .

بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْراً لَّهُم مِّنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ﴾[1] .

ژباړه : تاسې غوره امت یاست چې د خلکو د پاره راویستل شوي یاست ، ځکه چې د نیکی په لور بلنه کوئ او د بدی مخه نیسئ او په الله ایمان لرئ او که اهل کتاب ایمان راوړی وای ډیره به ورته غوره وه ځېنې یې مؤمنان دي خو زیاته برخه یې فاسقان دي .

۴- لمونځ ،زکات او امر بالمعروف او نهی عن المنکر په ځمکه کې د قرار ، اعلاء کلمة الله او د دین د قیام او نصرت عظیم اسباب دي او دا اعمال د اسلامي حکومت له سترو صفاتو څخه دی ، لقوله سبحانه وتعالی : ﴿الَّذِينَ إِن مَّكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ﴾[2] .

ژباړه : دا همغه خلک دي چې که مونږ یې په ځمکه کې شته کړو نو لمونځ دروي ، زکات ورکوي او په نیکی امر کوي او د بدی مخه نیسي او د ټولو کارونو پای الله لره دی .

۵- د هغوی د پاره د الله تعالی د جانبه عظیم اجر او ثواب دی څوک چې په ښو کارونو او اصلاح امر کوي ، لقوله سبحانه وتعالی :

﴿لاَّ خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلاَّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلاَحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتَغَاء مَرْضَاتِ اللّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْراً عَظِيماً﴾[3]

[1] - سوره آل عمران :۱۱۰ .
[2] - سوره الحج :۴۱ .
[3] - سوره النسآء :۱۱۴ .

ژباړه : د هغوی په ډیرو پټو خبرو کې هیڅ خیر نشته خو یوازې د هغه چا په پټو خبرو کې خیر شته چې په خیرات یا نیکۍ او د خلکو په مینځ په روغه راوستلو امر کوي او څوک چې دا وړ کارونه د الله د رضا د تر لاسه کولو لپاره وکړي نو مونږ به ډیر ژر لوی اجر ورکړو .

همدارنګه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :

له ابی هریرة نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :«من دعا إلی هدی، کان له من الأجر مثل أجور من تبعه، لا ینقص ذلك من أجورهم شیئا»[1] .

ژباړه: کوم بنده چې د نیکۍ طرف ته خلقو ته دعوت ورکړو نو ده لره به د هغو ټولو خلقو هومره اجر او ثواب وي څوک چه د ده د دعوت سره یې نیک عمل شروع کړی وي .او ددې نیک عمل کونکو له عمله به هیڅ نه کمیږي .

۶- د امر بالمعروف او نهی عن المنکر ډله په دنیا او آخرت کې کامیاب ده :

لقوله سبحانه وتعالی : ﴿وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾[2]

ژباړه : او باید له تاسې څخه یو ډله وي چې د نیکۍ په لورې بلنه کوي او له بدۍ څخه منع کوي او همدغه خلک کامیاب دي .

---

[1] - رواه مسلم :۲۶۷۴ .

[2] - سوره آل عمران :۱۰۴ .

٧- د الله تعالى په نزد بهترينه او ښه خبره د الله طرف ته بلنه ده ، لقوله سبحانه وتعالى : ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحاً وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾[١]

ژباړه : او د وينا له کبله به د هغه چا تر خبرې د بل چا خبره ښه وي ؟ چې د الله لوري ته بلنه کوي او ښه عمل کوي او وايي چې زه مسلمان يم .

٨- د عذاب او هلاکت او دينوي فتنو څخه نجات دى ، قال الله تعالى: ﴿وَاتَّقُواْ فِتْنَةً لاَّ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنكُمْ خَآصَّةً وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾[٢]

ژباړه: او له هغه عذاب او مصيبت څخه ځانونه وژغورئ چې يوازې تيري کوونکو ته به مو نه رسيږي . او پوه شئ چې د الله عذاب ډېر سخت دى .

جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي : «والذي نفسي بيده، لتأمرنّ بالمعروف، ولتنهونّ عن المنكر، أو ليوشكنّ الله أن يبعث عليكم عقابًا من عنده، ثم تدعونه فلا يستجيب لكم»[٣]

ژباړه : په هغه ذات مې دي قسم وي چې زما روح يې په واک کې دى، تاسو به خامخا ښو ته خلک رابولئ او له بدو به يې منعه کوئ، او که دا کار ونکړئ نږدې ده چې الله به خپل عذاب په تاسو نازل کړي، بيا به تاسو دعاوې کوئ اوقبليږي به نه.

٩- نجات د هغه څه نه چې مخکنې امتونو يې په وجه هلاک شوې وو :

[١] - سوره فصلت :٣٣ .
[٢] - سوره الانفال :٢٥.
[٣] - رواه الترمذي و صحيح الجامع .

﴿لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُواْ مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُواْ يَعْتَدُونَ * كَانُواْ لاَ يَتَنَاهَوْنَ عَن مُّنكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُواْ يَفْعَلُونَ﴾[1]

ژباړه : هغه کسان چې کافران شوي دي له بنی اسرائلو د داود او عیسی بن مریمې په ژبو لعنت ویل شوي دي او دا ځکه چې هغوی سرغړونه وکړه او اندازې نه یې تیری کړی ؤ ، له بدو کارونو څخه به یې یو بل سره نه منع کول او کړنې یې خورا بدي او پرېوتې وې .

۱۰- د الله تعالی د دین طرف ته بلنه د الله تعالی د نصرت او په ایمان او نیک عمل باندې د ثبات وسیله ده ،

[وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ][2]

ژباړه : او الله به خامخا د هغوی کسانو ملا وتړي چې د هغه د دین ملاتړې وي بیشکه چې الله ډیر توانا او په هر څه برلاسی دی .

وقال تعالی: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ، [وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَّهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ][3]

ژباړه :ای مؤمنانو ! که تاسې د الله د دین ملاتړ وکړئ هغه به ستاسې ملاتړ وکړي او تاسې به ثابت کړي (په دین کې) پښې به مو کلکې کړي ، او کوم کسان چې کافران دي هلاکت یې په برخه دی او الله یې عملونه باطل کړي دي .

---

[1] - سوره المائده :۷۸-۷۹ .
[2] - سوره الحج :۴۱ .
[3] - سوره محمد :۷-۸ .

١١- د آسمانونو او ځمکو اوسیدونکي هغه چا ته ښنه غواړي څوک چې د الله (جل جلا له) طرف ته بلنه کوي خلکو ته د خیر په لورې لارښوونه کوي ،رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :

«فضل العالم على العابد كفضلي على أدناكم ″ ثم قال رسول الله -صلى الله عليه وسلم -: إن الله وملائكته وأهل السموات والأرضين حتى النملة في جحرها، وحتى الحوت ليصلون على معلم الناس الخير»[١]

والصلاة من الله رحمة، ومن الملائكة استغفار، ومن الغير دعاء وطلب[٢]

يعني : د عالم فضيلت په عابد باندې داسې دى لكه زما فضيلت د تاسې څخه په ادنا باندې ، بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : يقيناً الله تعالى ، د هغه ملائكې ، د آسمانونو او ځمكو اهل او حتى په غارونو كې ميږيان او حتى ماهيان په هغه باندې درود وايي كوم چې خلكو ته په خير باندې لارښوونه كوي .

فيض القدير ليكي : د الله د جانبه درود رحمت دى ، د ملائكو د جانبه استغفار او ښنه ده او د نورو د جانبه دعا ده .

١٢- امر بالمعروف او نهى عن المنكر د ګناهونو كفاره او د ښنې وسيله ده ، جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي : فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَجَارِهِ تُكَفِّرُهَا الصَّلاَةُ وَالصَّدَقَةُ وَالأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنْ الْمُنْكَرِ »[٣]

---

[١] - رواه الترمذي :٥/٥٠ .
[٢] - فيض القدير .
[٣] - رواه البخاري و مسلم .

ژباړه: د سړي د پاره په اهل ، ځان ، اولاد ، ګاونډي کې فتنه او امتحان دی ، د ده د پاره روژه ، لمونځ ، زکات او صدقه او په ښو کارونو باندې امر کول او له بدو کارونو څخه منع کول د ګناهونو کفاره ګرځي .

۱۳- د چا په لاس باندې چې الله تعالی یو کس ته هدایت وکړي د دنیا او څه چې په دنیا کې موجود دي غوره دی :

له ابی نافع نه روایت چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي «لأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى يَدَيْكَ رَجُلا خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَغَرَبَتْ»[1] .

: که الله ستاسو د لاس څخه یو بنده ته هدایت وکړي ستا دپاره د ټولو کائیناتو نه چې پرې لمر راخیږي او پرېوزی غوره دی .

همدارنګه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : عَنْ سَهْلِ بن سعد، رضي اللَّه عنْه، أنَّ النبي صَلّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم قَالَ لِعَلي، رضي اللَّه عنْه: « فو اللَّهِ لأنْ يهْدِيَ اللَّه بِكَ رجُلاً واحِداً خَيْرٌ لكَ من حُمْرِ النَّعم »[2] .

له سهل بن سعید رضی الله عنه نه روایت چې رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت علی رضی الله عنه ته وفرمایل : په الله سوګند دی که چیرې ستا په لاس الله تعالی یو کس ته هدایت وکړي ستا د پاره تر سورو اوښانو بهتر دی .

[1] - رواه الطبراني :۹۲۵ .
[2] - حديث متفق عليه .

د اسلامي دعوت حکم

اسلامي دعوت یا أمر بالمعروف او نهی عن المنکر ستره اسلامي فرضیه ده ، لقوله سبحانه وتعالی :

[كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّهِ ...][1]

ژباړه : تاسې غوره امت یاست چې د خلکو د پاره راویستل شوي یاست ، ځکه چې د نیکی په لور بلنه کوئ او د بدی مخه نیسئ او په الله ایمان لرئ .

او په دې عمل باندې تأقید دی ، لقوله سبحانه تعالی:[وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾[2]

ژباړه : او باید له تاسې څخه یو ډله وي چې د نیکۍ په لورې بلنه کوي او له بدۍ څخه منع کوي او همدغه خلک کامیاب دي .

د ﴿وَلْتَكُن ﴾ صیغه د وجوب صیغه ده چې په حکم او أمر کولو باندې دلالت کوي .

د أمر بالمعروف او نهی عن المنکر حکم په اصل کې په اجماع د امت فرض کفایي دی ، که د امت ځنې خلک د هغه قیام وکړي نو د نورو غاړه به ور باندې خلاصه شي او که ټول یې ترک کړي نو ټول به ګناهکاره وي .

مګر په لاندې صورتونو کې په هر کس باندې فرض عین دی :

---

[1] - سوره آل عمران :۱۱۰ .
[2] - سوره آل عمران :۱۰۴ .

اول صورت : په هغو کسانو باندې چې اسلامي حکومت د أمر بالمعروف والنهى عن المنكر د پاره ټاکلي وي پر هغوی باندې اسلامي دعوت یا أمر بالمعروف او نهی عن المنکر فرض عین دی .

دوهم صورت : په هغه صورت چې په یوه شرعي مسئله کې چا ته علم وي لکن نورو ته علم نه وي یا نورو ته هغه معروف او منکر عمل نه وي څرګند نو په دې صورت کې په دغه کس باندې الأمر بالمعروف والنهى عن المنكر فرض عين ګرځي، دا کس مسئول دی چې نور به وربـاندې خبروي .

دريم : کله چې أمر بالمعروف او نهی عن المنکر علمي دليل او مناقشې ته ضرورت پیدا کړي نو بیا دغه الأمر بالمعروف والنهى عن المنكر او د هغه د پاره شرعي دلیل او مناقشه پر هغو کسانو چې ددې صلاحیت لري فرض عين ګرځي .

څلورم : کله چې يو کس په أمر بالمعروف او نهی عن المنکر باندې قادر وي او نور د هغه قيام نشي کولای نو پر دغه کس باندې الأمر بالمعروف والنهى عن المنكر فرض عين دی ، لکه د کور اصلاح ،کله چې سړی په کور کې منکر ويني په خپله ښځه او اولاد کې هغوی به له منکر نه منع کوي دغه د کور اصلاح د کور په سرپرست باندې فرض ده ځکه چې بل څوک د هغه په کور کې مداخله نشي کولای .

پنځم : کله چې منکرات زيات شي ، جهل او ناپوهي غالبه شي او داعيان کم شي د أمر بالمعروف او نهی عن المنکر څانګه نه وي او د هغوی د توان څخه ووځي ، نو په دې صورت کې پر ټولو باندې د خپل توان موافق أمر

بالمعروف او نهی عن المنکر فرض عین دی . نن چې مسلمانان د کوم حالت سره مخ دي دا همدغه صورت دی[۱] .

کله چې منکرات او فساد زيات شي أمر بالمعروف او نهی عن المنکر ځکه فرض عین کرځي چې جهاد له باب د أمر بالمعروف او نهی عن المنکر څخه دی، کله چې د مسلمانانو په ملک باندې کفار يرغل وکړي جهاد فرض عین کرځي ، همداسې د فساد او منکراتو د زيادت په وخت کې أمر بالمعروف او نهی عن المنکر هم فرض عين كرځي .

اسلامي دعوت د امت مسئوليت دی :

په هره زمانه کې الله تعالی د انسانانو د هدايت لپاره پيغمبران(عليهم السلام) راليږلي دي چې ورستی او خاتم النبين پيغمبر حضرت محمد صلی الله عليه وسلم دی ، او په جناب نبی صلی الله عليه وسلم باندې د پيغمبری سلسله ختمه شوې ده ، ځکه چې:

- ✓ جناب نبی صلی الله عليه وسلم د خاص قوم او خاص هيواد او خاص زمان لپاره نه دی مبعوث شوی بلکي د قيامت تر ورځې پورې د ټول عالم ټولې نړی لپاره مبعوث شوی دی .
- ✓ الله تعالی دغه امت د دعوت الی الله لپاره انتخاب کړی دی .

خلکو ته د الهي دين ، رحمت او هدايت رسول امت ته پاتې او دا د امت مسئوليت دی چې نړيوالو ته به دين رسوي د همدې کار په وجه نومړی امت د ټولو امتونو غوره امت دی .

---

[۱] ـالموسوعة الفقهية ج ۶ ص ۲۴۸.

لقوله سبحانه و تعالی :[كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ][1] .

د امت هر کس د خپل توان ، خپل موقف او خپل استعداد له مخې مسئول دی .

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:«كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، الإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا....»[2] .

ژباړه : هر یو د تاسې راعی (شپون) دی او هر یو د تاسې د خپل رعیت (لاس لاندې کسانو) په برخه کې مسئول دی (د رعیت په اړه به له ده څخه پوښتنه کیږي) د ټولنې رهبر د خپل رعیت شپون او د خپل رعیت مسئول دی ، سړی د خپل کور د اهل مسئول دی ،ښځه د میړه په کور کې د خپل اولاد شپنه او مسئوله ده .

د ټولنې رهبر او مشر د ټولنې او هیواد په سطح مسئول دی ، ځکه چې د اسلامي حکومت اساسي دنده همدا ده .

والدین د کورنی پر وړاندې مسئول دي ، لقوله سبحانه وتعالی :[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَاراً] .

ژباړه: ای مؤمنانو! خپل ځانونه او خپل اهل عیال مو د دوزخ له اوره وساتئ .

همداسې هر کس د خپل توان موافق مسئول دی .

[1] - سوره آل عمران ۱۱۰ .
[2] - رواه البخاري :۸۵۳ .

علم امانت دی نورو ته رسول يې مسئوليت دی:

د شريعت علم امانت دی او د عالم دا مسئوليت دی چې هغه به ټول ضروري شرعي احکام په صحي توګه تر نورو پورې رسوي ټولنه به د الهي اوامرو او نواهی څخه خبروي خلکو ته به په نيکۍ امر کوي او له بدو کارونو څخه به يې منع کوي .

ددې ستر مسئوليت په وجه الله تعالی علماؤ ته لوی فضيلت ورکړی دی :

[قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُوْلُوا الأَلْبَابِ][1]

ووايه : هغه کسان چې پوهيږي او هغه کسان چې نه پوهيږي سره برابر دي ؟ بې شکه چې پوهان پند اخلي .

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي :

«مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ، وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ يُعْطِي، وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللَّهِ لا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ»[2]

ژباړه: چاته چه الله پاک د خير اراده وکړي نو په دين کښې پوهه ور په برخه کړي . ريشتيا ده چه زه يوازی ويشونکی يم (د علم شريعت) او پاک خدای اصلي ورکونکي دی ، او دا امت به همداسې قايم او استوار وي او د مخالفانو مخالفت به دوی ته ضرر و نه رسوي تر هغه پورې څو قيامت شي .

---

[1] - سوره الرمز :۹ .
[2] - رواه البخاري :۳۱۱۶ .

او فرمايي:«مَنْ جَاءَهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لِيُحْيِي بِهِ الاِ سْلاَمَ فَبَيْنَهُ وَ بَيْنَ النَّبِيِيْن دَرَجَةٌ وَاحِدَةٌ فِي الجَنَّةِ »[1] .

ژباړه: چاته چه مرګ ورسيږي او هغه تر دې وخته پوري دعلم په طلب او لټونه کښې وي چه د هغه په واسطه اسلام را ژوندی کاندي د هغه او دپيغمبرانو په مينځ کې به يوه درجه توپير په جنت کې موجود وی .(هغه دنبوت درجه ده)

د علماوو غفلت د تولنې تباهي ده :

د هر ولس او ټولنې علماء به په صفا او سپينو الفاظو خلکو ته حق بيانوي په حق بيانولو کې به د هيڅ چا خاطر نه کوي نه به له چا څخه شرميږي او نه به له چا څخه ويريږي ځکه چې د رښتني ديني علماؤ دا صفت وي چې هغوی به يوازې له الله تعالى څخه ويريږي او له الله تعالى څخه به نور خلک ويروي .

لقوله سبحانه وتعالى : : ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾[2]

ژباړه : يقيناً د الله تعالى څخه د هغه پوه بنده ګان (چې د شريعت په ضروري احکامو پوه وي) ويريږي.

په هر اندازه چې د يوې ټولنې علماء تقوا داره ، اصلاح کوونکي ، د مسئوليت احساسونکي او فعال وي په همغه اندازه به ټولنه له الله (جل جلاله) ويريدونکې او اصلاح وي .

---

[1] - مشكاة المصابيح: ٢٤٠ اسناده مرسل.
[2] - سوره فاطر :٢ .

که د ټولنې علماء حق بیان نه کړي د خلکو اصلاح نه را ځي خلک د ګمراهی ګندې ته لویږي ځکه عام خلک اکثراً د ښو او بدو حلالو او حرامو فرق نشي کولای دوی د علماؤ پر وینا عمل کوي .

[إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى مِن بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلعَنُهُمُ اللّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللاَّعِنُونَ ، إِلاَّ الَّذِينَ تَابُواْ وَأَصْلَحُواْ وَبَيَّنُواْ فَأُوْلَئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ][1] .

ژباړه : یقیناً چې کوم خلک پټوي څه چې مونږ نازل کړی دی د صاف حکم او هدایت پس د هغې نه چې مونږ دا ښکاره کړی دی د خلکو د پاره په کتاب کې په دوی باندې لعنت کوي الله او لعنت کوي لعنت کوونکي مګر چا چې توبه وکړه او سم یې کړې خپلې خبرې او بیان یې کړه د حق خبره نو داسې خلک معاف کوم ، او زه توبه قبلونکی معاف کوونکی او مهربان یم .

جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي :«مَنْ سُئِلَ عَنْ عِلْمٍ عَلِمَهُ ثُمَ كَتَمَهُ أُلْجِمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَّارٍ»[2] .

ژباړه: څوک چه دیوه عالم نه پوښتنه وکړي او ده ته د هغه علم وي او هغه پټ کړی د قیامت په ورځ به یې په خوله کښې د اور قیزه ور واچوله شي .

[1] - سوره البقره : ۱۵۹- ۱۶۰ .

[2] - رواه سنن الترمذي :۲۶۴۹ ، الترغیب و الترهیب :۹۷/۱ .

د أمر بالمعروف د ترک کولو خطرناکې پایلې

١- د عام هلاکت او بلاء نزول :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:«إن الله عز وجل لا یعذب العامة بعمل الخاصة، حتی یروا المنکر بین ظهرانیهم وهم قادرون علی أن ینکروه، فإذا فعلوا ذلك عذب الله الخاصة والعامة»[1]

ژباړه : یقیناً الله تعالی د خاصو خلکو په ګناه عام خلک نه عذابوي ، مګر دا چې هغوی منکر او ګناه ویني او د ګناه څخه په انکار او منع کولو قادر وي خو نه یې منع کوي نو کله چې دا کار وکړي نو الله تعالی د خاصو خلکو په ګناه په عامو خلکو عذاب راولي.

له جابر رضی الله عنه څخه روایت چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي : «اوحي الله عزوجل الي جبرئیل علیه السلام ان اقلِب مدینة کذا و کذا بِاهلِها فقال یا رب ان فیهم عبدك فلانا لم یعصك طرفة عین قال تعالي اقلِبها علیه و علیهم فان وجهه لم یتمعر في ساعة قطُّ»[2] .

ژباړه: الله تعالی جبرائیل علیه السلام ته حکم وکړ چه فلانی کلی سره له خپلې ټولې آبادۍ په بل مخ کړه ، جبرائیل علیه السلام عرض وکړ چې په دې کلی کې خو ستا فلانی بنده هم دی ،چې د سترګې د رپ په اندازه یې هم ستا نافرمانی نده کړی دالله (جل جلاله) د طرف نه حکم وشو چې دغه آبادي سره د دغه بنده په ټولو باندې واړوه ځکه چې د یوساعت د پاره هم د دغه بنده مخ زما له وجې متغیر شوی ندی .

---

[1] - فتح الباري شرح صحیح البخاري.
[2] - رواه البیهقي في شعب الایمان.

۲ -د دعا رد ، د خلکو دعا به نه قبلیږي :

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:« مروا بالمعروف وانهوا عن المنكر قبل أن تدعوا فلا يستجاب لكم »[۱] .

ژباړه: په نیکو کارونو أمر کوئ او له بدو کارونو منع کوئ مخکې له دې چې تاسې به دعا کوئ او ستاسې دعا به نه قبلیږي .

۳ -د زړه ګلګوالی :

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي : «تعرض الفتن على القلوب كالحصير عوداً عوداً ، فأي قلب أشربها نكت فيه نكتة سوداء ، وأي قلب أنكرها نكت فيه نكتة بيضاء ، حتى تصير على قلبين ، على أبيض مثل الصفا ، فلا تضره فتنة مادامت السماوات والأرض ، الآخر أسود مرباداً كالكوز مجخياً لايعرف معروفاً ولاينكرمنكراً إلا ماأشرب من هواه »[۲] .

ژباړه : زړونه به د فتنو سره داسې مخامخ شي لکه پوزی یو پر بل پسې ، نو کوم زړه چې په دغو فتنو باندې خوښ او راضي شو نو په هغه کې به یو تور داغ پیدا شي . او کوم زړه چې هغه بد وګڼل په هغه کې به سپین داغ پیدا شي تر څو تول سپین شي لکه صافه ډبره ، نو څو پورې چې ځمکې او آسمانونه دي دغه زړه ته به فتنې ضرر ونه رسوي ، هغه بل تور (زړه) به لکه د کړې شوې او یا سوری کوزې پشان وي چې نه به ښه کار پیژني او نه به له بد کار څخه کرکه کوي مګر په هغه کې به یوازې هوا او خواهشات ځښل کیږي .

---

[۱] -رواه ابن الماجه و ابن حبان.
[۲] - رواه مسلم .

۴ –**لعنت او د الله تعالی د رحمت څخه لرې والی** ، لقوله سبحانه وتعالی :
[لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُواْ مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُواْ يَعْتَدُونَ ، كَانُواْ لاَ يَتَنَاهَوْنَ عَن مُّنكَرٍ فَعَلُوهُ...][1]

ژباړه :په هغو کسانو باندې، چې په بني اسرائیلو کې کافر شوي دي، لعنت شوی دی د داود او د مریمې زوی عیسٰی په ژبه، دا ځکه چې دوی نافرماني وکړه او دوی له حد نه تېرېدل ، دوی به له هغه ناروا کار نه یو بل نه منع کول چې دوی به هغه کاوه.

۵ -د دین او اهل حق غربت او د اهل فسق غلبه

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: «بدأ الإسلام غریبا وسیعود کما بدأ غریبا»[2] .

ژباړه: اسلام بې کسه او غریب شروع شوي دی او بیا به بي کسه او غریب شي لکه څنګه چه شروع شوی ؤ.

۶ -د امت څخه د خیر د وصف له مینځه تلل:

[كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ .....][3]

ژباړه : تاسې غوره امت یاست چې د خلکو د پاره راویستل شوي یاست ، ځکه چې د نیکی په لور بلنه کوئ او د بدی مخه نیسئ.

۷ -**عامو خلکو ته د ګناه او معاصي ښه ښکاره کېدل** او د جهل ظهور ، ځکه کله چې منکر او نا رواه کار عام شي نو عام خلک ګمان کوي چې دا کار باک نلري او حیاء له مینځه ځي لکه چې اوس وخت کې همدا حال دی[1]

[1] - سوره المائده :۷۸-۷۹ .
[2] - رواه مسلم :۱۴۵ .
[3] - سوره آل عمران :۱۱۰ .

اسلامي دعوت د نجات وسيله ده :

الله سبحانه وتعالى په زمانه باندې قسم كړى دى چې : [وَالْعَصْرِ] د څه لپاره ؟ ددې لپاره چې زمانه زيات اهميت لري، په دې دنيا كې د انسان ژوند او د هغه لپاره د ټولو موجوده كائيناتو تسخير زيات اهميت لري او د ستر هدف لپاره دغه فاني دنيا ته راغلى دى ، كچېرې دغه څو ورځې ژوند تېر شي نو بيا هيڅكله نه راګرځي ، دوهم او دريم چانس نشته .

په دنيا كې د انسان د ژوند هدف د خپل خالق ، رازق او پالونكي عبادت دى.

الله سبحانه وتعالى فرمايي: [وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ][2]

ژباړه : او نه مو دي پيدا كړي پيريان او انسانان مګر دا چې عبادت وكړي زما.

او فرمايي: [اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ][3]

ژباړه: عبادت وكړئ د هغه رب چې تاسې او له تاسې څخه مخكې ټول خلك يې پيدا كړي دي ، تر څو تاسې پرهيزګاران شئ .هغه ذات چې ستاسو لپاره يې ځمكه وغوړوله ، آسمان يې چت جوړ كړ او له پاسه يې اوبه را ښكته كړې ، په اوبو سره يې ستاسې د خوراك لپاره ډول ډول مېوې را وښكلې . نو بايد تاسې هم له الله پاک سره نور شيزونه برخه من ونه ګرځوئ.

مګر ډېرو انسانانو د خپل ژوند هدف ونه پيژندلو چې زه د څه لپاره پيدا

---

[1] - تفسير السعدي :٥٥/٢.
[2] - سوره الذاريات :٥٦ .
[3] - سوره البقره :٢١، ٢٢ .

شوی یم او مسئولیت مې څه دی ؟
نو الله سبحانه وتعالی فرمايي : [وَالْعَصْرِ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ] (قسم دی په زمانه یقیناً ټول انسانان په زیان او خسران کې دي).
زیات شمیر انسانان ګمراه شوي دي.
مګر یوازې هغه کسان کامیاب دي چې څلور صفات ولري او دا څلور دورې ټولې پوره کړي.
[إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ][1].
ژباړه : پرته له هغو کسان چې ایمان راوړی او نیک عملونه یې کړي وي او یو تر بله یې وصیت کړی وي په حق سره او وصیت یې کړی وي په صبر سره.

اول صفت:

هغه کسان کامیاب دي چې ایمان راوړي او پخپل ایمان کلک ودریږي.

دوهم صفت:

صالح اعمال ترسره کړي چې د ریا او نفاق څخه پاک وي لکه لمونځ ، زکات ، روژه ، حج او نور.
او هر عمل صالح د قبول لپاره دا شرط دی چې په هغه کې به اخلاص وي یعنې یوازې د الله تعالی لپاره به وي ریاء پکې نه وي او بل په هر عمل صالح کې د رسول صلی الله علیه وسلم متابعت شرط دی یعنې د هغه په طریقه سره به وي د اسلامي شریعت موافق به وي.
یعنې د ایمان راوړلو وروسته نجات او بری نشي موندای څو پورې چې د الله تعالی اوامر پر ځای نه کړي د عمل الصاحات په سر کې لمونځ قرار لري ،

[1] - سوره العصر .

کچېرې د بنده لمونځ صحي وو نور اعمال يې هم صحي دي او د قيامت په ورځ د لمانځه له مخې د نورو اعمالو تلل دي او که لمونځ خراب وو ټول دنيوي او آخروي مسئوليتونه او کارونه يې خراب دي ، د لمانځه کمال په جومات کې په جماعت سره ادا کول او د ښځې لپاره پخپل کور کې په پخپل وخت لمونځ کول دي.

حضرت عمر فاروق رضى الله عنه خپلو امراء او واليانو ته وليکل : [إنَّ أهم أمركم عندي الصلاة فمن حفظها فقد حفظ دينه، ومن ضيّعها فهو لما سواها أضيع، ومن المحافظة عليها أداؤها جماعة في المسجد][1] .

ژباړه : تر ټولو مهم د تاسې له أمورو څخه ماته لمونځ دى ،پس هر چا چې د هغه حفاظت وکړ هغې خپل دين وساتلو او څوک چې هغه ضايع کړي هغه ته د نورو شيانو ضايع کول آسان دي او د هغه محافظت دا دى چې لمونځ په جمع په جومات کې ادا شي.

دريم صفت :

التواصي بالحق (په حق سره توصيه ده) ځکه چې دين نصيحت دى ، د مؤمنانو سړيو او مؤمنو ښځو دا صفت دى چې هغوى به په نيکى أمر کوي او له بدى څخه به خلک منع کوي.

لقوله سبحانه وتعالى :[وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاء بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ ..][2]

---

[1] - نقل :ابن قيم الجوزي .
[2] - سوره التوبه :٧١ .

ژباړه : او مؤمنان سړي او مؤمناني ښځې ځيني د ځينو نورو دوستان دي امر کوي په نيکۍ او له بدليو نه خلک منع کوي.
[الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُم مِّن بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ...][1]
ژباړه : منافقان سړي او منافقاني ښځې ځيني له ځينو نورو نه ،هغوی د بدی په لور بلنه کوي او له نيکۍ څخه منع کوي.
د کور مشر او مشره ديني مسئوليت لري چې خپلو اولادونو ته په نيکی أمر وکړي هغوی ته د شرعي علم زمينه برابره کړي تر څو د خپل خالق ، خپلو والدينو ، خپل ځان او نور مخلوق حقوق وپيژني او د هغه د ټولو ديني امورو څارنه وکړي.او له بدو کارونو څخه منع کړي.
اوس کچېرې يو سړی پوره پرهيزکاره وي خو د خپلو ماتحتو د پرهيزکارۍ هيڅ خيال او فکر ورسره نه وي دا سړی بری نشي موندای ولې ؟ ځکه په ده کې د [التواصي بالحق] صفت نشته .
څلورم صفت :
التواصي بالصبر (په صبر باندې توصيه کول) ، او صبر څلور مراتب لري.
۱ -په طاعاتو باندې صبر کول ځکه چې په دې کې څه مشقت شته نو د اطاعت په ادا کولو کې صبر ته ضرورت دی ، لقوله سبحانه وتعالی : [رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا][2]
ژباړه: د آسمانونو او ځمکې او هغو ټولو شيانو رب دی چې د دواړو په مينځ

[1] - سوره التوبه :۶۷ .
[2] - سوره مريم :۶۵ .

کې دي ، نو یوازې د هغه عبادت کوه او صبر کوه په عبادت د دغه (الله) کې ، آیا پیژنې ته ده ته کوم هم نام ؟ (بلکه نه یې لري).
۲ -په ګناهونو باندې صبر کول ، نفس اماره همیشه انسان ته د بدو کارونو وسواس وراچوي نو مسلمان ته پکار ده چې د خواهشاتو څخه په پوره صبر سره پرهیز وکړي ځکه چې د شهواتو لاره د دوزخ لاره ده ، رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي »:وحفت النار بالشهوات« (او دوزخ په شهوتونو پوښل شوی دی).
الله سبحانه وتعالی فرمایي: [فَأَمَّا مَنْ طَغَى * وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا * فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى * وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى * فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى] [۱] .
ژباړه: (او چا چې سرغړونه کړې وي . او دنیا ژوند یې په هر څه غوره ګڼلې وي نو دوزخ یې د ورتګ ځای دی او څوک چې د خپل رب له مخامخ کېدو څخه ډار شوي وي او ځانونه یې له نفسي او شهواني هیلو ساتلې وي نو جنت یې د ورتګ ځای دی).
۳ -د حق توصیه او د حق بیان او په نیکو کارونو امر کول او له بدو کارونو څخه منع کول له مشکلاتو سره تړلي دي نو په دې مشکلاتو باندې صبر کول پکار دي ځکه چې دا لوی کار دی ، د پیغمبرانو علیه السلام لاره ده ستري حوصلې او استقامت ته ضرورت لري.
۴ -د الله تعالی په تقدیراتو باندې راضي کیدل ، په مشکلاتو او مصیبوتو باندې صبر کول ځکه چې دا امتحان دی.

---
[۱] - سوره النازعات :۳۷-۴۱ .

[وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ][1]

ژباړه :او خامخا به آزميو تاسو په ډار ، لوږې د مالونو ځانونو او د ميوو په كموالي او صبر كوونكو ته زيرى وركړه . هغه كسان چې كله كوم مصيبت ور ورسيږي وايي چې : مونږ ټول د الله يو او مونږ ټول به هغه ته بيا ور ګرځو

[1] - سوره البقره :۱۵۵-۱۵۶ .

دوهم فصل

د داعي صفات

اول – اخلاص نيت:

اسلامي دعوت عبادت دی او د هر عبادت د قبول شرط اخلاص دی ، د داعي نيت او قصد به يوازې د الله تعالی رضا وي ځکه چې د هر عمل قبلېدل په نيت پورې اړه لري :

الله سبحانه وتعالی فرمايي: [وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاء][1] .

ژباړه : او هغوی ته پرته له دې هيڅ امر نه وو شوی چې : عبادت وکړئ د الله داسې چې خالص او سوچه کوونکی وي الله لره (د شرک او نفاق څخه پاک) په داسې حال کې چې را ګرځېدونکي وي د باطل څخه حق ته.

جناب رسول صلی الله عليه وسلم فرمايلي: «إنما الأعمال بالنيات وإنما لكل امرئ ما نوى»[2] .

ژباړه: د ټولو عملونو قبلېدل په نيت پورې اړه لري، انسان ته د ده د نيت موافق ثواب او بدله ورکول کيږي.

په دعوت کې د اخلاص آفات په لاندې ډول دي :

---

[1] - سوره البينه :٥ .
[2] - رواه البخاري .

- ✓ د خلكو څخه د عوض غوښتنه .
- ✓ د خلكو د خوشحالى ، مننه او آفرين غوښتنه .
- ✓ ريا او ځان ښودنه .

داعي به د دنياوې متاع او هدف لپاره كار نه كوي بلكي د ده اجر په رب العالمين دى.

لقوله سبحانه وتعالى :[وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ][١] .

دوهم- د مسئوليت ادا كول:

دعوت او أمر بالمعروف او نهى عن المنكر مستحب كار نه دى چې ترک يې ګناه ونه لري ، بلكي يوه محكمه اسلامي فريضه ده ، په دې باره كې هر مسلمان د خپل توان موافق مسئول دى .

جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي :«كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ »[٢] .

ژباړه: هر يو د تاسې راعى (شپون) دى او هر يو د تاسې د خپل رعيت (لاس لاندې كسانو) په برخه كې مسئول دي.

[١] - سوره الشعراء .
[٢] - رواه البخاري .

هیڅ مؤمن نجات نشي موندلای څو پورې چې د دغه مسئولیت احساس ونه کړي .

الله سبحانه وتعالی فرمايي :[وَالْعَصْرِ * إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ] (قسم دی په زمانه یقیناً ټول انسانان په زیان او خسران کې دي).

مګر یوازې هغه کسان کامیاب دي چې څلور صفات ولري او دا څلور دورې ټولې پوره کړي :

[إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ] [١]

ژباړه: پرته له هغو کسان چې ایمان راوړی او نیک عملونه یې کړي وي او یو تر بله یې وصیت کړی وي په حق سره او وصیت یې کړی وي په صبر سره.

دریم - علم او بصیرت:

د داعي لپاره علم شرط دی، د څه په اړه چې خلکو ته دعوت ورکوي په هغه باندې به عالم لري .

الله سبحانه وتعالی فرمايي: [قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ] [٢]

ژباړه:وواېه: دا زما لاره ده، د الله طرف ته بلنه کوم، په ښه بیان او بصیرت سره.

{عَلَى بَصِيرَةٍ } شامل دی دریو امورو لره:

[١] - سوره العصر .
[٢] - سوره یوسف :١٠٨ .

١- داعي چې کوم شي ته خلک رابولي د هغه په حکم به عالم وي ، کچېرې یو شی پخپل ظن او ګمان هغه ته واجب ښکاري مګر په شرع کې واجب نه وي نو د الله تعالی په بنده ګانو باندې به د هغه څه الزام کوي کوم چې الله تعالی پخپلو بنده ګانو د هغه الزام نه وي کړی ، او کچېرې هغه پخپل ظن او ګمان خلک د یو شي څخه منع کوي مګر په شریعت کې حرام نه وي نو د الله تعالی پر بنده ګانو به یې حلال حرام کړي وي.

٢ -داعي به د مخاطب او یا هغه ډله او قوم په عقیده او احوالو پوه او عالم وي کوم ته چې دی دعوت ورکوي ، رسول الله صلی الله علیه وسلم چې کله معاذ رضی الله عنه یمن ته لیږلو نو هغه ته یې وفرمایل :«انک ستأتي قوم أهل الکتاب »[1] .

٣ -د دعوت ورکولو په طریقه او منهج به عالم وي، لقوله سبحانه وتعالی :[ادْعُ إِلِى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ][2]

ژباړه: بلنه کوه لیارى د رب خپل ته په حکمت او ښکلي نصیحت سره او له دوی سره په هغې طریقې سره مجادله (مباحثه) کوه چې هغه تر ټولو ښه وي.

او کچېرې د انسان سره علم نه وي نو لومړی دې ځان پوه کړي او بیا دې نورو ته دعوت ورکړي ، د علم د پاره دا شرط نه دی چې سړی بحر وي بلکي

---

[1] - رواه البخاري .

[2] - سوره النحل :١٢٥ .

د خپل وس موافق به لومړی په یوه مسئله او حکم ځان پوهوي او بیا به یې نورو ته رسوي (بلغو عني ولو ایه).

ځلورم – ښه اخلاق :

د داعي لپاره ښه اخلاق شرط دی لکه : صدق (ربنتیا ویل) ، تواضع ، په وعده وفا کول ، امانتداري ، شجاعت ، حِلم او نرمي .

حِلم د قهر او غوصی په وخت کې د نفس کنترولو ته او عقل نه کار اخیستلو او د عفوی او بخشش لاره غوره کولو ته وايي .

چې د یوه دعوتګر لپاره آساسي شرط ګڼل کیږي ځکه د دعوت ورکونکي هدف د زړونو لاس ته راوړل وي او زړونه یوازی په نرمۍ او مهربانه وینا لاس ته راوړل کیږي .

الله سبحانه وتعالى فرمايي: [فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللهِ لِنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنفَضُّواْ مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ...] [1]

ژباړه: نو (یواځې) د الله د رحمت په سبب ته د دوی لپاره نرم یې او که چیرې ته بدخویَه، سخت زړی وَی (، نو) خامخا دوی به ستا له چاپیره نه خواره شوي وو، نو دوی ته معافي کوه.

حضرت على رضى الله عنه زړه د یوه حیوان سره تشبح کړی چې یوازی په نرمی رام کیږي او بس .

همداسې د داعي لپاره صدق او ربنتینولي مهم صفت دی ځکه چې دی خلکو ته دین رسوي ، د خیر او اصلاح خبره رسوي نو د ده وینا به خلکو ته هغه

[1] - سوره آل عمران :۱۵۹ .

وخت د اعتبار وړ وي چې دی په خلکو کې صادق وي ، درواغجن ، بې وعدې او نور بد اخلاقه صفات ونه لري څکه چې دده اعتبار له مینځه وړي .
جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم د بعثت څخه مخکې په قریشو کې په امین باندې مشهور وو .

پنځم - صبر:

د الله تعالی لورې ته بلنه او د حق بیان او په نیکو کارونو امر کول او له بدو کارونو څخه منع کول له مشکلاتو سره ترلي دي نو په دې مشکلاتو باندې صبر کول پکار دي څکه چې دا لوی کار دی ، د پیغمبرانو علیه السلام لاره ده سترې حوصلې او استقامت ته ضرورت لري ، الله سبحانه وتعالی پیغمبرانو او د هغوی لارویانو ته په صبر کولو حکم کړی دی ، لقوله سبحانه وتعالی :[فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُوْلُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلاَ تَسْتَعْجِل لَّهُمْ..][1] .
ژباړه : (ای نبي!) ته صبر کوه، لکه چې د اولو العزم رسولانو صبر کړی دی او د دوی په هکله (د عذاب) تلوار مه کوه.
د عصر په سورت کې د تواصوا بالحق (دعوت الی الله) وروسته متصل د نجات وسیله صبر بلل شوی دی یعنې «تواصوا بالصبر» لازم دی ، لقوله سبحانه وتعالی : [وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ][2] .

---

[1] - الأحقاف :٣٥.
[2] - سوره العصر.

شپږم – تقوی ، پخپله وينا او وعلم باندې عمل كول :

د مسلمان داعي وينا به له عمل سره موافق وي .

ځکه چې خلک د هغه اعمال ،اقوال او سلوک څاري او د هغه تقليد کوي .

د داعي وينا هغه وخت پر خلكو تأثير كوي چې خپله ده عمل وربانديې كړې وي.

او د داسې کس لپاره سخت وعيد راغلی دی چې خلكو ته په ښو كارونه أمر كوي خو خپله يې نه كوي او خلک له بدو كارونو منع كوي مګر خپله د حلال او حرام هيڅ خيال نه كوي .

الله سبحانه وتعالی فرمايي:[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آَمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لاَ تَفْعَلُونَ *كَبُرَ مَقْتًا عِندَ اللَّهِ أَن تَقُولُوا مَا لاَ تَفْعَلُونَ][1] .

ژباړه: ای مؤمنانو هغه څه ولې وايئ چې نه يې كوئ، د الله پر وړاندې دا ډېره د قهر او کينې خبره ده چې: هغه څه ووايئ چې كوئ يې نه.

اسامه رضی الله عنه وايي چه له رسول الله صلی الله عليه وسلم نه مې اوريدلی چې ويې فرمايل:«يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ، فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابُهُ فِي النَّارِ، فَيَدُورُ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاهُ، فَيَجْتَمِعُ أَهْلُ النَّارِ عَلَيْهِ فَيَقُولُونَ: أَيْ فُلاَنُ، مَا شَأْنُكَ أَلَيْسَ كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ؟ قَالَ: كُنْتُ

---

[1] - سوره الصف :٢-٣ .

آمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلا آتِيهِ وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ»[1] .

ژباړه :د قيامت په ورځ به يو كس راوستل شي او دوزخ ته به ور وغرځول شي او په تيزى سره به يې كلمي د باندې تويې شي په خپلو كلمو به د خره د څېر په شان غوبل كوي . دوزخيان به د ده چاپير راټول شي ورته وايې به اى فلان ! په تا څه شوي دِ آيا ته نه وې چې مونږ ته به مو امر بالمعروف او نهى عن المنكر كولو؟ وايې به هو تاسې ته به مې په نيكى امر كولو خو خپله به مى نه انجامول او تاسې ته به مې د منكر كار څخه منع كوله خو خپله به مى تر سره كول .

اووم - قدوه حسنه (نيكه نمونه)

د حق د لارې داعي ته ښايي چې په ټولو چارو لكه : اخلاق ، آداب ، معاملات او د ژوند په ټولو چارو كې د سنتو پابند وي څكه زمونږ لپاره قدوه حسنه او اقتداء جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم دى .

الله سبحانه وتعالى فرمايي :[لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ][2]

ژباړه: يقينًا چې تاسو لپاره د الله په رسول كې ډېره ښه بېلګه او اقتدا ده.

ډير كسان چې پر اسلام باندې مشرف شوي دي د مسلمانانو د حسن معاملې ، صداقت ، عدالت او اخلاقو او ښه سلوك تر تأثير لاندې راغلى او په اسلام باندې مشرف شوي دي .

د دعوت له سترو وسايلو څخه يو هم عملي او سلوكي دعوت دى چې هغه خپل ځان قدوه حسنه جوړول دي.

---

[1] - رواه البخاري :۳۲۶۷ .
[2] - سوره الاحزاب :۲۱ .

آتم- د شرعي منهج موافق دعوت:

د هغه کس لپاره چې د فساد په زمانه کې د خلکو د اصلاح کوښښ کوي لوی اجر دی.

جناب رسول صلى الله عليه وسلم فرمايلي:«بَدَأَ الْإِسْلاَمُ غَرِيبًا ثُمَّ يَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ» قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَنْ الْغُرَبَاءُ؟ قَالَ» :الَّذِينَ يُصْلِحُونَ إِذَا فَسَدَ النَّاسُ»[1].

يعنې : اسلام بې کسه او غريب شروع شوي دى او بيا به بې کسه او غريب شي لکه څنګه چه شروع شوی ؤ پس طوبى (خوشحالي ، اکرام ، لوى خير او جنت دی) لپاره د غريبانو – چا پوښتنه وکړه يا رسول الله ! غريبان کوم کسان دي؟ هغوی صلى الله عليه وسلم وفرمايل : هغه کسان دي چه د فتنو او فساد په وخت کې د خلکو د اصلاح کوښښ کوي.

خو دا په پام کې ولره چې ته د الله تعالى لارې ته بلونکی يې ، دا لاره د پيغمبران عليهم السلام لاره ده ، دا لاره د جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم لاره ده ، نو بايد چې دعوت د هغه په منهج او طريقه برابر وي.

ستا دعوت به په حکمت او ښه موعظت سره وي.

:لقوله سبحانه وتعالى :[ادْعُ إِلِى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ][1]

[1] - رواه أحمد والترمذى- السلسلة الصحيحة .

ژباړه : بلنه کوه لیاری د رب خپل ته په حکمت او ښکلي نصیحت سره او له دوی سره په هغې طریقې سره مجادله (مباحثه) کوه چې هغه تر ټولو ښه وي.

د څه نه چې خلک نا خبره وي هغوی به ورڅخه خبروې ، د څه څخه چې غافله وي هغه ته به یې متوجه کوې ، د حال او وخت مناسب بیان به ورته کوې ، ستا بیان به د خلکو د سویې سره سم واضح او ساده وي . ابن مسعود رضی الله عنه روایت کوي چې جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي:

«ما أنت بمُحدثٍ قوماً حديثاً لا تبلُغُهُ عقولهم ، إلا كان لبعضهم فتنةً » (رواه مسلم).

یعني: که ته قوم ته داسې وینا وکړې چې د هغوی عقل او فهم ور ونه رسیږي نو د ځینې د پاره به (دا مبهمه وینا) فتنه جوړه شي.

د بیان او موضوع بې ضرورته اوږدول پکار نه دي ،او د موضوع دومره تکرار په کار نه دی چې خلک د خستګۍ احساس وکړي ، د کبر او د خلکو د تحقیر څخه ځان ساتل پکار دي .

او د دعوت اصول او قواعد په نظر کې نیول پکار دي چې بیان یې وروسته را روان دی .

[1] - سوره النحل :۱۲۵ .

نهم– د دعوت په کار کې د توان موافق کوښښ:

د دعوت الی الله کار او د دین نصرت او بقاء لپاره منډې ، هلې ځلې او کوښښ غواړي ، د خپل وخت ، مالي ، علمي او بدني استعداد کارول غواړي ، چې دا عظیم کار دی دا کار په سستۍ ، کسل او تمبلۍ نشي تر سره کیدلای . لقوله سبحانه وتعالی :[وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ][1] .

ژباړه: او هغه کسان چې په (دین) زمونږ کې کوښښ کوي (، نو) مونږ به دوی ته خامخا ضرور خپلې لارې وښیو او بېشکه الله خامخا د نېکي کوونکو ملګری دی.

لسم : عبادت او اطاعت :

د دعوت کار د زړه په قوت تر سره کیږي او د زړه قوت په عبادت کې دی ځکه جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم ته حکم کیږي :[قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا] (په شپه کې لمانځه ته ودریږه مګر لږه حصه).

دا ځکه چې د عبادت په وجه د ده په زړه کې قوت پیدا شي او زړه یې په الله تعالی باندې مطمئن شي ، د دعوت لپاره عبادت داسې دی لکه : د موټر لپاره ډیزل او پطرول .

یوولسم : په دې باندې ایمان لرل چې هدایت د الله تعالی په واک کې دی.

---

[1] - العنکبوت :۶۹.

لقوله سبحانه وتعالی : [إِنَّكَ لاَ تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يَشَاء وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ][1] .

ژباړه: بېشکه ته هدايت نشې کولی هغه چا ته چې ته يې خوښوې، او لکن الله هدايت ورکوي چا ته چې وغواړي او هغه ښه عالم دی په هدايت موندونکو باندې.

دولسم : د لاندې امورو څخه ځان ساتل :

١- د خپل ځان ،اهل او اولاد له تربيه څخه غافله کېدل او د هغوی د تربيه ترک کول .

٢- ډير ويل او زده کول او لږ عمل .

٣- د واجباتو ، سنتو او مستحبو ترک کول .

۴- د وخت نه تنظيم .

۵- د عناد او حسد څخه پرهيز کول .

۶- د هر ډول قومي ، ژبني او حزبي تعصب او اختلاف څخه پرهيز کول .

٧- د نورو مسلمانانو سره د تعلق ترک کول ، ځکه چې دعوت ټولنيز کار دی.

[1] - سوره القصص :۵۶.

دریم فصل

د أمر بالمعروف او نہی عن المنکر اصول او قواعد

هغه کسان چې د الهی دین طرف ته بلنه کوي خلق د نیکی طرف ته بولي او له بدو کارونو خلق منع کوي د ده دعوت ،وعظ او نصیحت به هغه وخت ګټور وي چې په لاندې اصولو او شرایطو برابر وي او که په لاندې شرایطو برابر نه وي (د حکمت په طریقه) نه وي نه یواځې دا چې په دعوت کې به یې هیڅ اثر هم نه وي بلکې د اسلام او مسلمانانو لپاره به یوه صدمه شي .

د نبوت او خلفاء راشدینو په وخت کې چې اسلامي دعوت او جهاد په حکیمانه (د اسلامي شریعت موافق) توګه روان ؤ په ډیر لنډ وخت کې تقریباً ټولې نړۍ ته دین ورسیدو او اوس چې سوونه کاله تیر شوي دي دا خو پر ځای پریږده چې نړۍته مو دین ونه رسولو بلکې خپل کور،کلي او ولس مو لاهم د اسلام په ضروري احکامو خبر نه کړل !!! ، د دعوت دغه شرطونه او قواعد په لاندې ډول دي :

لومړۍ قاعده :

د أمر بالمعروف او نہی عن المنکر د پیژندلو اصل شریعت دی:

د أمر بالمعروف او نہی عن المنکر پیژندلو میزان او تله د الله تعالی کتاب او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم سنت او د امت د پخوانیو ائمه کرامو او علماوو فهم دی.

معروف او منکر له هغه څه څخه مراد نه دي کوم چې د خلکو په نزد معروف (ښه) ، منکر (بد او ناوړه) وي خو د شرع خلاف وي بلکې معروف

هغه عمل دی چې په اسلامي شريعت کې ثابت وي ، د الله تعالى د تقرب (نږدېوالی) سبب ګرځي او عمل کوونکي ته يې په بدل کې اجر او ثواب وي.
او منکر هغه عمل دی چې په شريعت کې يې نهی او حرمت ثابت وي ، د الله تعالى د نارضايت سبب ګرځي ، د مرتکب د پاره وعيد وي هغه که کبيره ګناه وي يا صغيره ، حرام وي او يا مکروه. نو ويلای شو چې:
المعروف : عبارت له ټولو هغو کارونو څخه دی کوم چې په شرعي دلائلو ثابت شوي وي.
المنکر : عبارت له ټولو هغو کارونو څخه دي کوم چې نهی او حرمت يې په شرعي دلائلو ثابت شوي وي.
مثال : يو کس را ولاړېږي او وايي په جومات کې د قالينې او عصري فرش اچول بدعت دی ولې ؟ وايي : ځکه دا کار د پيغمبر صلى الله عليه وسلم په زمانه کې نه وو .
مونږ ورته وايو چې: دا عبادت نه بلکي د عبادت وسيله ده او وسائل د زمانې په تيرېدو سره فرق کوي او په دې کې شرعي ممانعت نه دی راغلی ځکه مونږ فقهي قاعده لرو چې : «اصل في الأشياء الاباحة » (د شيانو په استعمال کې اصل اباحت دی) مګر دا چې په اړه يې شرعي ممانعت راغلی وي.
همداسې په خلکو کې رواج دی چې ملي سرود ته په احترام سره درېږي داسې احترام او تواضع لکه : عبادت .
دا کار چې دوی جايز او ښه هم بولي شرعاً بدعت او ناروا دی ځکه دا احترام د عبادت سره مشابهت لري او د هر عبادت لپاره د اسلامي شريعت

حکم شرط دی ، په دې باره کې هیڅ شرعي اصل وجود نلري ، د خلکو ساختګي احترام او ساختګي تذلیل دی نو شرعاً مردود دی .

دوهمه قاعده :

أمر بالمعروف او نهی عن المنکر لپاره علم او بصیرت شرط دی:

د أمر بالمعروف او نهی عن المنکر له قواعدو څخه یو عامه قاعده دا ده چې په معروف باندې أمر کوونکی او د منکر څخه منع کوونکی به په هغه څه باندې عالم وي د کوم چې خلکو ته په معروف حکم کوي او له منکر څخه یې منع کوي.

یعنې په معروف او منکر باندې امر کوونکی به عالم وي چې دا کار جایز او دا کار حرام دی ، مګر که چېله وربانديې عالم نه وي نو بیا یې تر خیر زیان او شر زیات دی ځکه کیدای شي خلکو ته په داسې شي باندې حکم وکړي چې په هغه باندې شریعت حکم نه وي کړی او د داسې شي څخه به خلک منع کوي چې شریعت نه وي منع کړي نو حلال به حرام او حرام حلال کړي.

ځکه چې علم زیات اهمیت لري ، الله تعالی په هغه باندې حکم کړی دی او د قول او عمل مخکې واجب دی : [فَاعْلَمْ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ][1]

باره: نو ته پوه شه چې بېشکه شان دا دی چې د عبادت هېڅ لایق نشته مګر الله دی او د خپلې ګناه مغفرت وغواړه.

په پورته آیت شریف کې په دوو کارونو باندې امر شوی دی په علم باندې [فَاعْلَمْ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ] او د هغه وروسته بیا په عمل باندې [وَاسْتَغْفِرْ

[1] - سوره محمد :١٩ .

لِذَنبِكَ] ددې څخه څرګندیږي چې د علم مرتبه د عمل څخه لوړه ده او د قول او علم د پاره علم شرط دی.

الله سبحانه وتعالى فرمايي : [قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ] [1]

ژباړه:ووايه: دا زما لاره ده، د الله طرف ته بلنه کوم، په ښه بیان او بصیرت سره.

[عَلَى بَصِيرَةٍ] شامل دی دریو امورو لره:

۱ -داعي چې کوم شي ته خلک رابولي د هغه په حکم به عالم وي ، کچیرې یو شی پخپل ظن او ګمان هغه ته واجب ښکاري مګر په شرع کې واجب نه وي نو د الله تعالى پر بنده ګانو باندې د هغه څه الزام کوي کوم چې الله تعالى پخپلو بنده ګانو د هغه الزام نه وي کړی ، او کچیرې هغه پخپل ظن او ګمان خلک د یو شي څخه منع کوي مګر په شریعت کې حرام نه وي نو د الله تعالى پر بنده ګانو به يې حلال حرام کړي وي.

۲ -داعي به د مخاطب او یا هغه ډله او قوم په عقیده او احوالو پوه او عالم وي کوم ته چې دی دعوت ورکوي ، رسول الله صلى الله علیه وسلم چې کله مغاذ رضی الله عنه یمن ته لیږلو نو هغه ته يې وفرمایل :«انک ستأتي قوم أهل الکتاب » [2] .

۳ -د دعوت ورکولو په طریقه او منهج به عالم وي، لقوله سبحانه وتعالى :[ادْعُ إِلِى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ] [3]

ژباړه: (بلنه کوه لیاری د رب خپل ته په حکمت سره او ښکلي نصیحت او له

[1] - سوره يوسف :۱۰۸ .
[2] - رواه البخاري .
[3] - سوره النحل :۱۲۵ .

دوی سره په هغې طريقې سره مجادله کوه چې هغه تر ټولو ښه وي).
او کچېرې د انسان سره علم نه وي نو لومړی دې ځان پوه کړي او بيا دې نورو ته دعوت ورکړي ، د علم د پاره دا شرط نه دی چې سړی بحر وي بلکې د خپل وس موافق به لومړی په يوه مسئله او حکم ځان پوهوي او بيا به يې نورو ته رسوي (بلغو عني ولو ايه)

دريمه قاعده :

د منکرخخه د انکار د شرطونو پيژندل:

منکر ټولو هغو کارونو ته وايي چې په شرع کې نهی ورڅخه شوي وي برابره خبره ده که هغه حرام وي او يا مکروه ، د خالق (جل جلاله) په حق پورې تعلق ولري او يا د مخلوق.

اول- منکربه فی حال موجود وي چې دری حالتونه لري:

١ -دا چې د منکر کار د واقع کېدو ويره وي نو په دې حالت کې يوازې نصيحت او وعظ او د الله تعالی د عذاب څخه وېرول پکار دي.

٢ -دا چې في الحال منکر موجود وي لکه : يو کس ناست دی او مخې ته يې شراب ايښودل شوي وي او له هغه څخه يې څښې دغه مهال في الحال أمر بالمعروف او نهی عن المنکر واجب دی ، په شرط ددې چې دی وربانديې قادر وي.

٣ -دا چې حرام فعل تر سره شوی وي او آثار يې پاتې وي لکه : يو چا شراب څښلي وي او څه پاتې نه وي مګر آثار او نښې يې پاتې وي نو په دې حالت

کې نهی او تغیر نشته ځکه د سزا او عقاب وخت دی چې هغه ته سزا ورکول کیږي ، د سزا ثبوت او د سزا ورکول د اسلامي محکمې صلاحیت دی.

دوهم – د معروف او منکر د تغیر د پاره تجسس ته ضرورت نشته:

څه چې مسلمان ته ظاهر او ښکاره وو او په منکر یې سترګې ولګېدې نو هغه وخت به د منکر څخه انکار او د هغه تغیر کوي ، د أمر بالمعروف او نهی عن المنکر تر سره کولو لپاره تجسس کول جایز نه دي.

ځکه په حدیث شریف راغلي : «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ» (د تاسې څخه چې څوک نا روا کار ووینې نو باید هغه منع کړي).

دریم – دا چې د منکر څخه انکار به په داسې مسائلو کې وي چې اخلاف پکې نه وي.

څلورمه قاعده :

د منکر څخه د انکار د مراتبو پیژندل:

د أمر بالمعروف او نهی عن المنکر له قواعدو څخه یو عامه مهمه قاعده د أمر بالمعروف او نهی عن المنکر د مراتبو پیژندل دي.

هغه دا چې أمر بالمعروف او نهی عن المنکر به د وس او توان موافق وي ، کچېرې په لاس سره د منکر د منع کولو او تغیر توان وي نو په لاس سره تغیر واجب دی او کچېرې ددې څخه عاجر وي په ژبه سره تغیر یې واجب دی او که ددې څخه هم عاجز وي په زړه کې بد ګڼل پر هر مسلمان واجب دي.

جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي : «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذلِكَ أَضْعَفُ الإِيْمَان»[1] .

ژباړه : د تاسي څخه چې څوک نا روا کار وويني نو بايد هغه په لاس سره منع کړي ، کچېرې ددې توان ونه لري نو په ژبه او وينا سره دې هغه منع کړي ، او که په ژبه يې اصلاح نشو کړای نو په زړه کې دې د هغه څخه انکار او کرکه وکړي او دا (د زړه په وسيله انکار او بد ګڼل) ډېر کمزوری ايمان دی.

د منکر منع او اصلاح به لومړی په لاس سره تر سره کيږي چې دا مسئوليت ټولو مسئولينو او مشرانو ته متوجه دی هغه که د هيواد ، ولس او يا هم يوې کورنۍ پر سطحه وي دوی به د منکر مخه په لاس کوي ، د مسلمانانو امير به د خپل رعيت څخه منکراتو په زور سره منع کوي او والدين به پخپل کور کې د کور منکرات په لاس سره منع کوي ، او که د لاس په ذريعه د منع کولو توان نه وي په ژبه او نصيحت سره به د هغه اصلاح کوي څکه چې: [لاَ يُكَلِّفُ اللّهُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا]، او علماء به په دعوت او نصيحت سره خلکو ته امر په نيکۍ او منع له بدۍ کوي مګر که پر چا کې دا دواړه قدرتونه نه وي چې دا مسئوليت بيا ټولو عامو خلکو ته متوجه دی نو بيا به په زړه کې د ګناه څخه کرکه او نفرت کوي ، په زړه کې به خپله نا خوښي څرګندوي چې دا د ايمان ورستۍ درجه ده ، که څوک د ګناه او منکر پر وړاندې حتی د زړه کرکه او نفرت ونلري نو هغه بيا کامل مؤمن نه دی.

[1] - رواه مسلم.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:«فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الإِيمَانِ، حَبَّةُ خَرْدَلٍ»[1] .

ژباړه: پس هر چا چې په لاس سره جهاد وکړ هغه مؤمن دی ، او هر چا چې په ژبه د هغوی سره جهاد وکړ هغه مؤمن دی او هر چا چې په زړه سره د هغوی سره جهاد وکړ مؤمن دی ، وروسته له دې (ددې درجې څخه ښکته) کس کې د سپنلې د دانې قدر ايمان هم نشته.

په لاس سره د انکار او منع کولو شرطونه :

د لاس په وسيله د منکر منع کول لوړه مرتبه ده ، لکه : د خمر (شرابو) د فابريکې او توليداتو له مينځه وړل ، د بتانو ماتول ، د موسيقی د آلاتو ماتول او پر خلکو باندې د لمانځه او زکات د ادا کولو الزام لګول او نور.

او دا کار د هغه چا لپاره دی چې وس او توان لري لکه : د ښار او هيواد پر سطح سلطان او امير ، د مدرسې مدير په مدرسه او مکتب کې ، د کور مشر او مسئول پخپل کور.

لکه چې په قرآنکريم کې د ابراهيم عليه السلام يادونه شوې چې: [وَتَاللَّهِ لأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُم بَعْدَ أَن تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ *فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا إِلاَّ كَبِيرًا لَّهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ][2] .

ژباړه:او په الله قسم دی چې هرومرو خامخا به زه ستاسو له بتانو سره يو چال چلوم وروسته له دې چې تاسو وګرځئ شاکوونکي،نو هغه، دغه (بتان)

---

[1] - أخرجه مسلم في الصحيح.
[2] - سوره الانبياء :٥٧-٥٨ .

ټوټې ټوټې کړل د هغو له لوی نه غیر (چې هغه یې پرېښود)، د دې لپاره چې هغوی همده ته رجوع وکړي.

عبدالله بن مسعود رضی الله عنه وايي: دخل النبی صلی الله علیه وسلم مکة و حول البیت ستون و ثلاثمائة نصب فجعل یعود في یده و یقول : [جاء الحق و زهق الباطل ان الباطل کان زهوقا][1] .

ژباړه : نبی صلی الله علیه وسلم چې کله مکې ته داخل شو د بیت الله شریف چاپېره ۳۶۰ بتان وو نو هغه دغه بتان ټول مات مات کړل ، او ویې فرمایل : حق راغی او باطل لاړ ، یقیناً چې باطل له مینځه تلونکی دی.

عن ابن عباس رضي اللَّه عنهما أَن رسولَ اللَّه صَلّی اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّم رأی خَاتماً مِنْ ذَهَبٍ في يَد رَجُل، فَنَزعَهُ فطَرحَهُ وقال: « يَعْمَدُ أَحَدُكُمْ إِلَی جَمْرَةٍ مِنْ نَارٍ فَيجْعلهَا في يَدِه، »[2] .

له ابن عباس رضی الله عنهما څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د یو کس په لاس کې د سرو زرو ګوتۍ ولیده هغه یې ورڅخه ویستله او ویې غورځوله او ویې فرمایل : که د تاسې څخه څوک غواړي چې پخپل لاس کې اور واچوي نو هغه دې دغه په لاس کې واچوي (د نارینه لپاره د سرو زرو استعمال حرام او د ښځو لپاره جایز دی).

د ژبې په وسیله د منکر د منع کولو شرطونه :

کله چې سړی په لاس باندې د منکر د منع کولو توان ونلري او یا د لاس په ذریعه د منکر منع کولو سره مساوي یا تر هغه لوی مفسد ، شر او ضرر

[1] - رواه البخاري .
[2] - رواه مسلم .

مینځ راځي نو بیا د ژبې په وسیله د منکر منع کول واجب دي چې لاندې څلور مراحل لري:

لومړۍ مرحله : په نرمۍ او مهربانۍ سره:

د ناروا او حرام کار مرتکب په اشاره یا د هغه د حال موافق به داسې پوهول کیږي چې دا عمل مناسب نه دی بلکې حرام دی ، او تا خو دغه کار قصداً نه دی کړی ، کیدای شي ته پوه شوی نه وې ، او داسې نور د ضرر پرته الفاظ په نرمۍ او مهربانۍ او حکمت سره دعوت ورکول څو هغه قبول کړي او نفرت ورنه وکړي.

ځکه چې د اسلامي دعوت منهج همداسې دی ، الله سبحانه وتعالی فرمايي:

[وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ]

ژباړه : او له دوی سره په هغې طریقې سره مجادله (مباحثه) کوه چې هغه تر ټولو ښه وي.

او فرمايي: [وَلاَ تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ][1] .

ژباړه: او تاسو له اهل کتابو سره مجادله مه کوئ مګر په هغې (طریقې) سره چې هغه تر ټولو ښه وي.

جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: « إِنَّ اللَّه رفيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الأَمْرِ كُلِّه »[2] .

ژباړه:الله تعالی نرمي کوونکی دی او په ټولو کارونو کې نرمي خوښوي.

---

[1] - سوره عنکبوت :۴۶ .

[2] - حدیث متفق علیه .

حضرت علی رضی الله عنه زړه د يوه حيوان سره تشبح کړی چې يوازی په نرمی رام
کيږي او بس.

دوهمه مرحله :د منع کولو او د الله تعالی څخه د ويرولو وعظ او نصيحت:
دا مرحله غالباً د هغو کسانو د پاره ده چې د منکر په حرمت باندې پوه وي.
کوم کسان چې د منکر په نهی او حرمت پوه وي نو هغوی به په حکمت او ښه طريقه د الله تعالی د عذاب څخه ويرول کيږي د ګناه وعيدونه به ورته بيانيږي څکه چې په دغه يادولو کې لوی اثر دی ،څکه چې هغوی شيطان او د دنيا ژوند او يا عيش غافله کړي وي، لقوله سبحانه وتعالی: [وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنفَعُ الْمُؤْمِنِينَ][1] .
ژباړه: او ته نصيحت کوه، پس بېشکه نصيحت کول مؤمنانو ته نفع رسوي.
د نصيحت څخه مقصد د هغه سره محبت او يا ددې ويره وي چې هغه په عذاب اخته نشي نه د هغه کس تحقير او شرمول ، او د امکان تر حده به په يوازې والی کې نصيحت ورته کوي او د خلکو په مخ کې به يې عيب نه ښکاره کوي.

دريمه مرحله : شديده وينا:

کچېرې نرم اسلوب او طريقه کار ورنه کړي نو په وينا کې به د شرعي قواعدو موافق شدت او سختي راولي او دا اسلوب ابراهيم عليه وسلم کارولي وو ، الله تعالی فرمايي:

[1] - سوره الذاريات :٥٥ .

[أُفٍّ لَّكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ][1] .

ژباړه: اُف په تاسو او په هغو چې تاسو يې له الله نه پرته عبادت کوئ، ايا نو تاسو عقل نه لرئ.

څلورمه مرحله :

دا د تغير بالسان ورستۍ مرحله ده کچېرې د منکر مرتکب په نرم او يا شديد وغظ او نصيحت منع نه شي نو هغه دې په سزا تهديد کړ شي هغه ته دې وويل شي که دا کار ترک نکړې نو حاکم دربانديې خبروم چې سزا درکړي او بندي دې کړي او دا تهديد به هم د شرعې موافق وي د شرعې او عقل خلاف به نه وي.

په زړه سره د منکر د منع کولو شرطونه:

کله چې مؤمن د لاس او ژبې په وسيله د منکر د تغير او منع کولو څخه عاجز وي نو هغه به پخپل زړه کې له منکر او ناروا څخه کرکه او نفرت کوي د ناروا د اهل څخه به کرکه کوي هغوی به بد ګڼي او دا مرتبه په هر مؤمن باندې واجب ده چې د هيڅ مؤمن څخه په هيڅ وجه نه ساقطيږي او ددې څخه ښکته درجه او مرتبه نشته.

لکه مخکې حديث شريف چې بيان شول: «و ذالک أضغف الايمان»

او د ابن مسعود رضی الله عنه په حديث کې مو ولوستل چې: « وَلَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الإِيمَانِ، حَبَّةُ خَرْدَلٍ »[2]

---

[1] - سوره الانبياء :۶۷ .

[2] - أخرجه مسلم في الصحيح.

ژباړه: وروسته له دې (ددې درجې څخه ټيټ) کس کې د سپنلې د دانې قدر ايمان هم نشته.
يعني دا د ايمان ورستي حدود دي.
د ابن مسعود رضی الله عنه څخه چا پوښتنه وکړه چې په ژونديو خلکو کې څوک مړ دی ؟ ويې وويل : هغه کس چې معروف (نيک کار) نه پيژني او منکر (بد کار) څخه انکار نه کوي (بد يې نه ګڼې).
او دا کس بيا هماغه مفتون دی (فتنه وهلی زړه) دی کوم چې د حذيفه بن اليمان په حديث کې ذکر شوی دی.
رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي : « ...الآخر أسود مرباداً كالكوز مجخياً لايعرف معروفاً ولاينكرمنكراً إلا ماأشرب من هواه »[1] .
ژباړه : هغه بل تور (زړه) به لکه د سورى کوزې پشان وي چې نه به ښه کار پيژني او نه به له بد کار څخه کرکه کوي مګر په هغه کې به يوازې هوا او خواهشات څښل کيږي.
پس د منکر د منع کولو مراتب همدا وو چې پورته مو بيان کړل.
همداسې به مسلمانې خويندې د خپل توان په اندازه له منکر څخه انکار کوي هغه که ښځې وي او يا د سړيو څخه خپل خپلوان.
له عايشه رضی الله عنها نه روايت دی چې هغې يو ښځه د صفا او مروه تر مينځ وليده چې يو قسم جامه يې اغوستی وه چې خطونه ورباندې وو ، هغې

[1] - رواه مسلم .

ته يې وويل : «انزعي هذا من ثوبک فان رسول صلی الله عليه وسلم اذا رآه في ثوب قضبه»[1] .

ژباړه: دا جامې دې لرې کړه کله به چې رسول الله صلی الله عليه وسلم په جامه دا شی وليدل هغه به لرې کول.

همدارنګه عايشه رضی الله عنها خپل ورور عبدالرحمن وليد چې د جنازې د پاره په بيړه اودس کوي هغه ته يې وويل : ای عبدالرحمن کامل او پوره اودس کوه ځکه چې ما د رسول الله صلی الله عليه وسلم څخه اوريدلي دي چې فرمايل يې: «ويل للأعقاب من النار»[2] .

کچېرې د لاس او ژبې په وسيله د أمر بالمعروف او نهی عن المنکر توان نه وي په زړه سره انکار يې واجب دی لکه مخکې مو چې بيان کړ ، او ددې سره به د منکر او د اهل منکر څخه جلاوالی او هجرت کوي مګر که په جلاوالي او هجرت کې عذر وي په زړه کې د انکار لپاره هيڅ عذر نشته (په زړه کې به يې بد ګڼي).

الله سبحانه وتعالی فرمايي: [وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُواْ فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ..][3] .

ژباړه: او کله چې ته هغه کسان ووينې چې زمونږ په ايتونو کې عبث بحثونه کوي، نو ته له هغوی نه مخ واړوه، تر دې چې دوی له دې نه پرته (نورو) خبرو کې مشغول شي.

---

[1] - رواه ابوداود و أحمد .
[2] - رواه البخاري .
[3] - سوره الانعام :۶۸ .

[وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللّهِ يُكَفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلاَ تَقْعُدُواْ مَعَهُمْ...][1]

ژباړه: او يقيناً هغه (الله) پر تاسو باندې په كتاب كې دا (حكم) نازل كړى دى چې كله تاسو د الله ايتونه واورئ، چې په هغو سره كفر كېږي او په هغو پورې مسخرې كېږي، نو تاسو له هغوى (كفر او استهزا كوونكو) سره مه كېنئ.

نو ومو ليدل چې أمر بالمعروف او نهى عن المنكر لره قواعد دى چې داعي لره د دغو قواعدو په نظر كې نيول شرط دي تر څو د هغه په دعوت كې خير او بركت وي.

پنځمه قاعده :

د اهم شي مخكې والى:

په أمر بالمعروف او نهى عن المنكر كې به د مهم څخه اهمترين مخكې كيږي داسې چې لومړى به د عقيدې اصلاح ، د الله تعالى په توحيد ، په عبادت كې اخلاص كولو باندې حكم كيږي او د شرک او بدعت څخه به منع كيږي وروسته به د لمانځه ، زكات او نورو فرائضو په قيام باندې حكم كوي او د محرماتو څخه به منع كوي ځكه چې دا د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام منهج او طريقه وه.

الله سبحانه وتعالى فرمايي:[ولَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنِ اعْبُدُواْ اللّهَ وَاجْتَنِبُواْ الطَّاغُوتَ][1]

---

[1] - سوره النسآء : ۱۴۰ .

ژباړه: او یقینًا مونږ په هر یو امت کې یو رسول لیږلی ؤ (د همدې خبرې لپاره) چې تاسو د الله عبادت کوئ او له طاغوت نه ځان وساتئ.
[وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ][2]
ژباړه: او له تا نه وړاندې چې مونږ هر پیغمبر لیږلی دی ، نو هغه ته مو همدا وحی کړې ده چې :پرته له ما بل معبود نشته نو یوازې زما عبادت وکړئ.
رسول الله صلى الله عليه وسلم چه کله معاذ بن جبل رضی الله عنه یمن ته د یو داعي، بلونکي او ښوونکي په صفت لیږلو نو ورته یي وفرمایل :«إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ...الحديث» [3].
ژباړه: یقیناً ته داسې خلکو ته ورتلونکې یې چه هغوي اهل کتاب او کتابیان دي، نو لومړې يي باید ددې خبرې منلو ته را وبولې چه: نشته ور، لایق او مستحق دعبادت او بندګی مګر یواځې یو الله (جلّ جلاله) دی، او زه- یعنی محمد صلى الله عليه وسلم – د الله تعالی رښتنی پیغمبر او استاذی یم، که هغوي درسره دا خبره ومنله، نو بیا ورته وښایه چه الله (جل جلاله) پر دوی په هره شپه ورځ کښې پنځه لمونځونه فرض کړي دي.
د اسلامي دعوت منهج او طریقه همدا ده چې د حق د لارې داعي به لومړی د عقیدې د اصلاح کوښښ کوي ځکه که په عقیده کې نقص وي نو بیا هیڅ

---

[1] - سوره النحل :۳۶ .
[2] - سوره الانبياء :۲۵ .
[3] - حديث متفق عليه .

عبادت نه قبلیږي ، ځکه چې د عبادت د قبول لپاره یو شرط صحیح عقیده او اخلاص دی.

شپږمه قاعده :

مصالح او مفاسد په نظر کې نیول:

اسلامي شریعت په جلب مصالح او رد مفاسد باندې بنا شوی دی نو ځکه د أمر بالمعروف او نهی عن المنکر لپاره یو مهمه قاعده ، مهم شرط دا دی چې په هغه کې به مصالح خوندي او د مفاسدو مخنوی به په نظر کې نیول شوی وي.

داسې به نه وي چې د منکر د منع کولو په وجه لوی مفسد ، لوی شر منځته راشي.

ځکه چې مونږ په اسلامي شریعت کې فقهي قاعده لرو چې « درء المفاسد مقدمٌ علی جلب المصالح »[1]

د جلب مصالح او رد مفاسد لپاره یو مثال : یو کس شراب څښي او بل کس هغه ته ووېل: چې شراب مه څښه ، شراب څښونکی ورځخه منع نه شو او بلاخره یې دا شراب خور ووژلو.

دلته وینو چې د جلب مصالح پر ځای ستر مفسد او شر مینځه راغی چې هغه د یو کس ناحقه وژل دي . آیا په اسلام کې د شراب خور مرګ جایز دی ؟ او که د شراب خور لپاره حد تعین شوی دی (چې اتیا دورې وهل دي).

[1] - مجلة الأحكام عدلية.

آیا د حد جاري کول د اسلامي محکمې کار دی او که د هر چا ؟
شیخ ابن تیمیه رحمه الله یو ورځ خپلو زده کوونکو ته درس ورکولو دا مهال د هغه یو زده کوونکی راغی او شیخ ته یې وویل : چې یو تاتار (مغل) مې د شراب څښلو څخه منع کړ (دغه وخت مغلو په اسلامي امت حمله کړې وه او په اسلامي امت کې یې سخت ظلمونه تر سره کول).
شیخ خپل شاګرد ته وویل : هغه به دې له شرابو نه منع کولو ، ټول شاګردان حیران شول ، چا پوښتنه وکړه چې ولی ؟
شیخ وویل : هغه د شرابو په څښلو او د عیش په ژوند مشغول وو کله چې ددې څخه وزګار شي نو د مسلمانانو وینې به بهوي.

اومه قاعده : څېړنه او ثبوت او بیړه نه کول:

په نیکو کارونو امر او له بدو کارونو څخه منع کوونکی باید لومړی د هر کار په اړه پوره څېړنه وکړي او د عجلې او بیړې څخه کار وانخلي.
الله تعالی فرمايي : [لاَ تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ][1] .
ژباړه: (ای نبي!) ته خپله ژبه په دې (قرآن) سره مه خوځوه، د دې لپاره چې تلوار پرې کوې.
او کله چې داعي ته د یو کار او واقعې په اړه خبر ورکول کیږي نو هغه دې د اقدام مخکې پوره تحقیق وکړي چې آیا صحت لري او که نه ؟ او اصلي خبره څه ده ؟
الله سبحانه وتعالی فرمايي: [يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ][1]

---
[1] - سوره القيامة :۱۶ .

ژباړه: ای مؤمنانو! که تاسو ته کوم فاسق (بدکار کس) خبر راوړي، نو تاسو ښه تحقیق کوئ، په دې چې تاسو به یو قوم ته په ناخبري سره تکلیف ورسوئ، بیا به تاسو په خپلو کړو باندې پښېمانه شئ.

د ثبوت ، تحقیق او څېړنې پرته اقدام په ټولنه کې د ضرر او مفاسدو سبب ګرځي.

او په جهاد في سبیل الله کې الله تعالی د ثبوت ، تحقیق او څېړنې حکم کړی دی: [يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللّهِ فَتَبَيَّنُواْ وَلاَ تَقُولُواْ لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلاَمَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِندَ اللّهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنتُم مِّن قَبْلُ فَمَنَّ اللّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُواْ إِنَّ اللّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا][2] .

ژباړه: ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی !کله چې تاسو د الله په لار کې سفر کوئ، نو ښه تحقیق کوئ او څوك چې په تاسو سلام واچوي، هغه ته دا مه وایئ چې ته مؤمن نه یې، ـتاسو د دنیایي ژوند سامان غواړئ، نو له الله سره ډېر زیات غنیمتونه دي، له دې نه مخکې تاسو هم همداسې وئ، بیا پر تاسو باندې الله فضل وکړ، نو ښه تحقیق کوئ، بېشکه الله په هغو کارونو چې تاسو یې کوئ، ښه خبردار دی.

اسامه بن زید رضی الله عنه وایي : رسول الله صلی الله علیه وسلم مونږ د حُرقان قبلې ته لیږلي وو ، د سبا پر مهال مو پر هغوی حمله وکړه هغوی ته مو ماتې ورکړه ، زه او یو انصاري له یو کس سره مخ شوو کله چې هغه

---

[1] - سوره الحجرات :۶ .
[2] - سوره النسآء :۹۴ .

باندې لاس بري شوو نو هغه كلمه د (لا اله الا الله) وويله ،او يا يې پر مونږ سلام واچولو مګر مونږ هغه قتل كړ.

كله چې مدينې ته راستون شوو رسول الله ته مو واقعه بيان كړه ، رسول صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

«يَا أُسَامَةُ أَقَتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ لا إِلَهَ إِلا اللَّهُ»؟ قُلْتُ: كَانَ مُتَعَوِّذًا، فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا حَتَّى تَمَنَّيْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ أَسْلَمْتُ قَبْلَ ذَلِكَ الْيَوْمِ»[1] .

اي اسامه! هغه دې وروسته له دې قتل كړ چې لا اله الا الله يې وويل ؟ و مې ويل : هغه د خپل نجات لپاره كلمه وويله، بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم دا جمله دومره تكرار كړه چې ما هيله او تمنا وكړه چې اى كاش ما د هغه ورځې مخكې اسلام نه واى راوړى.

او په بل روايت كې راغلى چې اسامه وويل : چې هغه كله سلاح وليده له وېرې يې كلمه وويله ، جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : « آيا تا د هغه زړه څير كړى وو تر څو ته پوه شوى واى چې هغه ويلې او كه نه »[2].

او په بل روايت كې راغلى چې اسامه ته يې وويل : « كه د قيامت په ورځ د لا اله الا الله سره راشي نو څه به كوې ؟ »[3] .

اسامه رضى الله عنه وويل : يا رسول الله زما لپاره بښنه وغواړه.

نو زيات احتياط پكار دى.

---

[1] - البخاري :۴۲۶۹ .

[2] - رواه بخاري الديات و مسلم الأيمان و ابؤداود و أحمد.

[3] - رواه البخاري .

آتمه قاعده ، په دعوت الی الله کې حکمت :

الله سبحانه وتعالی فرمايي :[ادْعُ إِلِى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ][1]

ژباړه : بلنه کوه لياری د رب خپل ته په حکمت او ښکلي نصيحت سره او له دوی سره په هغې طريقې سره مجادله (مباحثه) کوه چې هغه تر ټولو ښه وي.

د حکمت تعريف

د (حکمة) لغت لاندې معناوې لري :

١- د عقل او علم په وسيله حق ته رسيدل[2] .

٢- هر هغه قول او وينا چې د حق او صواب موافق وي حکمت بلل کيږي (المعاني) .

٣- حکمت عبارت له پيژندلو د غوره شيانو په غوره علومو سره[3] .

٤- حکمت د (حَکمه) له کلمې څخه اخيستل شوی دی هغه وسيلې ته وايي چې د سورلی د حيوان د کنترول او د هغه د سرکشي د منع کولو لپاره کارول کيږي ، ځکه حکمت او د حمکت لرل سړی له پستو او خرابو اخلاقو او بې کاره لغزشونو څخه منع کوي[4] .

---

[1] - سوره النحل :١٢٥ .
[2] - المفردات / راغب الاصفهاني.
[3] - لسان العرب: ١٢/١٤٣.
[4] - المصباح المنير :٥٦ .

د حمکت اصطلاحي معنی :

د حمکت په اصطلاحي تعریف کې علماء کرامو (۲۹) اقوال ذکر کړي چې دا ټول اقوال یو بل ته نږدې دي ، او ددې ټولو اقوالو په نظر کې نیولو سره شامل تعریف داسې دی :

" الإصابة في الأقوال والأفعال، ووضع كل شيء في موضعه "[1]

ټول اقوال په همدې تعریف کې شاملیږي ځکه حکمت د حَکم او قضاء څخه اخیستل شوی یعني حکم او جلاوالی په مینځ د حق او باطل کې .

حکمت په دوه ډوله دی حکمت نظري چې مرجع یې علم او ادراک دی او حکمت عملي چې مرجع یې کار د عدل او صواب دی . نو حکمت د دغو دوو معناوو څخه خارج نه دی ، ځکه د انسان کمال دا دی چې حق وپیژني او په هغه باندې عمل وکړي او دا علم نافع او عمل صالح دی .

حکمت یو عظیم نعمت او لوی خیر دی چا ته چې الله تعالی نصیب کړ نو هغه حق ته ورسید .

لقوله سبحانه وتعالى : [يُؤتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاء وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا][2] .

---

[1] - الحكمة في الدعوة الى الله تعالى ص ١٧.
[2] - سوره البقره :۲۶۹ .

ژباړه: ورکوي (الله) حکمت (نافع علم سره له عمله) هر چا ته يې چې خوښه شوه ، او هر چا ته چې ورکړ شو حکمت نو یقیناً چې ورکړ شو ده ته لوی خیر .

ځکه حق او صواب ته رسیدل په اعتقاداتو ، عباداتو ، حلال او حرام او د شریعت په ټولو امورو کې په علم ، فهم ، تقوی خشیت الهي سره کیږي .
لکه د عصر په سورت چې اشاره ورته شوې : و تواصو بالحق .

د حکمت ارکان

د حکمت ارکان عبارت له علم ، حِلم او الاناة عدم عجله څخه .
لومړی علم :د علم څخه مطلب علم نافع دی هغه علم چې عمل ورباندې وشي او حق يې ادا شي یعنې نورو ته ورسول شي . امام شافعي رحمه الله وايي : "ليس العلمُ ما حفظ، ولكنَّ العلم ما نفع"یعني: علم هغه نه دی کوم چې یاد شوی وي بلکي علم هغه دی چې نفع رسونکی وي .
سفیان رحمه الله وايي : أَجْهَلُ النَّاسِ مَنْ تَرَكَ مَا يَعْلَمُ، وَأَعْلَمُ النَّاسِ مَنْ عَمِلَ بِمَا يَعْلَمُ، وَأَفْضَلُ النَّاسِ أَخْشَعَهُمْ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»[١] .

یعني: د خلکو جاهل کس هغه دی چې پخپل علم عمل ونه کړي ، او عالم او پوه د خلکو هغه دی چې پخپل علم باندې عمل وکړي او غوره د خلکو هغه دی چې د الله څخه ډیر ویریږي .

---

[١] - رواه الدارمي :٣۴٢ .

د علم د حاصولو دری اسباب دي :

۱- دا چې بنده به د خپل رب څخه د علم نافع سوال کوي ، دعا به کوي ځکه الله تعالی خپل نبي ته أمر کړی دی چې داسې وایه :قل ربِّ زِدنِی عِلماً

۲- د علم په طلب کې کوښښ .

۳- د ګناهونو څخه پرهیز او تقوی اختیارول .

الله تعالی فرمايي: [وَاتَّقُواْ اللّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللّهُ وَاللّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ][1] .

ژباړه : او له الله نه وویریږئ، او الله تاسو ته ښودنه کوي، او الله په هر شي باندې ښه پوه دی.

او فرمايي: [يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ إَن تَتَّقُواْ اللّهَ يَجْعَل لَّكُمْ فُرْقَاناً][2] .

دوهم رکن حِلم:

حِلم په دعوت کې رفق او نرمي کول دي او له سختۍ او غصې څخه پرهیز کول دي.

جناب رسول صلی الله علیه وسلم ته یو کس راغی چې ما ته نصیحت وکړه، جناب دری ځله هغه ته په تینګار سره وویل چې :« لاَ تَغْضَبْ» (غصه مه کوه) .

همدارنګه فرمايي: :«لا تغضب ولك الجنة »[3].

ژباړه: (غصه مه کوه تا لره به جنت وي) .

---

[1] - سوره البقره :۲۸۲ .
[2] - سوره الانفال :۲۹ .
[3] - رواه الطبراني و صحيح الجامع .

او همدارنګه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:«مَن يُحرِمُ الرِّفقَ يُحرَمِ الخَيرَ كُلَّه»[1] (رواه مسلم) .

ژباړه: چا کښې چه نرم خويي نه وه هغه د هر قسمه خير او نيکی نه محروم او بې برخې دی .

د قهرکابوکولو شرعي لارې :

١- د شيطان څخه پر الله تعالی پنا غوښتل :

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي چې :«إذا غضب الرجل فقال أعوذ بالله ، سكن غضبه»[2] (صحيح الجامع الصغير رقم ٦٩٥).

ژباړه: کله چې چا ته قهر او عصه ورشي نو اعوذ بالله دې وايي . قهر به يې آرام شي.

٢- سکوت کول :

رسول الله صلى الله عليه وسلم : فرمايلي :«إذا غضب أحدكم فليسكت »[3]

ژباړه : کله چې د تاسې څخه څوک په عصه شي سکوت او چوپ دې شي.

ځکه په عصه کيدل د شدت په وخت کې د سړي شعور له مينځه وړي چې بيا ددې خطره وي چې د خولې څخه يې د کفر ، لعنت او طلاق خبرې ووځي . نو ددې خطرناکو ويناوو حل سکوت دی .

---

[1] - رواه مسلم .
[2] - صحيح الجامع الضعير :٦٩٥ .
[3] - رواه الإمام أحمد في المسند ٣٢٩/١ ،صحيح الجامع ٦٩٣ ٤٠٢٧-) .

۳ –آرام او سکون کول :

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: « إذا غضب أحدكم وهو قائم فليجلس ، فإن ذهب عنه الغضب وإلا فليضطجع».[1]

ژباړه : کله چې د تاسې څخه چا ته عصه ورشي که ولاړ وي نو هغه لره کښيناستل په کار دي کچيرې يې بيا هم عصه لاړه نشي نو هغه لره څملاستل پکار دي.

په دې طريقه کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تعليم مطلب دا دی چې عصه کوونکي به ډير مخکې مخکې او تيز نه ورځي چې ناست وي را ولاړ شي او ولاړ وي حرکت وکړي ځکه په داسې حرکاتو کې د وهلو او قتل خطر وي.

چې لږ وروسته به بيا پر خپل عمل سخت پښېمانه وي.

مګر ناستی د هيجاني حالت څخه لري دی او پرېوتل نور هم لري وي.

۴- دعا :

دعا د مؤمن سلاح ده ، مؤمن به هر وخت د شر او آفاتو ، کفري اقوالو ، بدو او رزيلو اخلاقو او غصې کولو پناه غواړي.

دريم رکن عدم عجله ، د بيړې نه کول کوم چې په پورته قواعدو کې بيان شو .

[1] - مسند أحمد ۱۵۲/۵ و صحيح الجامع رقم ۶۹۴ .

د موعظه حسن تعریف :

موعظه حسن یعنې په نیک او ښه وعظ ، نصحیت او بیان سره د الله تعالی لورې ته بلنه کول دي ،چې د نیک وعظ او بیان آداب په لاندې ډول دي :

۱- واغظ به پخپل وعظ کې مخلص وي.

خاص د الله تعالی رضاء به یې هدف وي، هدف به یې شخصي نه بلکي د ځان او را بلونکي نجات او خیر وي ، د مقابل لورې عیب لټول ، سپکول ، تحقیر او هغه ته پیغور ورکول به یې هدف نه وي .

۲- واعظ به په هغه څه باندې عالم وي د څه چې وعظ کوي.

علي رضي الله عنه په یو واعظ تیر شو چې خلکو ته یې وعظ کولو (داسې آیت او حدیث یې بیانولو چې هغه منسوخ وو) هغه واعظ ته یې وویل : آیا ته په ناسخ او منسوخ پوهیږې ، هغه وویل : نه ، ویې ویل : هلکت.

۳ -د خلکو په اذیت به صبر کوي.

۴ -څه چې خلکو ته وایي په هغه باندې به خپله عمل کوي.

۵ -د خلکو د سویې موافق به بیان کوي ، فصیح او واضح.

۶ -د سنتو به پوره پابند وي.

۷ -وعظ به د کتاب الله ، سنت رسول الله او د موثقو علماؤ د اقوالو موافق وي.

۸ -په وعظ کې به د اسلامي شريعت منهج او طريقه په نظر کې نيسی ، په نيکه او ښه طريقه به خلک د الله تعالی لورې ته بولي ، يوازې په نيکی سره به أمر نه کوي بلکي خلکو ته په نيکو کارونو أمر کوي او له بدو کارونو څخه به خلک منع کوي ، په وعظ کې به يوازې د عذابونو بيان نه وي تر څو خلک د الله د رحمت څخه نا هيلي شي ، او يوازې به ترغيب نه بيانوي تر څو خلک د الله تعالی د وېرې څخه غافله شي بلکي په وعظ کې به ترغيب او ترهيب دواړه په نظر کې نيسي.

په وعظ کې ځينې خپرې شوې خطاوې

۱- په نا مناسب وخت کې خلکو ته وعظ کول ، لکه : د شديد باران ، شديد يخ ، شديد توپان په وخت کې ، او همداسې په نا مناسب مکان او ځای کې.

۲ -په لنډ وخت کې د يوې موضوع ډير او بار بار تکرارول.

۳ -د ضرورت پرته د وعظ اوږدول.

۴ -د منکر او موضوع احاديث بيانول.

۵ -په مثالونو کې ډيره مبالغه کول.

۶ -د نادره او غريبو قصو بيانول او په هغه کې مبالغه کول.

۷ -د يوې موضوع څخه په بيړه بلې موضوع ته تلل چې په دې سره د اوريدونکو فکر ګډوډيږي او په موضوع يې صحي سر نه خلاصيږي.

۸ -د اوریدونکو تحقیرول ، د هغوی د زړونو داغول او خلک وربانديې خندول او خپل ځان لوی ګڼل او هغوی ضعیف العقل ګڼل.

۹ -د فواحش او منکراتو په ذکر او بیان کې ډیره مبالغه کول.

۱۰- په لوړه سویه بیان او وعظ کول چې د خلکو د سویې سره مناسب نه وي.

۱۱ -علماؤ او حاکمانو ته طعن ، فحش او ښکنځل کول (حال دا چې په اسلام کې فحش او ښنځل حرام دي).

۱۲ -د الله تعالی لورې ته د دعوت پر ځای خپل شهرت او منزلت ته د خلکو بلل.

د « وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ» توضیح:

جدل په اصل کې د خپلې رأی د اثبات لپاره دلیل او حجت راوړلو او د مخالف لورې د افکارو او شبهاتو ردولو ته وایي .

د مخالف لورې د طعن او شبهاتو ردول د دعوت مهم رکن بلل کیږي چې تفصیل یې وروسته را روان دی.

څلورم فصل

په مسلمانو خويندو اسلامي دعوت فرض دی :

په مسلمانو خويندو باندې امر بالمعروف او نهی عن المنکر (په ښو کارونو باندې امر کول او له بدو کارونو څخه منع کول) فرض دي ، لقوله سبحانه وتعالی:[وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاء بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللّهَ وَرَسُولَهُ أُوْلَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللّهُ إِنَّ اللّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ][1] .

ژباړه : او مؤمنان سړي او مؤمنانې ښځې ځينې د ځينو نورو دوستان دي امر کوي په نيکی او له بدليو نه خلک منع کوي لمونځ ودروي زکاتورکوي او د الله او د هغه د رسول الله اطاعت کوي پر همدغو خلکو به الله ډير ژر مهرباني وکړي ، بېشکه الله ډير غالب، ښه حکمت والا دی.

امر بالمعروف او نهی عن المنکر د مؤمنانو له مهمو صفاتو څخه ستر صفت بلل کيږي چې د همدې صفت په وجه له منافقانو څخه جلا کيږي .

[التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدونَ الآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ][2]

ژباړه : هغوی توبه کوونکي ،عبادت کوونکي ، ثناويونکي ، د الله په لیار کې وتوونکي ، رکوع او سجده کوونکي ، د نيکيو په لور بلونکي او له بديو منع کوونکي او د الله د حدودو ساتونکي دي (ای پيغمبره !) زيرى ورکړه مؤمنانو

---

[1] - سوره التوبه :٧١ .
[2] - سوره التوبه :١١٢ .

ته .

او فرمايي :[الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُم مِّن بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُواْ اللّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ][1] .

ژباړه : منافقان سړي او منافقاني ښځې ځيني له ځينو نورو نه دي هغوی د بدی په لور بلنه او له نيکی نه منع کوي ، خپل لاسونه له نيکيو نه تړي الله يې هير کړ نو الله هم هغوی هير کړل په رښتيا چې همدا منافقان فاسقان دي .

ځيني مسلماني خويندې دا فکر کوي چې د امر بالمعروف او نهي عن المنکر دنده او مسئوليت يوازې د نارينه دی ، خو داسې بالکل نه ده بلکي دا مسئوليت د امت هر کس ته د خپل وس موافق که نارينه وي يا ښځينه متوجه دی ، فقط دومره خبره ده چې په دې کار کې د ښځې په نسبت سره د نارينه د مسئوليت دائره پراخه ده ، لکن مسلمانه بې بې د ښځو په مجالسو او محافلو کې ، د خپلوانو ، کورنی او اولادونو پر وړاندې پوره مسئوليت لري او هغوی به د خير لورې ته دعوتوي.

په دليل د دغه حديث شريف : كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ (هر يو د تاسې راعی (شپون) دی او هر يو د تاسې د خپل رعيت (لاس لاندې کسانو) په برخه کې مسئول دي .

دا حکم د اسلامي امت ټولو کسانو ته که نارينه دي او که ښځې علماء دي او که عوام متوجه دی .

[1] - سوره التوبه : ۶۷ .

همدارنګه جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :«وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا...»[1] .

يعني : ښځه د خاوند په كور كې شپونكى ده هغه د خپل لاس لاندې كسان په باره كې مسئوله ده .

مسلمانې خورې !

د اسلام قدردانې مورې !

ته هم سر له نن څخه دغه ستر مسئوليت ته چې د پيغمبرانو عليهم السلام دنده ده متوجه شه ، كه الله تعالى د ستا په لاس باندې يوازې يوې ښځې ته او خپل اولاد ته دې هدايت وكړي هغه د ستا د پاره تر هر څه غوره دي .

جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي : لأَنْ يَهْدِيَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى يَدَيْكَ رَجُلا خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ وَغَرَبَتْ.[2] .

ژباړه : كه الله ستا د لاس څخه يو بنده ته هدايت وكړي ستا دپاره د ټولو كائيناتو نه چې پرى لمر راخيږي او پرېوزى غوره دى .

له ابى هريرة نه روايت دى چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي :«من دعا إلى هدى، كان له من الأجر مثل أجور من تبعه، لا ينقص ذلك من أجورهم شيئا»[3] .

ژباړه: كوم بنده چې د نيكى طرف ته خلقو ته دعوت وركړو نو ده لره به د هغو ټولو خلقو هومره اجر او ثواب وي څوک چه د ده د دعوت سره يې

---

[1] - رواه البخاري :٨٥٣ .
[2] - الطبراني :٩٢٥ .
[3] - رواه مسلم :٢٦٧٤ .

نیک عمل شروع کړی وي .او ددې نیک عمل کونکو له عمله به هیڅ نه کمیږي .

مسلمانې خورې !

د پورته شرعي نصوصو څخه څرګنده شوه چې دعوت الی الله د نارینه او ښځې مسئولیت دی په خاصه توګه د اولاد اسلامي او اخلاقي تربیه او په خاص توګه کله چې د ښځې خاوند غایب وي .

که ښځه غواړي خلکو ته دین ورسوي نو هغه دې یو داعي زوی وروزي .

نن زمونږ د ټولنې د فساد یو وجه همدا ده چې د خپلو اولادو اسلامي تربیې او روزنې ته مو پام نه دی شوی ، کچیرې د کور اهل اصلاح شي کوچه ، کلی او بلاخره ټولنه به خامخا اصلاح وي .

مسلمانې خورې! نن څو ورځې له خپل اولاد سره تکلیف او زحمت تیر کړه ، هغوی له بدو کارونو څخه په کلکه منع او ښو کارونو ته یې تشویق کړه ، جومات ته یې د قرآن او د دین د زده کړې د پاره ولیږه ، اسلامي تربیه ور وښیه ، د اطاعات په حصه یې کلک وڅاره ، کوچه کشتۍ ، د فاسدو خلکو له ملګرۍ ، د فلمونو ، سریالونو څخه یې وژغره ، د څو ورځو د تکلیف په وجه به ټول عمر آرامه سرلوړې او په دنیا او آخرت کې ور باندې خوشحاله او افتخار کوونکې وې .

او که نن ورځ دې غفلت او سستي وکړه چې زما د سر څخه چپ وي ، زه آرام ومه ، ولو که په کوڅو کې ګرځي ، ولو که ګیم او قمار وکړي ولو که سریال او فلم ته کیني ولو که جومات ته نه ځي ولو که د دین څخه بالکل ناخبره وي خو چې زما د سر نه چپ وي او زه آرامه وم او ماته شور او

غالمغال ونه کړي ، نو پوه شه چې دا د څو ورځو غفلت او سستي به ستا لپاره د ټول عمر غم وګرځي .

یو دا چې د الله تعالی پر وړاندې به مسئوله وې او بل دا چې د اولاد څخه به دې داسې لندغر جوړ شي چې والدین او کور خو څه کوې چې د ټولې کوڅې ، ټول کلې او ولس د پاره به غم او تکلیف وي .

قدرمنې او غزتمندې مورې !

مور په انسانو کې د تخم حیثیت لري که تخم سالم وي نباتات به هم سالم وي او که تخم خراب شو نباتات او د هغه حاصلات به ټول خراب شي ، د ټولنې ټول کسان په لومړې دور کې د مور د زانګو له مدرسې څخه فارغ شوي دي ، که دا مدرسه سالمه شوه ټولنه به خامخا سالمه وي .

د دعوتګرې ښځې صفات :

۱ -**علم** : په علم کې دا شرط نه دی چې هغه به یوه مجتهده وي یا به د علم بحر وي بلکې مطلب دا دی چې کوم شي ته دعوت کوې په هغه باندې باید خپله علم ولري مثلاً : ښځو ته به لمانځه کې په خشوع کولو ، لمونځ په لومړي وخت کې ادا کولو ، د اسلامي حجاب باندې ترغیب ورکولو او د تبرج (بې پردګۍ)څخه منع کولو ته چې کله دعوت کوي نو باید داعیه ورباندې پوه وي.

۲ -**اخلاص** : نیت به یې یوازې او یوازې د الله تعالی رضا وي ، کله چې اخلاص مینځته راشي نو موانع به د الله تعالی په اذن لرې کیږي ، دعوت عبادت دی او د عبادت د قبول لپاره اخلاص شرط دی.

۳ -**اعمال صالحه** : داعیه ښځه باید په هغو اعمالو کې زیاتوالی راولي کوم چې د الله تعالی د تقرب او نږدېوالی سبب ګرځي.

۴ -**قدوه حسنه (نیکه نمونه)** : داعیه ښځه لومړی باید په هغه څه چې نورو ته یې دعوت ورکوي خپله عمل وکړي او بیا نورو ته په هغه باندې حکم وکړي ، ځکه خلک د هغه عمل او قول ته ګوري ، کچېرې ستا قول د عمل خلاف وي نو د احترام پر ځای در پورې خاندي.

۵ -**صبر** : په دعوت کې مشقت او تکلیف شته ، خپله د هغه په کیفیت کې ، د نورو لخوا ضرر ، او یا د هغوی نه منل او بل دا چې د هغه ثمرې کې بیړه نه کول، نو ځکه امکان نلري چې د هغه د ثمرې لپاره صبر ونشي او خپله سینه د اوریدو پر وړاندې پراخه نشي.

۶ -**حکمت** : دعوت به په حکمت سره وي کوم چې لاندې اسلوب او طریقې پکې وي:

الف : د مناسب اسلوب انتخاب : ترغیب او ترهیب ، قصص ، لنډې لنډې خبرې.

ب : د مناسب ځای انتخاب : په مجلس کې او یا په درسي حلقه کې او یا کور کې کوم ځای چې مناسب وي.

ج : په مناسب وخت کې : په داسې وخت کې چې ښځې په ضروري کار اخته نه وي بلکې د اوریدو او توجه لپاره مناسب وخت موجود وي.

د : تدریج او بیړه نه کول : لنډ لنډ مطالب او لنډې خبرې تر څو د هغوی زړه تنګ نشي او په شوق او رغبت سره یې واروي.

۷ -حسن خلق (ښه اخلاق):

ښه اخلاق افضل عمل او هغه لره عجیب فوائد دي ، د خلکو د زړونو لاس ته راوړلو داسې ذریعه ده چې په بل هیڅ شي لاس ته نه راوړل کیږي ، حسن خلق لکه : صدق ، حیاء ، تواضع ، نرمي او مهرباني ، د بل سره د مخکې کیدو پر مهال تبسم او د څهرې پراخوالی ، نور کسان په نیکو نمونو او لقبونو بلل ، د غرور او تکبر څخه ځان ساتل ، د بې ځایه غصې څخه پرهیز کول او نور.

۸ -**په بیروني مظهر باندې اهتمام** : داعیه ښځې ته ښايي چې د هغه بدن او جامه پاک وي ، ویښتان یې په مسنونه طریقه ږمنځ کړي او منظم وي ، غاښونه یې پاک وي تر څو د هغې د خولې بوی ونه لګیږي ، حجاب او جامه یې د اسلامي آدابو موافق وي.

داعیه ښځه به نورو خویندو ته په لاندې نصائحو ټینګار کوي :

لومړی نصیحت:

مسلمانې خورئ په دې باندې رضا او خوښه اوسه چې الله تعالی مو رب ، اسلام مو دین او پیغمبر مو محمد صلی الله علیه وسلم دی ، او باید پخپل ځان کې د ایمان نښې او اثار قولاً ، عملاً او اعتقاداً ښکاره کړې ځکه د ایمان سره نیک عمل شرط او نجات دی تر څو د الله سبحانه وتعالی د غضب او عذاب څخه نجات ومومې.

دوهم نصیحت:

مسلمانې خورې ! په پنځه وخته لمانځه باندې همیشوالی کوه ، پام کوه چې د

ژوند مشغولتيا مو د لمانځه څخه غافله نه کړي، ځکه د انسان د پيدايښ اصلي هدف عبادت دی ، عبادت د کار تابع مه ګرځوه داسې چې کار خلاص شي بيا به لمونځ وکړمه ، بلکي کار د لمانځه او عبادت تابع وګرځوئ ، تر څو مو دا لمونځ د نارواه کارونو څخه وژغوري ، د نجات او خلاصون سبب مو شي او د دنيا په کارونو کې مو برکت او آسانتيا نازله شي.

الله سبحانه وتعالی فرمايي :[فإن الصلاة تنهى عن الفحشاء والمنكر][1]

ژباړه : يقيناً چې لمونځ منع کوي (لمونځ کوونکی) له بې حيايي او بدو کارونو څخه .

د لمونځ په تأخير او ناوخته کولو سره به دوه تاوانونه وکړئ عبادت به مو صحي ادا نشي او د ځان د پاره به کارونه سخت کړئ ځکه په قدسي حديث شريف کې راغلی دي:

«يقول الله تعالي: يا بنيآدم! تفرغ لعبادتي أملأ صدرك غني وأسد فقرك وإن لم تفعل ملأت صدرك شغلا ولم أسد فقرك:(مسند احمد او ابن ماجه) .

ژباړه:الله تعالی فرمايي : (ای د آدم زويه ! ځان دې زما د عبادت د پاره فارغ کړه تر څو ستا سينه له بې احتاجۍ ، بې وسۍ او توان څخه ډکه کړم او فقر محتاجي له تا څخه لرې کړم کچيرې داسې ونه کړې ، ستا سينه به په مشغوليتونو ډکه کړم او تا نه به فقر او احتياج لرې نه کړم) .

د لمانځه د ضايع کوونکي د پاره نجات نشته :

---

[1] - سوره العنکبوت :۴۵ .

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي :«مَنْ حافَظَ عَلَيْهَا، كَانَتْ لَهُ نُوراً وبُرْهَاناً وَنَجَاةً يَوْمَ القيامَةِ، وَمَنْ لَمْ يُحَافِظْ عَلَيْهَا، لَمْ يَكُنْ لَهُ بُرْهَانٌ وَلا نُورٌ وَلَا نَجَاةٌ، وَكَانَ يَوْمَ القِيَامَةِ مَعَ قارُونَ، وَهامَانَ، وَفِرْعَوْنَ، وَأُبَيِّ بْنِ خَلَفٍ»[1]

ژباړه: څوک چه په لمانځه (سره له حقوق) دايمی پابند وي هغه لمونځ به د قيامت په ورځ د ده لپاره دليل ،وسيله او رڼايي وګرځي، اوڅوک چه د لمانځه پابندی ونه کړي د ده لپاره به په قيامت کې نه دليل وي ،نه وسيله،نه نجات اونه به نور وي ،او د قيامت په ورځ به له قارون،فرعون،هامان او ابی بن خلف سره یو ځای حشر کيږي.

دريم نصيحت :

مسلمانې خورې! کله چې له کور څخه وځې نو په پرده او حجاب کې ووځه ، حجاب ستا د پاره ستر ، عزت ، وقار ، امنيت او د پاکدامنی ډير کلک ديوال دی چې د الله تعالی د جانبه دربانديې فرض دی ، لقوله سبحانه وتعالی :[يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاء الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا][2] .

ژباړه : ای پيغمبره ! ووايه ته خپلو ښځو ، لونو ، او د مؤمنانو ښځو ته چې خپل پړونې يا لوی څادرونه پر ځانو خواره کړي دا ډيره غوره کړنلاره ده تر څو و پيژندل شي نو نه به رېړول کيږي (د بدکاره او فاسقو خلکو له ضرر او اذلت رسولو په امن وي) او الله ښه بخښونکی مهربان دی .

څلورم نصيحت:

[1] - رواه أحمد (١٩٦/٢) ،والدارمي (٢٧٢١) ،وابن حبان -١٤٦٧.
[2] - سوره الاحزاب :٥٩ .

مسلمانې خورې ! د خاوند اطاعت کوه ، د هغه سره ښه سلوک کوه ، هغه ته په خیر نصیحت کوه ، او هغه ته د غمونو او پرېشانیو په وخت کې تسل ورکوه ځکه خاوند ستا د ژوند مهربانه ملګری ، تکیه او د زړه سکون او تسل دی ، د هغه سره آواز مه اچتوه او خبرې یې مه ردوه ، جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي :إذا صلت المرأة خمسها، و صامت شهرها، و حفظت فرجها، و أطاعت زوجها، قیل لها ادخلي الجنة من أي أبوابها شئت) (سلسلة صحیحیة) .

یعني : کله چې ښځه پنځه وخته لمونځ وکړي ، د رمضان روژه ونیسي د شرمګاه ساتنه وکړي او د مېړه اطاعت وکړي هغې ته ویل کیږي له هرې دروازې دې خوښه وي جنت ته داخله شه .

پنځم نصیحت:

مسلمانې خورې ! خپل اولاد دې په صحي اسلامي تربیه وروزه ، او د هغوی په زړونو کې د الله تعالی او رسول الله صلی الله علیه وسلم مینه او محبت وکره ، هغوی له بدو کارونو او بدو اخلاق منع کړه تر څو د دوزخ د اور څخه نجات ومومي او دا کار خپل مسئولیت وګڼه ، لقوله سبحانه وتعالی : یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَکُمْ وَأَهْلِیکُمْ نَاراً (ای مؤمنانو خپل ځانونه او خپل اهل عیال مو د دوزخ له اوره وساتئ) .

شپږم نصیحت:

مسلمانې خورې ! د بیګانه خلکو د اختلاط او د هغوی سره بغیر له محرمه د سفر کولو څخه ځان وساته.

جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي : «من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فلا يخلون بامرأة ليس معها ذو محرم منها ، فإن ثالثهما الشيطان »[1]
ژباړه:څوک چې پر الله او ورځ د آخرت ايمان لري هغه دې د ښځې سره چې محرم يې نه وي ورسره کېږون نه کوي ځکه چې دريم يې شيطان دی .

اوم نصيحت:

مسلمانې خورې ! د نارينه سره په خبرو ، لباس وغيره کې مشابهت مه کوه ، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : «لعن الله المتشبهين من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال»
ژباړه:د الله لعنت دی په هغو ښځو چې د نارينه په شان ځان جوړوي او په هغو سړيو چې د ښځو په شان ځان جوړوي.
او همدارنګه مسلمانه خور به د کفارو د ښځو په شان ځان نه جوړي د هغوی تقليد او رسم به نه کوي ، نن ډير د دين څخه ناخبره ښځې په دې مرض باندې اخته دي د هندي سريالونو څخه چې د شيطاني ورکشاپونو له خوا خپريږي تقليد کوي ، داسې کول حرام دي ، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : «من تشبه بقوم فهو منهم» (څوک چې د کوم قوم سره مشابهت کوي له هغوی څخه به وشميرل شي) .

آتم نصيحت :

مسلمانه ښځه به د اسلامي امت دعوتګره مور وي ، هغه به په حکمت سره د خپلو ګاونډيانو ښځو ، خپلوالو ښځو ته د هغوی کره د ورتګ او د

[1] - رواه أحمد وصححه الحاكم ووافقه الذهبي ، وصححه الألباني في غاية المرام (١٨٠).

هغوی د راتګ او د هغوی سره د مجالسو په وخت کې هغوی ته د دین دعوت کوي او خپلو اولادونو ته به د دین دعوت کوي.

نهم نصیحت:

مسلمانې خورې ! خپل زړه دې له شبهاتو او شهواتو وساته ، خپلې سترګې ، ژبه او غوږونه دې له حرامو وساته ، پوه شه چې داسې کول لویه تقوای ده او د الله (جل جلا له) په حق کې لویه حیا ده.

لقوله تعالی : [وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ][1]

ژباړه : او مؤمنانو ښځو ته وو ایه چې خپلې سترګې ټیټې او خپل شرم ځایونه پټ وساتي .

رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ حَظَّهُ مِنْ الزِّنَا أَدْرَكَ ذَلِكَ لا مَحَالَةَ فَزِنَا الْعَيْنَيْنِ النَّظَرُ وَزِنَا اللِّسَانِ النُّطْقُ وَالنَّفْسُ تَمَنَّى وَتَشْتَهِي وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ أَوْ يُكَذِّبُهُ »[2] .

ژباړه :: الله تعالی د هر چا د پاره د زنا یو حصه تعین کړی ده ، پس د سترګو زنا نا محرم ته کتل دي ، د ژبه زنا خبرې کول دي او د نفس زنا د هغه هیله او آرزو کول او غوښتل دي ، دا شرمګا ده چې بیا د هغه یا تصدیق کوي او یا تکذیب .

لسم نصیحت :

مسلمانې خورې ! خپل وخت دې له ضایع کیدو وژغوره ، خپل وخت په ټوکو ، نخرو او بې ګټې خبرو او قصو مه تیروه ، د دنیا څو شمیرلې امتحاني

---

[1] - سوره النور :۳۱ .
[2] - رواه البخاري :۶۲۴۳ ، و مسلم :۲۶۵۷ .

ورځي دي چې ډیرې ژر تیرې ، په دې څو ورځې ژوند کې مسلمان او مسلمانه باید ټول وخت د تیارسۍ په حال کې وي او هرې خواته به پوره متوجه وي ، بیا په پښیمانیا او افسوس هیڅ هم نه کیږي .

الله سبحانه وتعالى فرمایي : {یا حسرتنا على ما فرطنا فیها}[1] .

ژباړه: وایي به دوی : ای افسوس اي پښیمانې زمونږ په هغه شي چې مونږ تقصیر کړی وو په دنیا کې .

اللهم اهد فتاة الإسلام لما تحبه وترضاه، و اعمر قلبها بالإيمان.

[1] - سوره الانعام : ۳۱ .

پنځم فصل

د دعوت افکار او وسائل

د ټولنې د اصلاح او خلکو ته د دین رسولو درې مهم اسباب

لومړی د مور غیږ:

د مور غیږ ، د انسان د ترتیب لومړی مدرسه د مور غږ ده ، کله چې مور په ضروري شرعي علم پوه ، دینداره او تقوی داره وي نو پر اولاد باندې یې اثر پرېوځي ځکه چې کوچني اولادونه اکثراً د مور تر مراقبت لاندې وي او د کوچني والی په سن کې دوماغ بالکل خالي وي عیقدتي ، عبادتي او اخلاقي تربیت خاص اهمیت لري .

نو لومړی باید د مور صحي تربیت ته توجه وشي تر څو په آسانی سره په کورونو کې اصلاح راشي ، د مور د صحي تربیت لپاره په هره سیمه او کلي کې د داسې اسلامي مدارسو جوړول پکار دي چې کاملاً په اسلامي حجاب ، شرعي ضوابتو او ښځینه چاپېریال کې وي له هر قسم اختلاط څخه پاکې وي .

افسوس چې په کلي کې واده ته په ټکرې کې تلل عیب او عار نه دی ، فصل او پټي ته د ښځې تلل عار او عیب نه دی مګر په کلي کې د ښځو دیني مدرسه او د ښځو شرعي مدرسې ته تلل او د ښځو د شرعي مدارسو

جوړول عار او عیب دی .

دوهم – مدارس او مکاتب :

د ټولنې د اصلاح دوهم ستر سبب مدارس او مکاتب دي، مدارس او مکاتب به هغه وخت د اصلاح سبب وي چې لاندې ضوابت پکې موجود وي .

١- درسي نصاب د شرعي ضوابتو موافق وي .

٢- معلمین په اسلامي فکر روزل شوي وي.

٣- د مسئولو کسانو تر کلک نظارت او مراقبت لاندې وي .

او دا خبره ضروري ده چې عصري علوم د امت ضرورت دی او د هغه سره حساسیت ښودل ناداني ده .

علم احیاء (د ژوندیو موجوداتو علم) یا بیولوژي ، د طب مقدمه ده .

علم الارض (جعرافیه ، جیولوژي) د ځمکې پیژندنې علم دی چې د معدن او ځمک پیژندنې مقدمه ده .

تاریخ امم (د پخوانیو قومونو تاریخ).

کیمیاء ، فزیاء (کیمیاء او فزیک) د مادې یا اشیاوو د جوړښت ، خواص ، تغیراتو او ترکیباتو څخه بحث کوي . د زراعت ، انجنیری او تنالوژی مقدمه ده .

حساب چې ورځنی ضرورت دی ، عالي ریاضیات د پرمختللې تنالوژې لپاره کارول کیږي لکه : ماشین حساب ، کمپیوټر او نور .

دریم – جوماتونه :

جوماتونه په اسلام کې خاص او ځانګړې اهمیت لري .

د جومات د ژوندي کیدو لپاره یوه ژوندي با درکه با احساس امام ته ضرورت دی ، داسې امام چې داعي وي ، خپل مسئولیت درک کړي ، هدف یې ددین قیام وي یوازې دنیوي فکر ورسره نه وي .

ددې لپاره چې جوماتونه په دعوت الی الله سره ژوندي شي نو د جومات د امامانو تربیت پکار دی .

په جومات کې د دعوت الی الله افکار او وسائل :

۱-د فرضي لمانځه وروسته د وغظ د څو کلماتو بیانول.

۲ -په اونۍ ، میاشت یا فصل کې د بیان او وعظ غونډه جوړل.

۳ -د اوږد مهاله او لنډ مهاله درسي حلقاتو جوړول ، د آذان او اقامت تر مینځ ، یا د ماښام او ماسختن تر مینځ.

۴ -د علمي سیمنارونو جوړول.

۵ -د کتابونو او رسالو د توزیع د پاره د یو صندوق جوړول.

۶ -د اهل خیر په مرسته د جومات لپاره عامه کتابتون جوړول.

۷ -د خلکو لپاره علمي مسابقات په لاره اچول خاصتاً په رخصتیو کې.

۸ -د لویانو او کوچنیانو لپاره د قرآن د زده کړي او حفظ حلقات جوړول.

۹ -د جماعت کډونوالو ته د کتاب څخه څو کرښې بیانول.

۱۰ -د با استعداد کسانو هڅول او د هغوی څخه په کلي کې د دعوت په چارو کې استفاده کول.

۱۱ -د فقراء او مساکینو د حال څخه ځان خبرول او د هغوی حال د اغنیاوو او خیریه مؤسستاتو سره شریکول.

۱۲ -د کلي د مشرانو په مرسته د خلکو په مینځ کې د اصلاح کوښښ او هڅې.

۱۳ -کله کله د جومات امام د څو تنو په ملتیا د لمونځ کوونکو کورونو ته د ملاقاتو او پوښتنې لپاره ورتلل.

۱۴ -د جماعت ترک کوونکو سره ملاقات او د هغوی هڅول جومات ته.

۱۵ -په جومات کې د یو صندوق جوړل د پشنهاداتو او دیني پوښتنو د پاره.

۱۶ -په جومات کې د یوې تختې نصبول تر څو په هغه باندې مهمې فتواوې ، د علمي دورو اعلانات او نور نصب شي.

۱۷ -امام به د خلکو سره ښه سلوک کوي ،ښه اخلاق به غوره کوې او د خلکو زړونه به لاس ته راوړي.

۱۸ -فردي دعوت تر سره کول.

۱۹ -نصیحت او أمر بالمعروف او نهی عن المنکر کول.

۲۰ -د جُمعې د خطبې لپاره پوره تیاری نیول او د مناسبې موضوع انتخاب.

۲۱ -د اهل علم د فتاوی نشرول.

۲۲ -اسلام ته د غیر مسلم ګاونډې دعوتول.

۲۳ -کليوالو ته تأکيد کول تر څو د خپلو اولادونو تربيت ته متوجه شي او خاصتاً د لمانځه په حصه کې خپل اهل او اولاد ته زياته توجه وکړي او خپل ماشومان له جماعت سره عادت کړي.

۲۴ -کليوالو ته تأکيد کول تر څو خپلو کورنيو ته دين ورسوي ، خپل اهل ، او لونې ښځينه مدرسې ته وليږي او په کومو احکامو او مسائلو کې چې مشکل لري هغه له امام سره شريک کړي.

۲۵ -د پوهنتون محصلين دعوت الی الله ته هڅول او د هغو څخه د کلي او جومات په خيريه چارو کې استفاده کول.

۲۶ -د کلی د ماشومانو او اطفالو په زړه کې د جومات د محبت ځايول او د هغوی سره رفق او نرمي کچېرې خطاء ورڅخه کيږي.

۲۷ -د کلي خلک ټولنيزو حقوقو او آدابو ته متوجه کول.

۲۸ -مياشتني غونډه او اجتماع د نږدې کليو او ښار د خطيبانو ، علماؤ او امانانو تر مينځ د نظرياتو او تصميماتو شريکول لپاره.

۲۹ -د جيدو علماؤ او داعيانو دعوتول جومات ته تر څو خلکو ته بيان او وعظ وکړي خلک يې د علم څخه استفاده وکړي او د هغوی د ديني پوښتنو ځوابونه ورکړي.

۳۰ -د خطيبانو او امامانو د خطبو او بيانونو شريکول په انترنټ کې تر څو نور خلک استفاده ورڅخه وکړي.

۳۱ -د دعوت، علمي او تربيوي پروګرام او تقسيم اوقات ترتيب.

۳۲ -په ځينې مهمو ټولنيزو مسائلو کې د نورو امامانو او خطيبانو سره مشوره کول.

۳۳ -جومات ته راتلونکو ماشومانو تشويق او ترغيب او هغوی ته څه انعمام ورکول تر څو د دوی له جومات او علم سره محبت پيدا شي.
۳۴ -د معتکفينو (اعتکاف کوونکو) په انتظام کې مرسته کول.
۳۵ -په رمضان المبارک کې د پشلمې او روژه ماتي د وختونو جدول برابرول.
۳۶ -د ځيني پوسترو نشر لکه : د فضائل اعمال ، د رمضان استقبال ، يوم عرفه او نور.
۳۷ -د امام لخوا د ځيني ميدانونو ، تجارتي ځايونو ليدنه کول او ځښتنانو ته يې د فساد او منکر څخه د لريوالی نصيحت کول.
۳۸ -د معاصرو بلاوو او آفتو څخه د خلکو ډير ډير وېرول لکه : موسيقي ، کفري ، شيطاني او فاحش سريالونه ، فلمونه او نور.
۳۹ -د خلکو د عقائدو د تصحيح لپاره کوښښ.
۴۰ -په ټولنه کې د ناوړه رواجونو ، بدعاتو ، شرکياتو په وړاندې په حکمت سره مقابله کول[1].

دوهم په مدارسو او مکاتبو کې د خير د خپرولو طريقه

۱ -د تربيوي غونډو جوړول ، يا د ځينو مناسباتو د غونډو څخه استفاده او د يوې مناسبې موضوع ټاکل.
۲ -د لمانځه د ادا کولو وروسته د معلم يا متعلم لخوا د څو لنډو کلمو لوستل چې اوږدې نه وي . او عنوانونه يې په ورځني يا مياشتني شکل ترتيب شوي وي.

[1] - اعداد مرکز الدعوة و الارشاد بمکة المکرمه.

٣ -د سبايي لين درېدولو څخه اعظيمي استفاده كول.

۴ -د خير خپرول ، په زده كوونكو باندې د كتابونو ، رسالو او يا لنډو مطالبو ويشل چې مهم موضوعات پكې بيان شوي وي لكه : لمونځ ، بر الوالدين ، اسلامي حجاب او نور.

او يا هم په موسمي وختونو كې لكه : عاشوراء ، رمضان المبارك ، عرفه ، اخترونو كې د مناسبو موضوعاتو ويشل.

۵ -د مسابقاتو په لاره اچول لكه:

د قرآنكريم مسابقه.

د سيرت نبی مسابقه.

د مسنونه اذكارو يادولو او آدابو مسابقه.

۶ -په مدرسه كې د ويديو ، صوت او الكتروني وسائلو په وسيله د خير خپرول چې په څو دقيقو كې تر زياتو كسانو مهم مطلب رسيږي.

٧ -د طلابو ليدنه كول له علماؤ ، كتابتون ، د دعوت اسلامي مركز ، او يا په مخدره موادو د اخته كسانو د خطرناكو پايلو څخه ليدنه او عبرت اخيستل.

٨ -په مدرسه او مكتب كې د عامه كتابتون موجوديت.

٩ -په يوه تخته باندې د مسنونه اذكارو ليكل لكه : د سورلی دعا ، د خوراک د شروع او پای دعا او نور ، تر څو زده كوونكو ته آسانه او ورباندې عادت شي.

١٠ -په مكاتبو كې د علمي دورو پرانيستل لكه : د علم تجويد دوره ، د لمونځ د عملي طريقې دوره او نور.

۱۱ -زده کوونکي له نفلي لمونځونو سره عادت کول ، مثلاً د قرآنکريم په دوره کې د زده کوونکو اودسونه وي يا هغوی ته د اودس لپاره وخت ورکول ، او بيا هغوی ته د اشراق د نفلي لمانځه د ادا کولو لپاره وخت ورکول.
۱۲ -د زده کوونکو اولياؤ ته د تنبه په توګه د ځينې مطالبو ور ليږل لکه : د اولاد د تربيت اهميت ، د خير په لاره کې په اولاد باندې د انفاق اجر او ثواب.
۱۳ -د عصري بلاوو او آفاتو په اړه د خطر اعلانات لکه : د موسيقي اوريدل،دکفري او شيطاني فلمونه او سريالونو او ګيمونو کتلو خطرناکې ديني ، اخلاقي ، اقتصادي ، علمي او بدني زيانونه.
۱۴ -د لوحو نصوبول او په هغه باندې د احاديثو ليکل او وخت په وخت يې بدلول.
۱۵ -زده کوونکو ته د قصص انبياء ، سيرت نبي ، سيرت صحابه او نورو مفيدو کتابونو ادرس ورکول ، د اسلامي انټرنټ پاڼو ادرس ورکول.
۱۶ -د معلم د فکر او ثقافت د روزنې لپاره د علمي حلقاتو پرانيستل.
۱۷ -زده کوونکي عامه خيريه کارونو ته تشويق کول لکه : د يتيمانو کفالت ، د والدينو سره مرسته کول ، د جومات په خدمت او بناء کې ونډه اخيستل ، لار ورکي ته لارښوونه کول ، د ګاونډې سره ښه سلوک ، چاته ضرر نه رسول ، پنځه وخته لمونځ په جماعت ادا کول ، د ميلمنو اکرام او عزت ، د خپلوانو پالل ، په نيکی أمر او له ناروا کارونو څخه منع کول[۱].

[۱] - موقع صيد الوائد / إبراهيم الحمد .

دريم - په روغتونوکې د دعوت اسباب او وسائل :

۱-په روغتونو کې د منکراتو مخنوی کول لکه : د نارینه او ښځینه مریضانو او پایوازانو تر مینځ د کېدون او اختلاط مخنوی ځکه چې دا کار حرام او عظیم فساد دی.

۲ -د موسیقی اورېدو ، شیطاني مډیا شیطاني سریالونو ، فلمونو بندول . او د هغه پر ځای مریضانو او پایوازانو ته د اسلامي برنامې په کار اچول. ځکه چا چې د نیک او ښه کار بنسټ کیښود نو هر څومره خلکو چې د ده د نیک دعوت سره عمل وکړ د هغو ټولو په اجر کې به ورسره شریک وي ، همداسې که یې د بد کار او ګناه بنسټ کیښود ، د خلکو په ګناه کې به ورسره شریک وي.

۳ -د بې نوبتی ، رشوت او فساد څخه د روغتون پاکول.

۴ -د لوحو نصبول او په هغه باندې لنډ لنډ آیتونه ، احادیث او نصائح لیکل او یا هم د دعوت د مراکزو او مفیدو اسلامي مراجع آدرسونه لیکل او د هغه وخت پر وخت بدلول.

۵ -د لمانځه او اوداسه لپاره پوره آسانتیاوې برابرول او د ډاکترانو ، مریضانو کوم چې د تللو توان لري او پایوازانو ټولو ته په جومات سره امر کول.

۶ -د یو عامه کتابتون جوړل تر څو پایوازان د هغه څخه استفاده وکړي او د دغه کتابتون لپاره د یو تنظیم کوونکي ټاکل.

۷ -د یو داعي مقررول تر څو پایوازانو ته په مناسب وخت کې د دعوت او د دین د احکامو د زده کړې حلقات برابر کړي.

۸ -د مریضانو زیارت او پوښتنه او د پوښتنې کولو لپاره د هغه خپلوانو ته زمینه برابرول ځکه چې دا کار سنت او د مریض په تکلیف کې کمی راولي.
۹ -د لمانځه او وعظ وروسته مریضانو ته د شفا دعا کول.
۱۰ -په مریضانو باندې کتور کتابونه ، رسالې او مطالب ویشل.
۱۱ -مریضان ته د قرآنکریم یا د مصحف هدیه کول.
۱۲ -د روغتون لپاره د یوې اسلامي تلویزیون او اسلامي پروګرام برابرول.
۱۳ -د مریضانو سره نیک سلوک ، نیک اخلاق او د عدل قیام.
۱۴ -د مریضان تعلق له خپل رب او خالق (جل جلاله) سره تړل چې شفاء ورکوونکی همغه ذات دی.
۱۵ -مریضان ته د انسان د بدن د جوړښت په اړه د قران او سنتو اعجاز بیانول.
۱۶ -ښځو ته په ستر او حجاب وصیت کول.
۱۷ -ډاکتران خپلو مسئولیتونو ته متوجه کول [۱].

د مسلمان طبیب لپاره د دعوت وسائل او افکار

په عمومي توګه هر مسلمان مسئول دی خو د طبابت په برخه کې د طبیب لپاره د دعوت افکار په لاندې ډول دي:

اول- قدوه حسنه (ښه نمونه):

د الله تعالی لورې ته د بلنې یو ستره وسیله خپل ځان په تقوی ، اسلامي آدابو او اخلاقو ښایسته کول تر څو نور خلک د ده د نیکو اعمالو ، نیک

[۱] - إعداد مركز الدعوة والإرشاد بمكة

سلوک او نیکو اخلاقو څخه متأثير شي.

مثلاً: د جماعت پر وخت کې خپل کار بندول او جومات ته تلل تر څو د نورو خلکو په زړونو کې هم شوق او رغبت پیدا شي ، د مریضانو سره نیک او اسلامي سلوک کول ، غوره اخلاق اختیارول ، له قهر او غصې څخه پرهيز کول ځکه د مریض زړه کمزوری وي.

دوهم- مریضان ته په خیر او معروف سره وصیت کول .

۱ -هغوی ته په صبر سره وصیت کول چې په مرض باندې صبر کول لوی اجر لري ، مرضونه د مؤمن درجه لوړوي او یا د مرض په وجه ګناهونه معاف کیږي او یا د مرض په وجه د هغه څخه آفت او بلاء دفع کیږي.

۲ -په الهي تقدیراتو باندې صبر کول ځکه مونږ ایمان لرو چې خیر او شر دواړه د الله تعالی د جانبه دي او په دې کې د مؤمن بنده امتحان او آزمايښت دی چې په هغه باندې صبر کول لوی اجر لري.

په حدیث شریف کې راغلي : « إِنَّ عِظَمَ الْجزاءِ مَعَ عِظَمِ الْبلاء »[1] .

ژباړه : لوی اجر او بدله له سترو او لویو ابتلاوو سره دی.

۳ -هغوی ته د مرض اړوند شرعي احکام ښودل.

۴ -هغوی ته د امکان په صورت کې د ځینو مفیدو کتابونو او رسالو هدیه کول.

۵ -هغوی ته په توبه کولو وصیت او د ځانکندن پر مهال د کلمه تلقین ورکول.

---

[1] - رواه الترمذي وقَالَ: حديثٌ حسن.

۶ -روحي مريضانو ته د الله تعالی په ذکر باندې وصيت خصوصاً د قرآن کريم تلاوت او قرآنکريم ته عوږ نيول ځکه چې زړونه يوازې د الله تعالی په ذکر باندې آرام او سکون مومي [أَلاَ بِذِكْرِ اللّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ][١] .

ځکه چې د روحي مرض سبب د الله تعالی د ذکر څخه مخ اړول دي او يا هغه ته د سخت تکليف او غم رسيدل وي ، نو هغه ته په ذکر او توکل باندې توصيه کول، ځکه روحي مريض د هغه ماشوم په شان دی چې خپله مور يې ورکه کړې وي ، څوک چې خپل رب او خالق (جل جلاله) ورک کړي نو د هغوی د پاره بل هيڅ د تسلي او سکون ځای نشته.

۷ -مريضان دې خبرې ته متوجه کول چې اسلام چې کوم شيان حرام کړي دي هغه د انسان لپاره مضر او کوم يې چې حلال ګرځولي دي هغه د انسان لپاره مفيد دي.

مثلاً : اسلام په نظافت باندې تأکيد کړی دی او نظافت د مرضونه وقايه کوي ، په اوداسه کې د خولې او پزې پر مينځلو کې د مبالغې او کوښښ تأکيد شوی چې اکثراً مرضونه ددې لارې څخه تنفسي او هضمي سيستم ته داخليږي ، اسلام د مخدراتو کارول حرام کړي دي لکه: (شراب ، پوډر ، چرس ، سګريټ او نصوار) چې دا شيان د انسان بدن ته سخت زيان رسوي.

۸ -د مرض په تشخيص کې پوره کوښښ کول ځکه چې دا د مسلمان طبيب ستر مسئوليت دی.

[١] سوره الرعد :۲۸ .

۹ -د مریضانو تر مینځ د عدل قیام ، په نوبت ، سلوک ، معالجه او معاینه ، درمل او نورو کې.

۱۰ -اسلام ته د غیر مسلم مریض دعوتول.

۱۱ -د مریضانو معاجله او درملنه کول په دې نیت سره چې په دغه کار کې زما لپاره اجر دی نو د طبیب دا عمل به عبادت وي او د هغه لپاره به لوی اجر وي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي : «من كان في حاجة أخيه، كان الله في حاجته. ومن فرج عن مسلم كربة، فرج الله عنه بها كربة من كرب يوم القيامة. ومن ستر مسلما، ستره الله يوم القيامة»[1] .

ژباړه :څو پورې چې مسلمان د مسلمان حاجت پوره کوي الله تعالی به د ده حاجت پوره کوي ،اوڅوک چې د مسلمان څه تکلیف لری کوي نو الله تعالی به د قیامت په ورځ دده نه تکلیف لرې کړي ،او څوک چې په مسلمان پرده اچوي الله تعالی به د قیامت په ورځ د ده په عیبونو پرده واچوي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي:

:« ...فَإِذَا جَلَسَ عِنْدَهُ اسْتَنْقَعَ فِي الرَّحْمَةِ فَإِذَا خَرَجَ مِنْ عِنْدِهِ وُكِّلَ بِهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَسْتَغْفِرُونَ لَهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ»[2] .

ژباړه : کله چې یو کس له مریض سره کیني هغه د الله تعالی رحمت وپوښي او کله چې د هغه څخه رخصت شي په دغه ورځ به هغه لپاره اویا زره ملائکې د ښنې دعا کوي.

[1] - رواه مسلم : ۲۵۸۰ .

[2] - رواه مسلم .

و بالله توفيق

څنګه پخپل کور کې یو داعي شې ؟

١- په خپل کور کې د یوې قرآني او علم شرعي حلقې جوړول که څه هم د ورځې یو ساعت یا نیم ساعت وي ، په دې سره به ستاسې کور د ذکر مجلس جوړ شي او الهي رحمت به دربانديې نازلیږي.

٢ -یا هم خپله کورنۍ د شرعي نصیحت ، یا د قرآنکریم د اوریدو لپاره جمع کول که هم د ورځې لږ حصه وي او یا هم په اونۍ کې یو ځل وي.

٣ -په کور کې د یو کوچني کتابتون جوړول ، د کور لپاره د علم شرعي ځینې ضروري کتابونو اخیستل لکه : عقیده ، فقه عبادات ، د خویندو احکام ، اسلامي اخلاق او آداب ، ناروا بدعتونو او رواجونه ، تفسیر شریف ، قصص الأنبیاء ، سیرت نبي ، د صحابه کرامو د ژوند احوال او نور.

او د دغو کتابونو لوستل خپلې کورنۍ ته او یا هغوی مطالعې ته تشویق کول.

٤ -د اسلامي وعظ ، د قرآنکریم د تلاوت او تجوید د سي ډي ګانو اخیستل او هغه خپلې کورنۍ ته په اختیار کې ورکول.

خپله کورنۍ له شرعي احکامو خبرول یو دیني مسئولیت او زیات اهم کار دی ، ابوذر او ابن عمر رضی الله عنهما وايي :«باب من العلم نتعلمه أحب إلينا من ألف ركعة تطوعًا»

یعني : د علم شرعي د یو باب زده کول به مونږ ته تر زرو رکعتونو نفلو خوښ وو.

۵ -د خپلولۍ پالل او د هغه د قطع کولو څخه توبه ايستل ، ځکه د خپلوۍ د قطع کوونکي دعا نه قبليږي.
۶ -خپلې کورنۍ ته په نيکو کارونو امر او له بدو کارونو څخه د هغوی منع کول (أمر بالمعروب و نهی عن المنکر) ځکه چې دا د کور د مشر او مشرې ديني مسئوليت دی ، هغوی ته په عبادت، اخلاقو او اسلامي آدابو حکم کول له منکراتو او په خاصه توګه د موسيقي اوريدو ، مسلسلو سريالونو کتلو ، بې حجابۍ ، او په کور کې د تصويرونو ځړولو او نورو معاصرو فتنو څخه منع کول.
او خپل اهل او اولاد ته په لمانځه حکم کول .
رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي «مروا أبناءكم بالصلاة لسبع واضربوهم عليها لعشر وفرقوا بينهم في المضاجع»[1] .
ژباړه: خپلو اولادونو ته مو په اوه کلنۍ کې په لمانځه امر وکړئ، په لس کلنۍ د لمانځه (نه کولو په وجه) هغوی ووهئ او د هغوی خوب ځايونه جلا کړئ).
د کور مسئول به دائم په همدې فکر کې وي چې څنګه خپل ځان او خپل اهل عيال د دوزخ له اوره څخه وژغورم.
الله سبحانه وتعالى فرمايي:[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ][2] .

---
[1] - مسند أحمد .
[2] - سوره التحريم :۶ .

ژباړه: ای مؤمنانو ! خپل ځانونه او خپل اهل عیال له هغه اور څخه وساتئ چې خس يې خلک او تيږي دي.

۷ -له خپلې كورنۍ سره يو ځای د الله تعالی په خلقت او قدرت كې فكر كول ، ابو الدرداء وايي :«تفكر ساعة خير من قيام ليلة» (يو ساعت تفكر د شپې له قيام څخه غوره دی).

۸ -د ګاونډيانو سره نيک سلوک كولو ته د خپلې كورنۍ تشويق او د ګاونډې د ضرر له رسولو څخه د هغوی منع كول ځكه په حديث شريف راغلي دي :« لا يَدْخُلُ الجنَّة مَنْ لا يأْمنُ جارُهُ بوَائِقهُ»[۱] (رواه مسلم).

ژباړه : جنت ته نشي تلی هغه څوک چې د ضرر څخه يې ګاونډي په امن نه وي.

و ماتوفيقي الا بالله عليه توكلت و اليه انيب

---

[۱] - رواه مسلم .

د دعوت عمومي معاصر وسائل او لارې

١- وينا او بيان :

خلکو ته مستقيماً وينا او بيان د دعوت تر ټولو غوره او مؤثره لاره ده او الله تعالى ته تر ټولو خوښه وينا د هغه لارې ته بلنه ده .

الله سبحانه وتعالى فرمايي : ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحاً وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾[1] .

ژباړه : او د وينا له کبله به د هغه چا تر خبرې د بل چا خبره ښه وي ؟ چې د الله لورې ته بلنه کوي او ښه عمل کوي او وايي چې زه مسلمان يم .

که څوک د ياد ښخه په ښه او فصيح ډول بيان کولای شي ښه او که نه د قاعد يا د کتاب له مخې دې خلکو ته بيان وکړي ځکه د بيان ښخه مطلب خلکو د دين د أحکامو رسول دي .

٢- کتاب :

د دعوت الى الله دوهم مؤثره لاره کتابت او ليکل دي ،لکه : کتاب ، رساله ، مجله او نور .

د علم وسيله قلم او ليکل دي ، الله سبحانه وتعالى فرمايي :[اقْرَأْ وَرَبُّكَ الأَكْرَمُ * الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ * عَلَّمَ الإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ][2] .

---

[1] - سوره فصلت :٣٣ .
[2] - سوره العلق .

ژباړه: ولوله ! حال دا چې رب ستا لوی کريم دی ،هغه (رب) چې ښوولی يې دی (انسان ته علم او کتابت) په قلم سره ، ښوونه يې کړه ده انسان ته د هغو شيانو چې دی پرې نه پوهيده .

جناب رسول الله صلی الله عليه وسلم علم له کتاب سره تړلی دی او فرمايي : «قيِّدُوا العِلمَ بالكِتابِ»[1] .

ځکه چې انسان د هېرې عادت لري ، يو شي يې له ياده وځي او يا هم يوځل اوريدو سره پوره اخز نشي کولای .

تر مونږ پورې چې دين را رسيدلی اکثراً د کتاب لیارې دی ، کتاب جاري صدقه ده چې نورو نسلونو ته پاتې کيږي .

په اوس عصر کې د ليکلو او چاپ لپاره ښه ډير وسائل شته ، کوم عالم چې خپله کتاب ليکلی شي ښه ، که يې خپله په کمپيوټر کې نشي ليکلای د هغه د ليکلو لپاره لارې شته ، کچيرې د کتاب د چاپولو توان نلري نو الحمدلله خيرندويه ټولنې شته چې پخپل مصرف کتاب چاپوي او پر خلکو يې خرڅوي او تر خلکو پورې رسيږي .

څوک چې خپله د کتاب ليکلو توان نلري نو هغه کولای شي د کتاب په چاپ کې برخه واخلي ، يا ديني کتابونه واخلي او هغه خلکو باندې وړيا ووشي ، که دا کار هم نشي کولای ، د انټرنيټ څخه دې ديني کتابونه ښکته کړي او

[1] - رواه الحاكم و صحيح الجامع .

هغه دې تر هغو خلکو پورې ورسوي کوم چې انټرنټ ته لاس رسی نلري .

او یا کولای شو دیني کتابونه سکن کړي او هغه په انټرنټ کې آنلاین کړي تر څو خلک یې ښکته کړي چې دا کار هیڅ مالي مصارف نه غواړي ، کولای شو خپل کتابونه په لاندې سایټونو کې په وړیا توګه آنلاین کړو

https://archive.org

https://www.mrkzgulf.com

او داسې نور .

۳- انټرنټ :

په اوس عصر کې د دعوت الی الله له وسایلو څخه انترنټ یو معاصره کټوره وسیله ده چې ددې وسیلې په مټ په ډیر کم مصرف او کم وخت کې تر ډیرو خلکو پورې پیغام رسیږي .

په انترنټ کې د وینا ، مطلب او پیغام رسولو بېلابېلې لارې دي چې مهمه لاره یې د سایټ جوړول او پر لیکه کول دي .

کله چې د الله د دین دوښمنانو د اسلام پر ضد په زرګونو سایټونه جوړ کړل او په هغه باندې یې په میلیونه ډالره مصارف کړل تر څو خلک له حق څخه منع او منحرف کړي ، نو د حق لارویانو د اسلام دوښمنو پر وړاندې اسلامي سایټونه جوړ کړل اوس په نړۍ کې په زرګونو اسلامي سایټونه

موجود دي چې د الله تعالی لورې ته بلنه کوي او مسلمانانو ته يې زياته ګټه رسيدلې مثلاً :

په افغانستان کې په پښتو ژبه معتبر عالمي سايټ آن لاين اسلامي لارښود (www.dawat610.com) چې په ټوله نړۍ کې خپروني کوي ، په لکونو دايمي لوستونکي لري ، په ميليونو مطالب يې لوستل شوي دي ، په زرګونو کتابونه ورڅخه ښکته شوې دي .

همدارنګه په عربي ژبه د صيد الفوائد (http://saaid.net) سايټ په لکونو لوستونکي لري ، په زرګونو مطالب پکې ځای پر ځای شوي او يوازې يو کس يې پر مخ وړي .

د الدرر السنيه (www.dorar.net) عربي سايټ دی چې بې انتها زيات خدمات يې وړاندې کړي دي .

همدارنګه د الاسلام سوال جواب عربي پاڼه (https://islamqa.info/ar) ده چې په لکونو مسائل پکې خپاره شوي دي .

همدارنګه موقع المسلم ، موقع الاسلام اليوم ، موقع الاسلام أون لاين ، موقع طريق الی الله ، موقع الألوكه ، موقه المربي او نور .

په انګليسي ژبه اسلام ته د بلنې سايټونه :

http://www.islamreligion.com

www.islamtomorrow.com

.www.islamalways.com

.www.islamyesterday.com

د انټرنټ مهمه ځانګړتیا :

د انټرنټ یو مهمه ځانګرتیا دا ده چې په هغو هیوادونو کې چې د کفر او اشغال تر تأثیر لاندې وي جهادي او رښتني دعوتي افکارو ته ازاده اجازه نه ورکول کیږي نو هلته مسلمانان خپل پیغام یوازې د همدې لارې خلکو ته رسوي .

د مثال په توګه په اسرائیلو کې مسلمان داعي یوسف خطاب : نومړی د اسلام مخکې یو متشدد او معتصب یهودی چې وروسته د انترنټ لیارې مسلمان شو ، او اوس مهال په اسرائلو کې د انترنټ لیارې اسلام ته دعوت کوي .

له یوسف څخه وپوښتل شول ستا په لاس څومره اسرائیل مسلمان شوې دي ؟ هغه وویل : زیات کسان ولې یوازې د انټرنټ لیارې ځکه چې زه نشم کولای په ښکاره توګه د دعوت دفتر ولرم ، او په ښکاره توګه د خلکو سره ووینم نو ځکه د دعوت ټولې چارې د انټرنټ لیارې تر سره کوم .

خبرداری!

که چیرې انټرنټ د خیر لپاره وکارول شي نو د شک پرته د خیر ښه وسیله

ده مګر هغه کسان چې د خیر لپاره یې نه کاروي ، یا ددې وړتیا نه لري ، یا دومره علم ورسره نشته چې د حق او باطل تمیز وکولای شي ، یا د ضعیف ایمان سره بې هدفه انترنټ ته داخلیږي نو د خیر پر ځای امکان لري په شهوات کې لاهو شي او د ګمراه شبکو سره مخ شي .

۴- صوتي وسائل :

صوتي وسائل لکه : سي ډي ، ډي وي ډي او نور صوتي وسائل نورو ته د بلنې او پیغام رسولو مهم وسائل بلل کیږي چې د دعوت الی الله لپاره کارول یې مهم رول لري ، ځکه ددې وسائلو څخه لوستي او نالوسوتي دواړه ګټه اخیستلای شي ، او د کار پر مهال یې هم اوریدلای شي ، خصوصاً د کور د ښځینه وو لپاره مهم رول لري .

هغه صوتي وسائلو چې د معتبرو علماوو تقریرات پکې وي ، نه د هر چا .

راډیو تلویزیون

د بیان او پیغام رسولو بله مهمه وسیله راډیو او تلویزیون دی خاصتاً د هغو کسانو لپاره چې انټرنټ ته لاس رسی ونه لري ، د راډیو لیارې په کم مصرف په یو ځل تر ډیرو کسانو پورې بیان او پیغام رسیږي او همدارنګه د تلویزیون لیارې دا دواړه هغه وسائل دي که چیرې د شر او فساد لپاره وکارول شی نو شر او فساد به یې زیات وي او که د خیر لپاره وکارول شي نو

خیر به یې زیات وي ، په نن عصر کې دغه وسائل اکثراً د شر او فساد لپاره کارول کیږي .

اسلام ته د غیرمسلمو د بلنې آسانه لاره :

د دعوت د پاره انټرنیټ تر ټولو مهمه او ارزښناکه او ډیره آسانه وسیله ده چې په ډیر کم وخت کې یو کس کولای شي تر ډیرو کسانو پورې خپل پیغام ورسوي ، هغه که د مسینجر له لارې وي ، د ایمل له لارې وي او یا هم د فیسبوک او تویټر یا کومې بلې وسېلې له لارې وي .

د دغو هرې کومې لارې نه چې تاسې پیغام استوئ یا د کوم غیر مسلم سره په اړیکه کې شوئ نو په لاندې ډول هغوی ته د اسلام بلنه ورکړئ .

لومړی هغوی ته د قرانکریم د تلاوت ادرس واستوي چې هغوی یې واوروي ځکه چې قرآن د الله تعالی کلام دی په زړه باندې اثر کوي .

او یا هغوی ته د نویو مسلمانانو ویدیوګاني واستوی تر څو دوی د اسلام عظیمت او شان درک کړي لکه په لاندې لینک کې :

http://www.dawat610.com/archives/6502

بیا هغوی ته ووایئ که غواړی د اسلام په اړه معلومات تر لاسه کړی مهرباني وکړئ لاندې لینکونه ولولئ :

/http://www.islamreligion.com

/www.islamhouse.com

http://www.beconvinced.com/archive/en/main.php

http://www.dawat610.com/archives/5445

نور په پورته سایټونو کې د اسلام په اړه پوره معلومات او د اسلام راوړلو طریقه شته نور هغوی خپل معلومات هلته حاصلولای شي .

او هغوی ته که دغه لاندې سوالونه وړاندې شي د اسلام په باره کې د معلوماتو حاصلولو مسئله به په پوره توګه جدي ونیسي او حتمي به دې کار ته اړ شي .

بخښنه غواړم !

غواړم تاسې یوه شیبه ټال کړم ؟

آیا یوه ورځ مو د ځان په اړه فکر نه دی کړی ؟

دا (هر څه) چا پیدا کړي ؟

آیا تا کوم جوړ شوي شی لیدلی دی چې جوړونکی ونه لري ؟

ایا تاسې دا ډول فوق العاده ظریف او نازک کار بغیر له کارګر څخه لیدلی دی ؟

دا هر څه چا پیدا کړي دي ؟

آیا ته پوهیږي دا څوک دی ؟ دا الله سبحانه وتعالی دی

یوه لحظه فکر وکړه .

آیا څه فکر کوې چې دا د نړی دقیق سیستم او دا لوی پیداښیت به په هیڅ کې پای مومي ... د مرګ وروسته به (نور څه نه وي) .

آیا تاسې د یوې ثانیې د پاره دا فکر کولای شي چې څنګه ستا روح د الله جل جلا له د مجازاتو څخه خلاصون ومومي .

آیا تاسې د بر حق دین په باره کې څه فکر کوئ ؟

دا ډول او دې ته ورته سوالونو ځوابونه دلته ولولئ :

Excuse me!!

Would you stop for a moment!?

Haven't you thought-one day- about yourself?

Who has made it?

Have you seen a design which hasn't a designer!?

Have you seen a wonderful,delicate work without a worker!?

Who has made them all!!?

You know who ?.. It's "ALLAH"

Just think for a moment.

How are you going to be after death!?

Can you believe that this exact system of the universe and all of these great creation will end in nothing...just after death!

Have you thought, for a second, How to save your soul from Allah's punishment!?

Haven't you thought about what is the right religion!?

Here you will get the answer

http://www.dawat610.com/archives/6512

http://www.dawat610.com/archives/5445

/http://www.it-is-truth.org

: http://www.islam-guide.com/

http://www.sultan.org/

شپږم فصل

د غیرمسلمو سره د دعوت اسلوب او طریقې

اول- د ملحدینو سره د دعوت اسلوب

د الحاد تعریف :

الحاد په لغت کې میل او کوږوالي ته وایي.

په اصطلاح کې الحاد د الله تعالی د وجود څخه انکار کول او دا عقیده لرل چې موجوده کائینات د کوم خالق پرته تصادفي پیدا شوي دي او یا دا عقیده لرل چې ماده ازلي او ابدي ده (مادې ته په یو وخت کې د خالق او مخلوق دواړو صفت ورکول) او په کائیناتو او طبیعت کې تغیرات تصادفي ګڼل او یا هم دین له ژوند او سیاست څخه جلا کول[1] .

د الحاد پیدایښت :

الحاد په څو دورو باندې ویشل شوی دی .

لومړی دوره یا طبقه :

د اسلام څخه مخکې د جاهلیت په وخت کې هم ځنې داسې کسان موجود وو چې په زمانه او طبیعت یې اعتقاد لرلو چې قرآنکریم ورته دهرین ویلي دي

[1] - الموسوعة الميسرة في الأديان ج 2 ص ـ٨٠٣.

، الله سبحانه وتعالی فرمايي: [وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ][1] .

ژباړه: او هغوی وايي چې ژوند همدغه د دنيا ژوند دی چې همدلته مړه کيږو او پيدا کيږي او دا زمانه ده چې مونږ هلاکوي ، په دې برخه کې هيڅ پوهه او علم ور سره نشته .بس د اټکل له مخې هر څه وايي.

يعنې : په نړۍ کې هيڅ څوک د يو ما فوق قوت څخه انکار نشي کولای خو د دغه مافوق قوت او قدرت په پيژندلو کې خطاء شوي دي او د شيطان پيروي يې کړې ده چې چا طبيعت ګڼلی ، چا لمر يا اور او چا بل څه او د خپل حقيقي ما فوق قدرت رب العالمين څخه يې د جهل ، ګمان يا عناد له مخې انکار کړی دی .

دوهمه طبقه :

سوسياليزم چې وروسته د کمونيزم په نوم ياد شو لومړی بنسټ يې د آلماني يهودي «کارل مارکس » په نوم په ۱۸۴۷ کال کې کيښودل شو ، او د انګليس په مرسته يې د سوسياليزم يا کمونيزم مرام ترتيب کړ ، له جرمني ، فرانسې او بلجيم څخه د شړلو وروسته يې په لندن کې ژوند غوره او په ۱۸۸۳ کال کې مړ شو .

[1] – سوره الجاثيه :۲۴ .

مارکس د سوسيالستي انقلاب په راوستلو کې بریالی نشو ، خو د هغه وروسته د لنن په مشری په کال د 1918 د روسيې په خاوره کې سوسيالستي يا کمونيستي انقلاب مينځته راغی .

کمونيزم د لاتيني کلمې (communis) څخه اخيتسل شوی چې معنی اشتراکيت دی ، چې هدف يې د خصوصي او فردي ملکيت لغوه کول او د ټولنيز برابر ملکيت را مينځته کول دي ، ځنې فکر کوي چې سياليزم او کمونيزم به يوازې يو اقتصادي مذهب وي خو داسې نه بلکي هغه يو الحادي مذهب دی

موسوعة الاديان و المذاهب المعاصرة ليکي :

کمونيزم يا اشتراکيت يو فکري مذهب دي چې پر الحاد باندې ولاړ او د هر څه بنسټ ماده ګڼي .

او شعار يې دا دی : مونږ په دريو شيانو ايمان لرو : مارکس ، لينن او ستالين . او په په دريو شيانو کافر يو : الله ، دين او ملکيت .

ددې الحادي مذهب ځنې افکار او اعتقادات په لاندې ډول دي :

١- د الله تعالی د وجود ، دين او وحی څخه انکار کول .

لينن ويلي : مونږ بايد د دين په خلاف وجنګيږو ، د دين جرړې و باسو ، تل دې وي دهريت.

٢- د فردي ملکيت له مينځه وړل او د ارث او ميراث لغوه کول .

د کمونیزم بل اساسي هدف دا دی چې د یوې کمونستي ټولنې د جوړولو لپاره د ملکیت ختمول یو ضروري امر ګڼي .

لینن وايي : کمونیست یوه لاطني کلمه ده د شریک په معنی ده ، نو کمونستي ټولنه هغه ټولنه وي چې په هغه کې هر څه شریک او کډ وي یعنې ځمکې او فابریکې شریک او کډ وي او ټول په ملکیت سره یو برابر شریک وي .

کمونیزم تر ټولو بد ظالمانه سرمایه داري نظام دی چې د خلکو شخصي ځمکې او ملکیت په زور غصب کوي .

۳- د مادي په ازلي توب باندې ایمان لرل .

۴- هغوی وايي دولت حزب دی او حزب دولت دی .

۵- د جوماتونو نړول او د هغه پر ځای د حزب مراکز جوړول او مسلمانان د دین د شعائرو ښکاره کولو ته نه پرېښودل .

۶- د کورني نظام ختمول :

مارکس د کمونست ګوند په اساسنامه کې لیکلي دي : مونږ د کورني نظام له مینځه وړل غواړو.

لینن پخپله یوه وینا کې داسې ویلي وو : مونږ د حلالي او حرامي اولاد تر مینځ توپیر له مینځه یوړ ، شریکې ښځې نیول د کمونیزم یو اصل دی[1] .

مګر دغه الحادي او کمونیستي فکر په ټوله نړۍ کې ناکام شو .

[1] ـ إعداد الندوة العالمية للشباب الإسلامي ، السرطان الأحمر ، د. عبد الله عزام.

دریمه طبقه :

سیکولرزم (Secularism) لاديني يا غربي ډیموکراسي چې په عربی ژبه کې ورته (العلمانية) وايي لومړی د فرانسې په هیواد کې مینځته راغی .

د بریطانیا دائرة المعارف يې داسې را پیژني : "سیکولرزم يو تولنیز خوځښت دی چې موخه يې د خلکو ګرځول له آخرت څخه یوازې دنیا ته"[1] .

د عصري الحاد ، لادینی ، سیکولار او غربي ډیموکراسی د پیدایښت وجه په مستقیم او غیر مستقیم ډول اورپايي کلیساوې وې چې هغوی په خپل منسوخ شوي دین او تحریف عقائدو کې زیات خرافات ځای پر ځای کړي وو ، د علم او نويو حقائقو سره يې کرکه او مخالفت کولو او په دې لاره کې يې حتی ځینې پوهان قتل او په اور وسوزول .

د الحاد عمومي افکار او عقائد :

۱- ځینې د کائناتو د ستر څښتن الله سبحانه وتعالی څخه انکار کوي او ځینې بیا د الله تعالی د وجود څخه انکار نه کوي خو د دنيا په چارو کې د الله تعالی د اوامرو څخه په کلي توګه انکار کوي .

۲- کائینات ، انسان ، حیوان ، نبات او نور تصادفي پیدا شوي ګڼل او د مرګ څخه وروسته ژوندي کیدو څخه انکار.

---
[1] - Encyc, V. IX, p. 19.

۳- ماده ازلي او ابدي ګڼل چې په یو وخت کې د خالق او مخلوق دواړو صفت ورکوي .

۴- د انسان د شرافت څخه انکار کول او وایي چې انسان د مادې له ذراتو څخه دی او په هغه باندې د مادي ټول طبیعي قوانین جاري کیږي.

۵- د اخلاقو ، حق ، عدل ، ښېګڼې او روح څخه انکار کول.

۶- د دین څخه انکار چې ځینې په کلي ډول هیڅ آسماني دین نه مني او ځینې دین له دنیا څخه جلا کوي[1] .

الحادي فرضيې او نظريې :

الحاد یوازې په څو پوچو فرضیو او نظریو باندې ولاړ دی کوم چې د عقل او علم خلاف دي او هیڅ عقل او منطق ته د منلو وړ نه دي .

لومړی د (داروین نظریه):

د «داروین» کافر ملعون د نظریه خلاصه داده چې : د انسان ، حیوان او نبات لومړنی پیدایښت د طبیعي تعاملاتو په پایله کې د ذراتو د تدریجې بدلون او تکامل په نتجه کې رامنځته شوی دی.

په خاصه توګه انسان د مادي بدلون، پرمختګ او تکامل او د مادې د فیزیکي تعاملاتو په پایله کې رامنځته شوی دی ، چې انسان لومړی بیزو وه

[1] - الندوة العالمية للشباب الإسلامي

او د بیزو (شادي) د مادي بدلون، پرمختګ او تکامل په پایله کې په انسان بدله شوې ده.

ددې نظریې الحادي اړخ څه دی ؟

١- د طبیعت له خالق او پالونکي رب العلمین څخه انکار او د موجوداتو پیدایښت طبیعي حوادث او تصادف ګڼل .

٢- د انسان د شرافت څخه انکار .

٣- د الهي وحی او د انسان د مسئولیت څخه انکار او په هغه باندې د مادي قوانین جاری کول .

د «داروین » د کفري الحادي نظریې رد :

الف : د قرآنکریم په رڼا کې :

✓ انسان اشرف المخلوق دی او موجوده هستې د هغه لپاره مسخر شوې ده .

[وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلاً][1] .

ژباړه : او یقینًا مونږ د ادم اولادې ته ډېر عزت ورکړی دی، او مونږ دوی (په سورلیو باندې) په وچه کې او په سمندر کې سواره کړي دي او مونږ

[1] - سوره الاسراء :٧٠ .

دوی ته خوندور پاکیزه شیان ورکړي دي او مونږ دوی په خپل مخلوق کې په ډېرو زیاتو باندې غوره کړي دي.

✓ د انسان لومړی پیدابښت له خټې (خاورې او اوبو) څخه شوی دی

[الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الإِنسَانِ مِن طِينٍ][1] .

ژباړه: هغه (الله) چې ښایسته کړی یې دی هر شی چې ده هغه پیدا کړی دی، او د انسان تخلیق یې له خټې نه شروع کړی دی.

[إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِن طِينٍ][2] .

ژباړه: کله چې ستا رب ملایکو ته وویل چې بېشکه زه له خَټې نه د یو بشر پیدا کوونکی یم.

✓ الله تعالی هر امت جلا جلا پیدا کړی دی ، مثلاً : د انسانانو امت په نسل کې جلا دی ، پیریانو جلا ، د چارپایانو جلا ، د مرغانو جلا او نباتاتو جلا دی .

[وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي الأَرْضِ وَلاَ طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلاَّ أُمَمٌ أَمْثَالُكُم .....][3]

✓ ژباړه :او نشته هیڅ په ځمکه خځېدونکی ځاروی او نه الوتکونی مارغه چې پخپلو وزرونو الوځي مګر ټول سره امتونو (جلا جلا او نسلونه) دي.

[1] - سوره السجده :۷ .
[2] - سوره ص :۷۱ .
[3] - سوره الانعام :۳۸ .

✓ د علم ، دلیل او مشاهدې پرته باطل احمقانه ګیدبیان .

الله سبحانه وتعالی فرمایي: [مَا أَشْهَدتُّهُمْ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلاَ خَلْقَ أَنفُسِهِمْ وَمَا كُنتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا] [1] .

ژباړه: نه دي حاضر کړي ما دغه (شياطين) پيدا کولو د آسمانونو او د ځمکې ته او نه پيدايښت د ځانونو د دوی ته .

ب : د علمي تحقيقاتو په رڼا کې :

د «داروين » نظريه په اوس عصر کې يو خيال او مسخره ګڼل کيږي .

د بريطانيا تيلګراپ په (2009) کال کې د ساينس د څو مشهورو دوکتورانو يوه څيړنه خپره کړي چې په هغه کې د (داروين) نظريه رد شوې او هغه يې غلطه ثابته کړي ده .

نوموړې څيړنه د تيګراف په پاڼه (http://www.telegraph.co.uk) کې د (Charles Darwin's tree of life is 'wrong) په عنوان سره خپره شوې ده .

او په ۲۰۱۰ کال کې د کاليفرنيا د «Louisiana » (لويزيانا)پوهتنون يوې څيړونکې ډلې په نوم د "Cognitive Evolution Group" دا نظريه رد او مطلقه غلطه ثابته کړه .

[1] - سوره الكهف :۵۱ .

ترکي عالم هارون یحیی ددې نظریه په رد کې د (نیرنګ تکامل –هارون یحیی) په نوم کتاب لیکلی دی او دا غیر علمي او خیالي نظریه یې پکې په عملي دلایلو رد کړې ده .

دوهم – د مادې د ازلي توب د نظریې رد

د ملحدینو یوه ډله په دې عقیده لري چې ماده ازلي ده چې ددې فرضیې رد داسې دی :

الف،شرعي دلائل :

الله سبحانه وتعالی فرمایي : [كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ * وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ][1] .

ژباړه: هر هغه څوك چې په دې (ځمکې) باندې دي؛ فاني کېدونکي دي *او باقي به پاتې شي ستا د رب ذات چې د جلال او د عزت خاوند دی.

ب،علمي دلائل :

د ملحد عقل چې پر اټکل او اوهامو بناء دی وایي: ماده او کائینات او یا د مادې ذرات ازلي دي د الله سبحانه وتعالی له وجود څخه انکار کوي او د کائیناتو په خالق یې کفر کړی دی .

ماده څه وایي ؟

[1] - سوره الرحمن:۲۶-۲۷.

ماده هر هغه شي ته وايي چې کتله او حجم ولري او په فضاء کې ځای اشغال کړي لکه : مايعات ، جمادات او غازات .

ازلي څه ته وايي ؟

ازلي هغه شي ته وايي چې ابتداء او انتهاء ونلري ، ذاتي موجود وي او د بل په وجود پورې يې دوام او استقرآء نه وي او نه هم تغير وکړي .

چې دا صفت په ماده کې هيڅ وجود نلري ، ماده ابتداء او انتهاء لري ، تغير مومي .

د علم فلک د علماؤ عالمي سروي په نوم د (**Galaxy and Mass Assembly survey**) چې په هغه کې د امريکا «ناسا» مؤسسه ، د اورپا «هيرشيل» او د استراليا «انجلو » شامل وو او د دغه سروي رئيس «سيمون درايف» په دې خبره تأکيد وکړ چې کائينات د انتهاء او زوال په لورې روان دي .

دريم – د سترې چاوندنې (Big bang) نظريه:

د لويې چاودنې (Big bang) نظريه لومړی په 19 قرن کې بلژيکي کشيش «جرج لماتر» ، «اينشتاين» ، «جورج سموت» او «ادوين هايل» وړکړه چې موجوده کائينات لومړی د يوې کوچنۍ ذرې شکل لرلو چې ډير متراکم وه ، دا مهال د حرارت درجه ډيره لوړه وه چې بلاخره يې انبساط وکړ او لويه چاودنه رامينځته شوه .

که څه هم دغه نظريې د پخوانيو ملحدينو افکار چې ويل به يې ماده ازلي ده په کلي توګه رد کړه ، خو ځينو ملحدينو بيا هم د اوهامو پيروي کوي او وايي : کائينات د يو خالق پرته تصادفي پخپله پيدا شوي دي او د چاودنې څخه مخکې نه مکان موجود وو او نه هم زمان .

د رد دلائل :

لومړي عقلي او علمي دلائل :

يوه وړه کتلوي نقطه او بيا د زيات حرارت په صورت کې په څو دقيقو او ثانيو کې انفجاز او بيا د کوم انتظام کوونکي پرته پخپله د لويې هستۍ مينځته راتلل به کوم عقل قبول کړي ؟

د چاودنې لپاره د انرژي تأمين چا وکړ ؟ ګازات او حرارت چا پيدا کړل ؟

دا څرنګه تصافي انفجار وو چې د تخريب پر ځای يې يوه منظمه هستي مينځته راوړه چې هره سياره پخپل مدار حرکت کوي ، دا منظمه د جاذبې قوه له کومه شوه ؟ او د جاذبې خاصيت چا ورکړ ؟ که د جاذبې پر ځای د فرار قوه وای څه به کېدل ؟

دا څرنګه انفجار وو چې د کوم تنظيم کوونکي پرته يې هرې سيارې ته د خپل کتلوي جسم په برابر د جاذبې قوه تقسيم کړه ، د حرکت مدار او د حرکت سرعت يې ورته مشخص کړ ؟

دا ځرنګه چاودنه وه چې د کوم تنظیم کوونکي پرته ځینې سیارې داسې مینځته راغلي چې له ځانه روښنایي تولیدوي لکه : لمر ،او ځینې سیارې داسې مینځته راغلي چې له ځانه شنه کول او زرغونول کوي لکه ځمکه.

هرې سیارې ته ځانګړې دنده سپارل شوې او په منظم ډول خپله دنده تر سره کوي .

لمر ځمکې ته په داسې مناسبه فاصله کې موقعیت لري چې هم یې ځمکه پوره رڼا کړې ، هم تودول او هم د نباتاتو پخول کوي .

پروفیسور فرید هویل «prof. Fred Hoyle » وایي : هر انفجار له ځانه سره تخریب لري مګر دا ځرنګه افجار وو چې بر عکس یوه منظمه هستي یې مینځته راوړي ده ، نو دا به معجزه وي.

د کاناډا د مک ګیل پوهنتون د علم نجوم استاذ «رابرت براندنبرګر» ویلي : ددې جملې حق نه لرو چې ووایو : موجوده جهان له یوې چاوندنې څخه را مینځته شوی دی (دا نظریه د عقل او علم خلاف ده).

په تاریخ د ۲۰۱٤ د دیسمبر ۲۵ امریکایي مجلې «Wall Street Journal» یو علمي ساینسي څېړنیز مقاله چې عنوان یې

: « Science Increasingly Makes the Case for God »

نشر کړه او په دغه څېړنه کې دا احمقانه نظریه په کلکه رد شوې کوم چې د موجوده کائناتو د لوېې هستي پیدایښت د خالق تعالی پرته تصافي ګڼي .

لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم

دوهم- د لويې ښاودنې نظريه د قرآن له نظره :

١- الله سبحانه وتعالى د مثال پرته د عدم څخه د شي په پيدا کولو قادر دی.

[بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَإِذَا قَضَى أَمْراً فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ][١] .

٢ - دا چې هغوی وايي د پيدايښت يا لويې چاودنې(Big bang) مخکې مکان او وخت او بل څه نه وو ، هيڅ اصل نلري.

د ځمکې او آسمان د پيدايښت مخکې وخت وو ، لقوله سبحانه وتعالى: [وَإِنَّ يَوْمًا عِندَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ][٢] .

ژباړه: او يقيناً يوه ورځ ستا د رب په نيز د زرو کلونو په شان ده له هغو چې تاسو يې شمېرئ.

او مکان هم وو ځکه د ځمکې او آسمان د پيدايښت مخکې اوبه موجودې وې .الله سبحانه وتعالى فرمايي : [وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً][٣] .

ژباړه: او دی هماغه ذات دی چې اسمانونه او ځمکه يې په شپږو ورځو کې پيدا کړي دي، په دې حال کې چې د هغه عرش په اوبو باندې وو، د دې لپاره چې هغه تاسو وازمايي چې په تاسو کې د عمل په لحاظ څوك ډېر ښه دی.

همدارنګه په حديث شريف کې راغلي : « كَانَ اللَّهُ وَلَمْ يَكُنْ شَيْءٌ غَيْرُهُ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ وَكَتَبَ فِي الذِّكْرِ كُلَّ شَيْءٍ وَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ»[٤] .

---

[١] - سوره البقره :١١٧ .
[٢] - سوره الحج :٤٧ .
[٣] - سوره هود :٧ .
[٤] - رواه البخاري .

ژباړه : الله موجود وو او د هغه پرته هيڅ شی نه وو ، او د الله تعالی عرش د اوبو پر سر وو ، او د ټولو كائيناتو تقدير يې په لوح محفوظ كې وليكلو او بيا يې آسمانونه او ځمكې پيدا كړل.

د عرش څخه مراد د الله تعالى واک او پاچاهي ده.

۳- ځمكه او آسمانونه يو ځای وو او بيا الله تعالى پخپل قدرت سره جلا كړل.

لقوله سبحانه وتعالى: [أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاء كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلاَ يُؤْمِنُونَ][1] .

ژباړه : آيا نه دی ليدلي هغه كسان چې كافران دي چې يقيناً آسمانونه او ځمكې دواړه سره نښتي وو نو بيل كړل مونږ دوی دواړه او پيدا كړي دي مونږ له اوبو څخه هر شی ژوندی ، نو آيا دوی ايمان نه راوړي ؟

»فتق» په معنى د بيلوالى دی نه په معنى د چاودنې او انفجار.

د «رتق ، فتق » بله معنى مفسرينو دا ښودلي ده چې : لومړی آسمان او ځمكه بند وو او وروسته الله تعالى پخپل قدرت سره خلاص او پرانستل يعني : باران شروع شو او ځمكې زرغونول پيل كړل.

متأسيفانه پورته نظريه ځينې مسلمانو علماؤ د حسن نيت له مخې د قرآن د اعجاز په توګه ذكر كړي ده ، مګر د هغه تر شا يې باطلو افكارو او له شرعي نصوصو سره ښكار ټكر ته فكر نه دی شوی.

او پورته آيت كريمه يې خپل دليل ګرځولی دی حال دا چې «رتق ، فتق » څاونده نه بلكې بيلوالي او پرانستلو ته وايي . او يا په دغه آيت شريف

[1] - سوره الانبياء :۳۰ .

استدلال کوي :[يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاء كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ][1] .

ژباړه: (ياده کړه) هغه ورځ چې مونږ به اسمان راونغاړو په شان د کاغذ د رانغاړلو په ليکنې باندې.، لکه څنګه چې مونږ د اول تخليق ابتدا کړې ده.

قول د « كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ» له باب تقديم او تأخير څخه دی مطلب ترې آسمانونه او ځمکې نه بلکي بعث بعد الموت دی .

او همدا تفسير په حديث شريف کې هم راغلی دی : «إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا ثُمَّ قَرَأَ »:[كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِين][2]

د نور تفصيل لپاره په دې باره کې د معاصرو مفسرينو (مُلتقى اهل التفسير https://vb.tafsir.net-) پاڼه چې د مقالې عنوان دی « هل تفسر آيات خلق السماوات والأرض بنظرية "الانفجار العظيم" ؟ ولولئ .

۴- هغوی (بيګ بانګ نظريې واله) وايي چې دا چاودنه په څو ثانيو کې رامينځته شو مګر مونږ ته اسلام د وحی په وسيله خبر راکوي چې آسمانونه او ځمکې په شپږو ورځو کې پيدا شوي ، داسې ورځ چې د دنيا له زرو کلونو سره مساوي ده .لقوله سبحانه وتعالى : [إِنَّ رَبَّكُمُ اللّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ][3] .

ژباړه : يقيناً ستاسې پالونکی الله دی هغه چې آسمانونه او ځمکې يې په شپږو ورځو کې پيدا کړی دي.

[1] سوره الانبياء :۱۰۴ .
[2] - رواه البخاري ومسلم.
[3] - سوره الانعام :۵۴ .

۵- د ځمکو ، آسمانونو او نورو کائناتو د پيداښت پر مهال انسان موجود نه وو ، نو د کائناتو د پيداښت په اړه د دليل (الهي وحی) پرته هر ډول نظريه يو خيال ، وهم او ګمان دی .

[مَا أَشْهَدتُّهُمْ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنفُسِهِمْ][1] .

باره: ما دغه (شيطانان) د اسمانونو او ځمکې پيدا کولو ته نه دي حاضر کړي او نه د دوی د ځانونو پيدا کولو ته.

سبحان الله و بحمده سبحان الله العظيم

د يوې شبهې ځواب :

مونږ چې کله د لوېې چاودنې نظريه ردوو ، نو ځنې به دا فکر کوي چې هغوی د نوي انکشافاتو او اختراعاتو څخه انکار کوي که څنګه ؟

ځواب:

په ځمکه او د هغې مربوطه فضاء کې چې الله تعالی څه پيدا کړي دي هغه يې د انسان لپاره مسخر کړي دي ، انسان ته يې د دغو شيانو علم ، د اختراع او د استعمال قدرت ورکړی دی ، اسلام ټول هغه شيان چې په مشاهده او تجربه او علم ثابت شوي دي د انسان مصلحت پکې وي تأکيد کړي حتی د هغو د علم ، فکر او استعمال حکم يې ورکړی دی ځکه چې دا هر څه د انسان د استفادې کولو لپاره دي:

الله سبحانه وتعالى فرمايي:[أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ..][2] .

[1] - سوره الكهف :۵۱ .
[2] - سوره لقمان :۲۰ .

ژباړه:آيا نه وينې چې الله تعالى د آسمانانو او ځمکې ټول شيان تاسې ته تابع کړي او خپل ښکاره او پټ نعمتونه يې ټول پر تاسې تمام کړي دي.
او فرمايي: [أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلاَّ بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَاء رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ][1] .
ژباړه : آيا فکر نه کوي دوی له ځانو سره چې الله آسمانونه او زمکه او څه چې د دوی په منځ کې دي له حق او ټاکلې نيټې پرته (په بله توګه) نه دي پيدا کړي او د خلکو ډېری د خپل رب له ملاقات انکار کوي.
مګر هر چې د کائيناتو احاطه او علم دی د انسان د قدرت څخه لوړ دی ځکه کله چې کائينات (ځمکه ، آسمانونه او نور پيدا کېدل انسان موجود نه وو ، مونږ چې د لمر کومه سياره پر سترګو وينو انسان نشي کولای هغه مشاهده کړي او حتی نشي کولای نږدې ورشي ځکه چې د زيات حرارت له کبله سوزي ، همداسې نورې سيارې او مخلوقات دي چې انسان هغه ته لاس رسی نلري ، انسان حتی د ځمکې د لاندې طبقو څخه خبر نه دي ځکه تر اوسه پورې ساينس پوهان توانيدلي دي تر 13 کيلو مترې پورې د آلاتو په ذريعه څېړنه وکړي د هغه څخه نور عمق او ژوروالی څخه خبر نه دي.
په اسلامي شريعت کې ګمان او اټکل اصل نلري .
مثلاً : مونږ د يو اطاق لپاره چې دقيقه اندازه راته معلومه نه وي فرش اخلو د اټکل له مخې وايو دومره يې اوږوالی او دومره يې عرض دی ، دا د علم او مشاهدې پرته اټکل شو ، او داسې کول په شريعت کې جواز نلري ، بلکې هغه به عملاً د مشاهدې له مخې د اندازې په وسائلو اندازه کيږي .

[1] - سوره الروم :٨ .

یا هغه شیان چې مشاهده یې نا ممکنه وي د وسائل او علم په ذریعه اندازه او کتل کیږي ، مثلاً په چاه کې د اوبو اندازه کول په وسائلو او فرمول سره .
او هغه چې مشاهده یې د وسائلو په وسیله هم ممکن نه وي نو مونږ ته یې د وحی په ذریعه خبر را کړ شوی دی .
پس د کائیناتو د پیداښت په باره کې چې هر چا څه ویلي دي اټکل او نظر دی لله حمد و المنه مونږ په قرآنکریم ایمان لرو چې د الله سبحانه وتعالی له جانبه په جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم نازل شوی او مونږ ته چې د کائیناتو او نورو غیبي امورو په باره کې د وحی (قرآن او سنتو) په ذریغه خبر را کړ شوی د قبول وړ دی.
او د بشر ټولو هغو علمي تحیقاتو او څیړنو ته د قدر په سترګه ګورو کوم چې د علم پر بناء وي او د حق سره په ټکر کې نه وي.
مګر ملحدین د علم او دلیل پرته د اټکل او خیال پیروي کوي چې هیڅ سلیم عقل ته د منلو نه دی .

رد الحاد او د الله تعالی پر وجود د اثبات دلائل

لومړي فطري دلیل:

هر انسان چې پیدا شوی او پیدا کیږي نو فطرتاً داسې پیدا کیږي چې هغه د تفکر او علم پرته خپل خالق او إله پیژني مګر وروسته یې شیطان یا خپل ګمراه والدین د حقې لارې څخه منحرف کوي .
الله سبحانه وتعالی فرمایي :[فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا][١] .

---

[١] - سوره الروم :٣٠ .

ژباړه: همغه الهي فطرت ته چي خلك ئې پرې (فطرتاً) پيدا کړي.
ددې خبرې لنډ او واضح ثبوت څه دی ؟ حيا او شرم د ايمان جز دی .
يو کوچنی ماشوم د عورت په لوڅولو شرميږي او حيا کوي ځکه دا دده فطري غوښتنه ده ، مګر د فطرت څخه منحرف حيا نه کوي ، د يو رئيس جمهور ښځه خپل پرتوګ باسي او د خلکو پر وړاندې د حيا هيڅ خيال نه کوي ځکه د اصلي فطرت څخه يې انحراف کړی دی او حيا د انساني فطرت غوښتنه ده .

دوهم حسي او عقلي دلائل :

ټول مخلوقات هغه که پخوا پيدا شوي دي او يا وروسته پيدا کيږي خالق او جوړونکی لري د خالق پرته هيڅ شی تصادفي پخپله نه پيدا کيږي بلکې هر څه خالق او پيدا کوونکی لري.

د صنائعو ، اختراع او تنالوژی واله دې مغرور نشي ، الله سبحانه وتعالی د موجوده تنالوژی ټول اسباب پخوا برابر کړي دي ، د اختراع ، جوړوني او پلان ګرازی لپاره د انسان دوماغ چې په ميلينونو حجرې پکې ځای پر ځای شوي دي ، په ځمکه کې د موجوده تکنالوژی ټول اسباب پخوا برابر شوي دي لکه : هوا ، اوبه ، معدنيات او د ځمکې زرغونول ، کچيرې هوا نه وای ، د هوا

کوچني ماليکولونه نه وای نو نن به د مخابراتو او انټرنټ تکنالوژۍ له کومه شوې وای ؟،الکوتکو به څنګه پرواز کړی وای کچېرې د اوبو داسې خاصیت نه وای چې پخپله پاسنی سطحه د مالیکولونو کلک قشر جوړوي نو بېړيو به د بحر د پاسه څنګه تګ کړی وای .

کچېرې معدنیات لکه : زر ، میس ، اوسپنه او نور نه وای اوسنی تکنالوژي به له کومه شوې وای ، ولې دا شیان په کومه بله سیاره کې نشته چې یوازې په ځمکه کې دي ؟ دا ځکه چې ځمکه الله تعالی د انسانان د ژوند لپاره ټاکلې ده خو تر یو وخته پورې ځکه چې معدنیات د کمبود او خلاصون خواته روان دي او نور موجودات د زوال په لورې روان دي .

د امام ابی حنیفه رحمه الله عقلي دلیل :

یو ملحد د ابو حنیفه رحمه الله څخه د الله تعالی د وجود او خلقت دلیل و غوښتلو ، ابو حنیفه رحمه الله ملحد ته وویل : مخکې له دې چې مسئلې ته ور داخل شو ته ما ته ووایه چې:

یو کښتۍ (چې د هغې تختې خود به خود له ونو څخه جلا کيږي او پخپله کښتۍ ورڅخه جوړيږي او بیا خپله باريږي) په وسائلو بار بېړۍ د کوم

چلوونكي پرته د درياب په سختو موجونو كې حركت كوي او په سمه توګه خپل مقصد ته رسيږي (او پخپله خالي كيږي او بيرته ځي).

د الله تعالی د وجود څخه منكر (ملحد) وويل : داسې كېدل نا ممكن دي او دا هيڅ عاقل نشي منلای ، ابو حنيفه وويل : افسوس ستا په حال ، ته چې دا مني چې يو كوچنی كښتۍ د كښتۍ چلوونكي پرته حركت نشي كولای نو څنګه د ځمكې او آسمانونو موجودات چې د حكمت څخه ډک دي پيدا كوونكی او اداره كوونكی نلري ؟ ايا ددې ستر جهان موجوديت د الله تعالی پرته څنګه ممكن وي ؟

ملحد سكوت او بې ځوابه شو ، حق ته تسليم شو او د امام په وسيله يې ايمان راوړ[1] .

دريم قرآني دلائل:

اول- ملحدين د علم او دليل پرته يوازې د اوهامو پيروي كوي .

قرآنكريم په څو مختصرو تكو كې د دهرينو ماده پرستو ملحدينو افكار او عقائد بيان كړي چې هغوی پخپلو افكارو كې هيڅ علم او دليل نلري بلكي يو اټكل ، وهم او خيال دی چې خپل ځانونه ورباندې تيرباسي او د نورو د تيرايستلو او ګمراهی كوښښ كوي.

[1] - كتاب الحاد او سيكولرزم ص :۵۸ / حمدالله "شاكری"

الله سبحانه وتعالى فرمايي: [وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ][1] .

ژباړه: او هغوی وايي چې ژوند همدغه د دنيا ژوند دی چې همدلته مړه کيږو او پيدا کيږي او دا زمانه ده چې مونږ هلاکوي ، په دې برخه کې هيڅ پوهه او علم ور سره نشته .بس د اټکل له مخې هر څه وايي.

الله عز و جل فرمايي : [أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ][2]

ژباړه : آيا پخپل سر خپله پيدا شوي دي او که پخپله پيدا کوونکي دي .

دوهم- ای ملحدينو! تاسې چې د کائيناتو پيدايښت تصادفي ګڼئ ، دا څنګه تصادف دی چې يوه ورځ ځمکه له لمر سره ټکر نشوه ؟ يوه ورځ د شپې پر ځای ورځ را نغله ؟ يو ورځ لمر له خپل مدار څخه بهر نشو . آيا ستاسې په نزد تصادف يوازې په پيداښت کې دی او که په نظم او تغيراتو کې هم شته؟ بلکي دا د الله تعالی نظام دی چې په خپل کامل قدرت يې تنظيموي نو ايا د الله پرته بل څوک شته چې دا کار تر سره کړي ؟ نه

څوک شته چې په شپه يا ورځ کې تغير راولي ، بادونه جاري کړي او حتی داسې څوک شته چې د باد جهت ته تغير ورکړي ؟ نه ، او يا د لمر جهت ته تغير ورکړي ؟ نه

[1] - سوره الجاثية :۲۴ .
[2] - سوره الطور :۳۵ .

الله سبحانه وتعالی: [تُولِجُ اللَّيْلَ فِي الْنَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الَمَيَّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَن تَشَاء بِغَيْرِ حِسَابٍ][1] .

ژباړه: ته شپه په ورځ کې ننه باسي (شپه په ورځ بدلوې) او ته ژوندی له مړي را وباسې او مړی له ژوندي او چې چا ته دې خوښه شي بې حسابه رزق ورکوې.

لکه ابراهیم علیه السلام چې نمرود ته وویل:[فَإِنَّ اللّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ ..][2].

او که د الله تعالی پرته بل قدرت او بل إله شتون لرلای ؟ نو د کائیناتو په نظم کې به خامخا خلل راغلی وو.

لقوله سبحانه وتعالی: [لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلاَّ اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ][3] .

ژباړه:کچیرې په ځمکه او آسمان کې پرته له الله نور خدایان وای نو د دواړو نظام به کډوډ شوی ؤ د عرش څښتن له هغه څه نه پاک دی چې مشرکان یې وایي.

دریم- ای ملحدینو ! دا چې تاسې وایاست هر څه تصادفي پیدا شوې دي ، قرآنکریم د امي پیغمبر په وسیله په داسې یو زمانه کې چې هیڅ وسائل نه وو

---

[1] - سوره آل عمران :۲۷ .
[2] - سوره البقره :۲۵۸ .
[3] - سوره الانبیاء :۲۲ .

خبر ورکوي چې انسان د مور په رحم کې څلور مرحلې طی کوي خو ساینس يې ډير وروسته کشفوي.

آیا دا تصادف دی؟ مخکې له دې چې انسان دنیا ته راشي د مور په رحم کې څلور مرحلې طی کوي.

الله سبحانه وتعالی فرمايي :

قال الله تعالی :[يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ...][1] (الحج: ٥).

ژباړه: ای خلقو! که تاسو د بیا راژوندي کېدو په باره کې په شك کې يئ، نو يقينًا مونږ تاسو له خاورې نه پيدا کړي يئ، (ستاسو نيکه ادم) بيا (مو د هغه اولاده پيدا کړه) له يو څاڅکي (مني) نه، بيا له پرنې وينې نه، بيا له يوې غوښې بوټۍ نه تام الخلقت وي او ناقص الخلقت وي.

ای د عقل خاوندانو ! ای هغو کسانو چې د حق تعالی د وجود څخه انکار کوئ او د پلمې په توګه په ساینس او علمي انکشافاتو تکيه کوئ .

نوي علم او ساينس دا ثابته کړې ده چې جنين د مور په رحم کې په دريو پردو کې پوښل شوی وي چې دا پردې په سترګو داسې څرګنديږي لکه يو پرده ، دا پردې د (منياري ،خوربون او فايضي) په نوم ياديږي .

[1] - سوره الحج :٥ .

قرآنكريم د امی پیغمبر په وسیله داسې خبر ورکړی دی :

قال سبحانه :[يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ][1]

ژباړه: هغه تاسو د خپلو میندو په خیټو کې پیدا کوي، یو قسم پیدا کول، وروسته له بل قسم پیدا کولو نه، په دریو تیارو کې، دغه الله ستاسو رب دی، بادشاهي خاص د هغه لپاره ده.

همدارنګه قرآنکریم د امي پیغمبر په ژبه د بحر له تلې څخه خبر ورکوي چې :

[وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا][2] .

ژباړه : او الله همغه ذات دی چې دوه دریابونه یې سره یو ځای کړي دا یو ډیر خوږ او تنده ماتوونکی ، او دا بل ښه تریو مالګین دی او بیا یې د دواړو په مینځ کې پرده پیدا کړې ښه منع کړ شوې.

قرآن کریم د بحر د تلې څخه خبر په داسې یو عصر کې ورکوي چې هغه وخت د کشف او مشاهدې هیڅ وسائل نه وو ، چې دا د قرآن اعجاز دی او د قرآن منکرینو ته ستر پیغام دی چې دا کتاب د رب العالمین لخوا نازل شوی چې د خپل مخلوق له هرې برخې او حالت څخه خبر او عالم دی.

---

[1] - سوره الزمر :٦ .
[2] - سوره الفرقان ٥٣ .

مګر بشر د 18 قرن په آخر کې د بحرنو د جلاوالی مسئله کشف کړه.

پنځم- ای د حق تعالی څخه منکرینو ! نوي علم او ساینس دا ثابته کړې ده چې د انسانانو ګوتې یو شان نه دي بلکي د هر انسان د ګوتې نښې او جوړښت جلا جلا دی چې یو له بله فرق لري ، په ملیاردونو انسانان دي خو د ګوتې نښې یې یو له بله فرق لري او یو شان نه دي .

آیا دا هم تصادف دی ؟ او که دا د ستر خالق (جَل جلاله) کار دی چې هر انسان یې په جلا قواره ، جلا غږ او جلا نښو پیدا کړی دی او د هر انسان د اعمالو لپاره یې دفتر جلا کړی دی .

الله سبحانه وتعالی د خپل قدرت د نښو یادونه کوي :[بَلَى قَادِرِينَ عَلَى أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ][1] .

ژباړه: ولې نه! (جمع به یې کړو)، په داسې حال کې چې مونږ په دې قادر یو چې د ده (هډوکي او) د ګوتو بندونه (هم) برابر کړو.

شپږم- یو ځمکه چې له زیړې ، خړې او سور رنګ خاورې او یو قسم معدني موادو ترکیب او یو قسم اوبه چې له (اوکسجن او هایروجن) څخه ترکیب شوې مګر رنګ رنګ نباتات او رنګ رنګ میوې زرغونوي .

آیا دا هم تصادف دی ؟

[1] -سوره القیامة: ۴.

[هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ * يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ][1] .

ژباړه: او دى هغه ذات دى چي له پاسه ئې اوبه نازلي کړې، چي يوه برخه ئې ستاسو څښاك او يوه برخه ئې وني او بوټي دي چي تاسو (څاروي په کي) څروئ، په همدي سره تاسو ته نباتات، زيتون، د خرما وني، او انګوراو د مېوو ډول ډول راشنه کوي، يقيناً چي په دې کي خامخا لويه نښه ده د هغو خلقو لپاره چي ښه غور او فکر کوي .

نهم- او په خپل ځان کي فکر نه کوئ : [وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ][2]

ژوند او مرګ د څه لپاره ؟ ولى ژوند شوې ؟ او ولې مرې؟ او د خپل بدن جوښت ته دي نظر نه کوي ؟

ژوند ، مرګ

عقل او پوهه .

ليدل او اورېدل .

خوند او د درد احساس او خواخوږي

خندل او ژړل او داسې نور .

---

[1] - سوره النحل :١٠- ١١ .
[2] - سوره الذاريات: ٢١.

دا ځنګه تصادف دی چې انسان عقل ، فهم ، ليدل او اوريدل او خبرې کوي مکر غرونه ، ونې او نور دا شيان نلري ؟

او بلاخره په کوم لورې روان يې ، ځانکندن ته نه کورئ !

[فَلَوْلاَ إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ * وَأَنتُمْ حِينَئِذٍ تَنظُرُونَ * وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنكُمْ وَلَكِن لاَّ تُبْصِرُونَ * فَلَوْلاَ إِن كُنتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ * تَرْجِعُونَهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ][1]

ژباړه: نو ولې يې نه (راګرځوئ) کله چې ساه ستوني ته ورسيږي ، او په دغه وخت کې تاسو ګورئ ، او مونږ ده ته له تاسو نه ډېر نژدې يو او ليکن تاسو نه وينئ ، نو ولې يې نه (راګرځوئ) که تاسو محکومان نه يئ ، نو ولې دغه ساه (نه) راګرځوئ- که تاسو رښتيني يئ.

د ملحد د عقل تول :

د حق ښځه د ملحد د عقل او انکار مثال داسې دی لکه چې په لاره يو کس تير شوی وي او د قدمونه نښې يې موجودې وي نو دا نښې د انسان په تريدو دلالت کوي خو ملحد وايي زه دا نښې نه منم ځکه ما په دغه لاره د انسان تريدل نه دي ليدلي . يا په غره باندې څه مخکې باران شوی وي او لمد وي چې لمديدل د باران نښه ده خو ملحد وايي نه لمديدل نه منم ځکه ما باران نه دی ليدلی.

د الله تعالى د وجود ښځه د دوی انکار همداسې دي چې د الله تعالى د قدرت د ټولو نښو او اثارو ښځه انکار کوي .

[1] - سوره الواقعه ٨٣-٨٧.

د يوه کوچي څخه چا پوښتنه وکړه چې الله تعالی په څه شي پيژني؟ هغه وويل : په کومه لاره چې د اوښ قدمونه او پچې وي نو دا په لاره باندې د اوښ د تيرېدو دليل دی ، ځمکه او آسمانانونه د الله تعالی په وجود باندې دليل دی.

ای ملحده!

آيا ته خپل عقل وينې ؟ پخپل بدن کې دې روح وينې ؟

نو کله چې ته د الله تعالی روح نشي ليدلای نو الله تعالی به څنګه ووينې ؟

انسان تر اوسه د مخلوق د ليدلو توان نلري ، انسان له نږدې څخه د لمر د مشاهدې توان نلري ځکه اور اخلي سوزي ، د ځمکې لاندې طبقه نشي ليدلای ځکه سوزي هلته هر څه د مګما حالت لري اور دی . ، آسمان ته نشي ختلای .

آيا انسان کولای شي د کائيناتو مشاهده وکړي او يا آسمان ته وخيږي ، د هغه فضايي راکت په وسيله چې په 8.5 دقيقو کې 20 تن د هايروجن انرژی ته ضرورت لري او په يو ثانيه کې 3000 ميله فاصله طی کوي ، دا وسيله به څنګه ميلونه نوري کاله طی کړي ؟

نو څوک چې د مخلوق د ليدلو توان نلري نو د الله تعالی د ليدلو توان به څنګه ولري ؟

هغه به د جنتيانو سترګې وي چې رب العالمين به د ليدلو توان ورکړي په جنت کې به خپل رب العالمين داسې وينې لکه د پنځلسمې سپوږمۍ چې ګوري ټولو ته معلوميږي .

الله تعالی دې مونږ ته د خپل خالق رب العالمين ديدن په نصيب کړي .

الله تعالی دې زمونږ سترګې پاکې کړې تر څو هلته خپل رب العالمين ، خپل پيغمبر ، صالح کسان پرې ووينو .
سبحان الله وبحمده سبحان الله العظيم

د دين څخه فرار او بغاوت د څه لپاره ؟

الله سبحانه وتعالی په هر وخت او زمان کې د انسانانو د لارښوونې لپاره شرائع نازل کړي دي ځکه که انسان خپل خواهش ، هوا او حوس ته پريښودل شي نو له هلاکت سره مخامخ کيږي ځکه په مصالح او مفاسدو ، په حلالو او حرامو کې د ګټې او ضرر باندې يا خو پوهيږي او يا که پوه هم وي د هغه خيال نه ساتي او حتماً به د هوا غوښتنې مني، الهي شريعت ددې لپاره نازل شوی دی چې مخلوق ته خپل رب ور وپيژني د هر چا له بنده ګۍ څخه يې خلاص او د خپل خالق په بنده ګي يې راولي او د ژوند چارې د جلب مصالح او رد مفاسد پر بنا ولاړې وي .
انسايت ، کورنی ژوند ، ټولنيز ژوند ، سياسي نظام ټول په اسلام سره جوړيږي ، په هيڅ بل قانون سره نه جوړيږي ، که په اسلام باندې پوره عمل وشي کورنی نظام به جوړ وي ، ځکه په په اسلام کې د هر چا حق او حد معلوم دی .

که کورنۍ ته وګورو ! نو اولاد ته د والدینو سره په ښه سلوک کولو حکم شوی دی : [و وصینا انسان بوالدیه حسنا] [و قضی ربک الا تعبدوا الا اِیاهُ و بالوالدین اِحساناً].

والدین د اولاد د بدني ، ایماني اخلاقي او علمي تربیت په باره کې مسئول دي : یا ایهاالذین آمنو قوا انفسکم و اهلیکم ناراً] ، (کل راعٍ و کلکم مسئول) .

خاوند ته د خپلې ښځې سره د ښه سلوک کولو حکم شوی دی [وعاشروهن بالمعروف] .

ښځې ته د خاوند په اطاعت کولو حکم شوی .

کچېرې په اسلامي احکامو پوره عمل وشي نو دا کورنۍ به واقعاً یوه نیکمرغه کورنۍ وي، مګر کچېرې د اسلام پرته په سکولار ، وضعي قانون ، او تکنالوجۍ سره کورنۍ جوړېدلای نو نن به په غرب کې ضعیف او محتاج د خپل اولاد له شفقت او خدمت څخه محروم والدین د سالمندان په زندان کې نه وو پراته ، اولادونو به له خپلو والدینو څخه فرار او بغاوت نه کولو ، ښځه به یوازې د شهوت رانی وسیله نه ګرځیدله .

همداسې که په اسلام کې ټولنیز نظام ته وګورو ، د ګاونډې سره ښه سلوک او د هغه ته د ضرر رسولو خطرناکې پایلې ، په حدیث شریف کې راغلي:«لا یدخل الجنة من لایأمن جاره بوائقه » (هغه به جنت ته داخل نشي چې د ده له ضرر څخه ګاونډی په امن نه وي).

همداسې نورو کسانو ته د ضرر رسول حرام دي «لا ضرر ولا ضرار في الاسلام» (په اسلام کې ځان او بل ته ضرر رسول حرام دي) ، د بل په عزت ، مال او آبرو باندې تیری کول حرام دي .

د مسلمان په جنازه او دفن کې شرکت کول په ټولنه فرض دی تر څو هغه باندې غم سپک شي ، د مریض پوښتنه تر څو مرضورباندې سپک شي ، د محتاج کومک کول .

او د اسلام په اقتصادي نظام کې ټول هغه شیان چې د بل د ضرر رسولو سبب ګرځي حرام دي لکه : سود ، قمار ، غرر ، چل او فریب او احتکار .

همداسې د اسلام ټول احکام په جلب مصالح او رد مفاسد ترتیب شوي دي مګر کچیرې انسان د خپل خواهش او هوا پیروی ته پریښودل شي بې شکه له هلاکت سره مخامخ کیږي ، د انسانیت څخه حیوانیت ته اوړي حتی تر هغه هم پست اخلاقو ته .

هغه کسان چې غواړي د خپل هوا ، حوس او خواهشاتو غوښتنې په خلاص مټ تر سره کړي او غواړي څو ورځې ژوند مست تیر کړي نو دده په مخ کې به خنډ څه شی وي ؟ دینداري ، د دین مطلق احکام او مطلق اخلاقو.

ځکه دین ورته وایي چې زنا مه کوه ، لواطت او همجنس بازي مه کوه ، پردی مال مه خوره ، هغه شی چې ستا بدن او عقل ته مضر دي هغه مه

کاروه لکه : شراب او نور مخدرات ، بل کس ته فریب مه ورکوه ، بل چاته ضرر مه رسوه ، د والدینو احترام او خدمت کوه ، والدین د خپلو اولادونو د پاللو او تربیه په اړه پوره مسئولیت لري ، حیا وساته ، د حیوان پشان ځان مه بربنډوه او داسې نور .

نو کومو کسانو چې د دین څخه بغاوت کوي هدف یې له پاکدامنۍ څخه فحشاء ته بغاوت، له حیاء څخه بې حیایی ، له صداقت او رښتنولی څخه درواغو چل او فریب ته بغاوت دی او د انسانیت څخه حیوانیت ته بغاوت کوي .

ځکه که مطلق اخلاق او انسانیت په مادي پرمختګ کې وای نو نن به ملحدینو همجنس بازي او حتی د سپي او خره سره د انسان نکاح جایز نه بلله ، واقعاً چې مجرم په هره ټولنه کې شته خو دلته خبره د قانون او رسمیت ورکولو او هغه جرم نه بلل دي .

دا کسان یوازې د ژوند څو شبو مغرر او په غفلت کې اچولي دي او دوی فکر کوي چې مونږ به په دې سره آرام او سکون و مومو خو داسې بالکل نه ده بلکې دا کار لاندې خطرناکې پایلې لري :

١- د الله تعالی د سخت عذاب سره مخامخ کیدل :

الله سبحانه وتعالى فرمايي:[ذَلِكُم بِأَنَّكُمُ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لاَ يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلاَ هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ][1] .

ژباړه: دا هر څه لدې کبله چې تاسې د الله آيتونه په ټوکو نيولی او دنيوي ژوند غولولی واست . نو نن به نه له اور څخه وايستلای شئ او نه به ترې غوښتنه وشي چې (د خپل رب د خوښي لپاره) عذر او زاری وکړي .

او فرمايي :[إِنَّ الَّذِينَ لاَ يَرْجُونَ لِقَاءنَا وَرَضُواْ بِالْحَياةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنُّواْ بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ * أُوْلَئِكَ مَأْوَاهُمُ النُّارُ بِمَا كَانُواْ يَكْسِبُونَ][2]

ژباړه:يقيناً هغه کسان چې زمونږ د ملاقات هيله من نه دي او د دنيا په همدغه ژوند خوښ او زړه يې پرې تړلی او هغه چې زمونږ له آيتونو بې پروا دي. د همدغه کسانو ورتګ اور ته د هغو بدو کړنو بدل دی چې په دنيا کې به يې تر سره کول .

۲- د سکون او اطمنان له لاسه ورکول .

[وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى][3]

ژباړه : او چا چې زما له ياد څخه مخ واړاوه ، نو بې شکه چې د هغه ژوند به تنګ وي او مونږ به هغه د قيامت په ورځ ړوند را پاڅوو .

او بلاخره خودکشي او ځان وژنه :

---

[1] - سوره الجاثية :۳۷ .
[2] - سوره يونس :۷-۸ .
[3] - سوره طه :۱۲۴ .

خودکشي او ځان وژني ته میلان چي دا د فقر او بي وسی په سبب نه بلکي د تولو امکاناتو سره سره دوی قلبي اطمنان او سکون نلري نو ځکه د غم پر وراندي صبر نلري او داسي کار ته لاس اچوي .

۳- په تولنه کي د فساد او بد اخلاقۍ خپرول او په دي سره د کورني نظام او تولني پاشل او د عادلانه نظام او عادلانه اقتصاد له مینځه وړل .

۴- فردي ژوند :

د خپلوي ، د بل سره کومک ، شفقت او رحم ، مینه او علاقه ، د مشرانو احترام او پر کشرانو ترحم په کلي ډول له مینځه تلل .او یوازي مادي پرستي[1]

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ

دوهم د مشرکینو سره د دعوت اسلوب :

شرک :

شرک د الله تعالی سره په عبادت کي شریک اختیارول هغه چي په هره طریقه وي او هر قسم فعلي، قولي او قلبي عبادت کي وي او د الله پرته د بل شي عبادت کول او یا د الله تعالی پرته بل څه د الله تعالی سره برابرول او د

[1] - د الحاد او سیکولرزم رد ، ص ۱۵ .

خدايي صفت ورکول هغه که نبي وي ، ملائکه وي ، بت او مجسمه وي ، د صالحانو قبر وي ، لمر يا اور او بل څه وي شرک اکبر بلل کيږي.
د شرک په هکله الله تعالی ډير ټينګار کړې دی چه بنده ورڅخه ځان وژغوري، او کنه نو دغه ګناه په دنيا کښی له توبی پرته د بخښنې هيڅ لار نه لري، بلکه مشرک سړې که بی توبی مړ شي نو ابدي او تل ترتله به د دوزخ په اور کښی وي، له همدې کبله د قرآنکريم په زياتو آياتونو کښې ورڅخه خپل بندګان ويرولي دي، او ورڅخه يي منع فرمايلی ده، لکه چه الله جلَّ جلاله فرمايي:[وَاعْبُدُواْ اللّهَ وَلاَ تُشْرِكُواْ بِهِ شَيْئًا][1]
ژباړه: عبادت او بندګي وکړئ يواځې د الله تعالی، او د الله تعالی سره هيڅ شې شريک او برخمن مه منئ.
الله سبحانه وتعالی ځکه د عبادت وړ او لائق دی چې هغه زمونږ خالق او رازق او په هر څه باندې قادر مطلق ذات دی :
لقوله سبحانه وتعالی :[اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ][2]
ژباړه: عبادت وکړئ د هغه رب چې تاسې او له تاسې څخه مخکې ټول خلک يې پيدا کړي دي، تر څو تاسې پرهيزګاران شئ .
هغه ذات چې ستاسو لپاره يې ځمکه وغوړوله، آسمان يې چت جوړ کړ او له پاسه يې اوبه را ښکته کړې، په اوبو سره يې ستاسې د خوراک لپاره ډول

[1] - سوره النسآء :۳۶ .
[2] - سوره البقره :۲۱،۲۲ .

ډول مېوې را وشکلې . نو باید تاسې هم له الله پاک سره نور څيزونه برخه من ونه ګرځوئ .

مګر بتان او نور مخلوق د ګټې رسولو او ضرر دفع کولو هيڅ توان نلري .

[قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللّهِ مَا لاَ يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلاَ نَفْعًا وَاللّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ][1]

د شرک د پيدايښت سبب

د شرک د پيدايښت لومړی سبب د صالحان په صفت کې غلو او افراط کول وو .

د صالحو کسانو په حق کې غلو، يعني د حد څخه تېرېدل داسې چې د شرعی خلاف د هغه د حد څخه زيات صفت، پاکې او تقدس کول .

مونږ ته چې اسلامي شريعت د صالحو کسانو حد را ښودلی دا دی چې: د هغوی سره د الله تعالی پخاطر دوستي او محبت وساتو، د هغوی سره د الله تعالی پخاطر ملګري او په نيکو کارونو کې د يو د بل مدد وکړو .

ددې څخه علاوه د صالحو کسانو په حق کې غلو کولو څخه اسلامي شريعت منع کړې يو ځکه د پخوانيو امتونو د هلاکت يوه وجه دا ؤ چې د صالحو کسانو په باره کې يې غلو اختيار کړه .

الله سبحانه وتعالی فرمايي :[يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ][2]

---

[1] - المائده :۷۶.

[2] -

ژباړه: ای اهل کتابو! پخپل دین کې له پولو مه اوړئ او الله ته پرته له حقو خبرو د بل څه نسبت مه کوئ یقیناً خبره همدا ده چې مسیح عیسی د مریمې زوی او د الله رسول دی هغه کلمه یې ده چې مریمې ته یې ورکړې او د الله له لوري روح وو .

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي :«إياكم والغلو، فإنما أهلك من كان قبلكم الغلو»[1] .

ژباړه: پرهیز وکړئ تاسې له غلو، ځکه چې د تاسې نه مخکې چې وو هغوی د دغه غلو په وجه هلاک شوی وو .

په صحيح البخاري کې د ابن عباس رضی الله عنهما روایت نقل شوی دی چې: الله سبحانه وتعالی فرمایلي:

[وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ ولَا تَذَرُنَّ وَدًّا ولَا سُوَاعًا ولَا يَغُوثَ وَيعُوقَ وَنَسْرًا * وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا][2]

ژباړه :او ویې ویل: باید خپل خدایان پرې نږدئ، باید ود، سواع، یغوث او یعوق او یسر بتان پرې نږدئ . او په تحقیق چې ډیر یې بې لارې کړل .

ابن عباس رضی الله عنه چې د امت ستر عالم او د قرآن ترجمان دی وایي: ود، سواع، یغوث، یعوق او نسرا د نوح علیه السلام د قوم صالح کسان وو، چې هغوی د دغو کسانو په حق کې غلو وکړه د شیطان د وسواسو په وجه یې د هغوی د مجسمو او قبرونو لمانځنه او عبادت کولو .

---

[1] - رواه الإمام أحمد والترمذي.
[2] - سوره نوح: ۲۳، ۲۴.

دريم- د اهل كتاب سره د دعوت اسلوب

د اهل كتاب سره د دعوت اسلوب او طريقه دا ده چې د هغوی سره به په ښه شان مجادله كيږي ، هغوی ته په دلائلو ددې خبرې ثابتول چې زمونږ او تاسې إله يو دی ، ستاسو دين د اسلام په نزول سره منسوخ شوی او ستاسې كتابونه تحريف شوي دي .

[وَلاَ تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلاَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ][1]

ژباړه : او تاسو له اهل كتابو سره مجادله مه كوئ مګر په هغې (طريقې) سره چې هغه تر ټولو ښه وي، غير له هغو كسانو نه چې ظلم وكړي له دوی څخه- او تاسو وايئ: مونږ په هغه (كتاب) ايمان راوړی دی چې مونږ ته نازل كړی شوی دی او (په هغه كتاب) چې تاسو ته نازل كړی شوی دی او زمونږ معبود او ستاسو معبود يو دی او مونږ خاص هغه ته غاړه ايښودونكي يو.

او فرمايي :[قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْاْ إِلَى كَلَمَةٍ سَوَاء بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلاَّ نَعْبُدَ إِلاَّ اللّهَ وَلاَ نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا ...][2] .

ژباړه :ووايه: ای اهل كتابو! داسې كلمې ته راشئ چې زمونږ په مينځ كې او ستاسو په مينځ كې برابره ده، دا چې عبادت به نه كوو مګر يواځې د الله او له هغه سره به هيڅ شی نه شريكوو .

[1] - سوره العنكبوت :۴۶ .
[2] - سوره آل عمران :۶۴ .

یهودیت :

یهودیانو او نصارا ته اهل کتاب یا د آسماني کتابونو خاوندان وايي .

یهود د «هَادَ ، یهُودُ » کلمو څخه اخیستل شوی چې رجوع کولو ته وايي ، او ځنې وايي : یهود منسوب دی «یهودا» لره کوم چې د یعقوب علیه السلام زوی وو .

په قرآنکریم کې دوی ته د بني اسرائیلو خطاب شوی دی ، اسرائیل د یعقوب علیه السلام لقب وو ، او اسرائیل په عبراني ژبه عبدالله ته وايي .

یهودیان د موسی علیه السلام پیروانو ته وايي .او په موسی علیه السلام باندې د تورات آسماني کتاب نازل شوی وو ، د یهودیت عقیده د تحریف څخه مخکې خالصه د هر ډول شرک او طاغوت څخه پاکه عقیده وه.

الله تعالی فرمايي :[إِنَّا أَنزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُواْ لِلَّذِينَ هَادُواْ وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالأَحْبَارُ][1] .

ژباړه: یقیناً نازل کړی دی مونږ تورات چې په هغه کې هدایت او نور دی ، حکم به کاوه په هغه سره انبیاؤ (د بني اسرائیلو) هغو چې حکم منونکي وو هغو کسانو ته چې یهودیان وو او رباني عارفان او عالمان .

[1] - سوره المائده :۴۴ .

مکړ وروسته کاملاً تحریف شو .

عقیدتي انحرافات :

د یهودیت تحریف او د دین څخه انحراف د موسی علیه السلام له عهد څخه پیل شو چې څو مثالونه یې دلته بیانوو :

١- د الله تعالی سره شریک نیول.

لقوله سبحانه وتعالی :[وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللّهِ][١] .

ژباړه: او یهودیانو وویل: عزیر د الله زوی دی.

کله چې بنی اسرائیل د خپل دین څخه منحرف شول او د تورات ځنې برخې ورکې یا تحریف شوې نو الله تعالی د دوی د لارښوونې لپاره عُزیز علیه السلام نبي مبعوث کړ چې هغه د تورات حافظ هم وو .

هغه نبي چې په قرآنکریم کې یې یو عجیبه قصه بیان شوی ، الله تعالی یې روح قبض کړی وو او سل کاله پس یې بیا ژوندی کړی وو .

کله چې دی ژوندی شو ، الله تعالی ملائکه ور ولیږله له هغه څخه یې وپوښتل : «كَمْ لَبِثْتَ» (څومره وخت دې تیر کړی)، هغه وویل : لَبِثْتُ يَوْمًا

---

[١] - سوره التوبه :٣٠ .

أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ (يو ورځ يا د ورځې څه حصه بيده شوى يم).

ملائكې وويل : بَل لَّبِثْتَ مِئَةَ عَامٍ (بلكې تا تير كړي سل كاله) .

او بيا يې دى د الله تعالى قدرتونو ته متوجه كړ چې وګوره ستا خوراک ته چې په سلو كلونو كې هيڅ نه دى خراب شوى او وګوره ستا خره ته چې غوښې يې ورستې شوې دي .

[فَانظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِّلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى العِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ][1]

ژباړه: (نو ته خپل خوراك او څښاك ته وګوره، چې خراب شوى نه دى- او خپل خر ته وګوره، او د دې لپاره چې مونږ تا د خلقو لپاره نښه وګرځوو).

بيا چې كله دى خپل ولس ته لاړو هر څه تغير شوى وو ، چا نه پيژندلو ، خلكو ته يې څه نښې بيان كړې او ځان يې ورته معرفي كړ بيا هغوى و پيژندو ، هغوى ته يې تورات وړاندې كړ او د هغوى د دين تجديد يې وكړ او د دوى په نزد زيات محبوب شو دومره محبوب چې د هغه په باره كې يې افراط وكړ او هغه ته يې د الله تعالى زوى وويلو [وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ

[1] - سوره البقره :٢٥٩.

اللّهِ] .

٢- د خوصي عبادت ، لقوله سبحانه وتعالى : [وَإِذْ وَاعَدْنَا مُوسَى أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِن بَعْدِهِ وَأَنتُمْ ظَالِمُونَ...][1] .

ژباړه : او كله چې مونږ له موسٰی سره د څلوېښتو شپو وعده وکړه، بیا تاسو له هغه نه پس سخی (معبود) جوړکړ او تاسوظالمان وئ.

٣- د علم پرته خالي دعوی او ستر تحريفات ، لقوله سبحانه وتعالى : [وَقَالُواْ لَن تَمَسَّنَا النَّارُ إِلاَّ أَيَّاماً مَّعْدُودَةً][2] .

ژباړه: او دوی وايي: له څو په شمار ورځو نه سوا به مونږ ته كله هم اور را و نه رسيږي.

[وَقَالُواْ لَن يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلاَّ مَن كَانَ هُوداً أَوْ نَصَارَى تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُواْ بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ][3].

ژباړه: او دوی (اهل كتاب) وايي: جنت ته به هيڅكله هم (څوك) داخل نشي، مګر هغه څوك چې يهودي وي، يا نصراني.، دا د دوی (باطلې) ارزوګانې دي، ته (ورته) ووايه :(په دې دعوا) خپل دليل راوړئ، كه تاسو

[1] - سوره البقره :٥١.
[2] - سوره البقره :٨٠.
[3] - سوره البقره :١١١.

رښتني يئ.

4- ځانونه په حقه ګنل ، لقوله سبحانه وتعالى : [وَقَالُواْ كُونُواْ هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُواْ قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِين][1]

ژباړه: او دوى ويل چې تاسو يهوديان شئ، يا نصرانيان، نو نېغه لار به ومومئ، ته (دوى ته) ووايه: (داسې نه ده) بلكې (مونږ) د ابراهيم د ملت (تابع كېږو) چې حنيف (توحيد والا) ؤ او دى له مشركانو څخه نه و.

5- صريح انكار ، لقوله سبحانه وتعالى : [قَالُواْ يَا مُوسَى إِنَّا لَن نَّدْخُلَهَا أَبَدًا مَّا دَامُواْ فِيهَا فَاذْهَبْ أَنتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلا إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُون][2]

ژباړه : هغوى وويل: اى موسٰى! بېشكه مونږه دې (ښار) ته له سره نه ننوځو هيڅكله هم، څو پورې چې دوى په هغې كې وي، نو ته او ستا رب دې لاړ شي، نو تاسو دواړه وجنګېږئ، مونږ خو بس همدلته ناست يو.

كله چې موسى عليه السلام نبى اسرائيل د عمالقه د ښار د جبارينو پر وړاندې جهاد لپاره وبلل نو هغوى ځواب وركړ چې ته او ستا رب دې لاړ شي .

[1] - سوره البقرة: ۱۳۵.
[2] - سوره المائدة: ۲۴.

موسى علیه السلام له خپل ورور سره یوازې لاړل او هغه ښار یې فتح کړ .

پر دوی باندې ددې لوی انکار او ګوستاخۍ په وجه عذاب راغی او د «تیه» په تښته کې څلویښت کاله سرګردانه ګرځیدل .

۶- د علم او پوهې سره سره د محمد صلی الله علیه وسلم له رسالت څخه انکار ، لقوله سبحانه وتعالى :[الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءهُمُ، الَّذِينَ خَسِرُواْ أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ][1] (الأنعام: 20).

ژباړه: هغه کسان چې هغوی ته مونږ کتاب ورکړی دی، هغوی، دی (محمد صلى الله علیه وسلم داسې) پیژني لکه څنګه چې خپل زامن پیژني، هغه کسان چې خپلو ځانونو ته یې تاوان رسولی دی، نو هغوی ایمان نه راوړي.

د یهودیانو موقف د اسلام پروړاندې:

د جناب رسول الله صلى الله علیه وسلم د رسالت څخه مخکې به یهودیانو د نوي پیغمبر د راتګ خبر او نښانې بیانولې مګر کله چې جناب رسول الله صلى الله علیه وسلم مبعوث شو دا چې له بني اسرائیلو څخه نه وو نو دوی یې پر وړاندې د کنې او حسد لاره اختیار کړه .

که نه دوی پیغمبر علیه السلام داسې پیژندلو لکه خپل اولادونه .

[1] - سوره الانعام :۲۰ .

لقوله سبحانه وتعالی :[الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءهُمُ...][١] .

یو ځل کعب بن اسد د بنی قریظه د قوم مشر یهودیانو ته وویل : په دې حال کې (د پیغمبر پر وړاندې د جنګ او مخالفت) په حال کې که په محمد ایمان راوړو . په الله قسم چې تاسې ټولو ته ښه څرګنده ده چې دا همغه کس دی کوم چې دده په اړه د تاسې په کتاب کې زیرې ورکړ شوی دی مګر د هغه د نه منلو وجه زمونږ حسادت دی ځکه چې دا پیغمبر د بنی اسرائیلو د نسل څخه نه دی .

د مسلمانانو تر ټولو سخت دوښمنان یهود دي:

الله سبحانه وتعالی فرمایي :[لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُواْ الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُواْ..][٢] .

ژباړه : له مؤمنانو سره په دښمنۍ کي به حتماً یهودان او مشرکین تر ټولو خلکو شدید ومومې.

په قرآنکریم کې الله تعالی په بنی اسرائیلو (یهودو) خپل انعامات او د هغه انعاماتو په مقابل کې د دوی ناشکرې او سرکشي په تأکید بیان کړې ده .

[١] - سوره الانعام :٢٠ .
[٢] - سوره المائده :٨٢ .

د موسی علیه السلام قصه هم په تأکید بیان شوې د خپل پیغمبر محمد صلی الله علیه وسلم د تسلي لپاره چې موسی علیه السلام هم د دغه قوم څخه ډیرې سرکشی لیدلي دي خو هغه د صبر څخه کار اخیستی دی . نن چې تاسې په مکه او مدینه کې د یهودو له ډول ډول دسیسو څخه ځوریږئ نو صبر کوئ الله تعالی به تاسې پر هغوی باندې برلاسي کړي .

په مکې کې یهودیانو د اسلام پر وړاندې ډول ډول دسیسې جوړولې او مشرکین یې دوښمنی ته لمسول ، په مدینه منوره کې د یهودو درې قومونه وو (بنو قریضه ، بنو نظیر او بنو قنقاع) چې د اسلام پر وړاندې یې ډول ډول دسیسې جوړولې مګر دا چې د حق پر وړاندې باطل نشي ټینګ کیدای ، د مسلمانانو پر لاس سخت وځپل شول او له مدینې څخه وشړل شول .

د احزاب د جنګ عاملین هم دوی وو .

همداسې د اسلام په تاریخ کې د هر شر او فتنې په جوړولو کې د دوی لاس دی .

د عثمان رضی الله عنه د فتنې عوامل دوی وو ، چا چې په تاریخ کې د درواغو احادیثو جوړولو بنسټ ایښی یهودی وو ، چا چې د قومي تعصب غږ پورته کړی یهودی وو ، څوک چې د عثماني خلافت پر وړاندې دریدلی آتاتورک یهودی وو ، چا چې د کمونست او الحاد بنسټ ایښی دی مارکس یهودی وو .

همداسې د هرې فتنې تر شاه د دوی لاس دی .

صهيونيست څه شی دی ؟

صهيونيست يو سياسي ، نژادي او متعصب يهودي حرکت دی چې مقصد يې په فلسطين کې د يهودي حکومت جوړول او له هغه ځای څخه پر ټوله نړۍ باندې واک لرل دي .

د صهيونيست نوم د صهيون څخه اخيستل شوی دی ، صهيون په بيت المقدس کې د يو غره نوم دی . او دوی غواړي چې خپل پايتخت په قدس شريف کې جوړ کړي.

د يهوديت د تحريف شويو عقائدو رد

اول- د يهوديت د منسوخ دلائل :

الف: د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام دين يو وو ، يوازې په شريعت کې يې فرق وو ، ټولو پيغمبرانو عليهم السلام توحيد ته بلنه کړې ده ،لقوله سبحانه وتعالى : [ولَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنِ اعْبُدُواْ اللّهَ وَاجْتَنِبُواْ الطَّاغُوتَ][1] .

ژباړه: او يقينًا مونږ په هر يو امت کې يو رسول ليږلی و (د همدې خبرې لپاره) چې تاسو د الله عبادت کوئ او له طاغوت نه ځان وساتئ.

الله تعالى د اسلام په نزول سره مخکې شرائع منسوخ کړ او الله تعالى ته د قبول دين يوازې اسلام دی .

[1] - سوره النحل :٣٦.

[إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللّهِ الإِسْلاَمُ ...][1] .

ژباړه : يقيناً (د قبول وړ) دين د الله په نزد اسلام دى.

دوهم – د تورات تحريف

يهود په دې باندې اقرار كوي چې سامري د تورات ډير ځايونه تغير او تبديل كړي دي .

همدارنګه يهود په دې اقرار كوي چې تورات د اسرائلو په مختلفو پاچاهيو كې تغير او تبديل شوى لكه : د ستر كاهن هاروني لخوا او همدارنګه يهود په دې باندې اعتراف كوي چې د (القياصرة) په زمانه كې اويا تنه كاهيان سره جمع او تورات يې تحريف كړ .

د دوى د تحريفاتو په اړه قرآني دلائل :

✓ باطل ته حق ويل او د حق پټول ، لقوله سبحانه وتعالى : [يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ][2] (آل عمران : ٧١) .

ژباړه : اى اهلِ كتابو! ولې تاسو حق له باطل سره ګډوډ كوئ؟ او تاسو حق پټوئ، حال دا چې تاسو پوهيږئ.

✓ له خپل ځاى څخه د كلماتو تحريف او تغير ، لقوله سبحانه وتعالى : [مِّنَ الَّذِينَ هَادُواْ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ...][3]

[1] - سوره آل عمران :١٩ .
[2] - سوره آل عمران :٧١ .
[3] - سوره النسآء :۴۶ .

ژباړه: او ځينې له هغو کسانو نه چې يهوديان دي، هغوى له خپلو ځايونو نه کلمې بدلوي.

يعنې د تبديل تحريف ، د زيادت تحريف ، د نقص تحريف او د معنى تحريف .

دريم - د يهودو د علماوو اقرار:

۱- د عبدالله بن سلام اقرار

انس رضى الله عنه وايي کله چې عبدالله بن سلام مدينې ته د جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم د تشريف راوړلو خبر شو، نو د رسول الله صلى الله عليه وسلم په حضور کې حاضر شو هغه ته يې وويل :

«مَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ؟ وَمَا أَوَّلُ طَعَامٍ يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ؟ وَمِنْ أَيِّ شَيْءٍ يَنْزِعُ الْوَلَدُ إِلَى أَبِيهِ؟ وَمِنْ أَيِّ شَيْءٍ يَنْزِعُ إِلَى أَخْوَالِهِ؟»[1] .

ژباړه : د قيامت لومړى علامه او نښه څه ده ؟ د اهل جنت لومړى خوراک چې هغوى به يې خوري څه دى ؟ او د اولاد د شباهت علت له پلار سره ... څه دى ؟

جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم د وحي په وسيله ځواب ورکړ چې :

د قيامت لومړى لويه علامه اور دى چې د مشرق څخه خلک د مغرب په لوري تېلوي ، او د جنت واله خلکو لومړى خوراک د ماهي جګر دى ، او د اولاد د شباهت علت دا دى چې د کورواله پر مهال کچيرې لومړى سړى

[1] - رواه البخاري .

انزال شي نو ولد يې د سړي سره شباهت پيدا کوي او که لومړی ښځه انزال شي نو د ښځې سره شباهت پيدا کوي .

عبدالله بن سلام وويل : ګواهي ورکوم چې ته په حقه پيغمبر يې او ايمان يې راوړ.

عبدالله وويل : يهوديان ډير درواغجن او تهمت لګونکی قوم دی ، کله چې يهوديان راغلل ، جناب ورته وويل : عبدالله په تاسې کې څنګه سړی دی ؟ يهودو وويل : په مونږ کې تر ټولو پوه او عالم سړی او د پوه او عالم سړي زوی دی ، په مونږ کې تر ټولو ښه سړی او د ښه سړي زوی دی . خو کله چې عبدالله راغی او و يې وويل : چې زه مسلمان شوی يم . يهوديانو وويل : دا په مونږ کې بدترين سړی دی [1] .

٢- د زيد بن سعنه اقرار:

زيد بن سعنه د يهودو د سترو علماوو څخه وو ، يو ورځ يې رسول الله صلی الله عليه وسلم ته د صحابه کرامو په منځ کې د قرض د معاملې په باره کې شديد الفاظ له خولې ويستل ، عمر رضی الله عنه وويل : يا رسول الله! اجازه راکړه چې سر يې ورباندې پرې کړم ، رسول الله وفرمايل : نه هغه پرېږده .

[1] - مجمع الزوائد و الطبراني.

یهودي وویل : په الله قسم چې ته په حقه پیغمبر یې ما ستا ټول صفات په تورات کې لوستي دي او ستا ټول صفات مې عملاً لیدلي دي یوازې ستا یو صفت مې نه مو تجربه کړی چې هغه د غضب پر مهال حِلم دی دا مې هم تجربه کړ او بیا یې وویل :

أشهد أن لاإله إلا الله .. وأنك محمد رسول الله

نومړی صحابي بیا وروسته د تبوک په غزا کې شهید شو .

٣- د یهودي ځوان اعراف :

جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم او ابوبکر او عمر رضی الله عنهما له یو یهودي سره مخ شول چې د خپل زوی د مرګ پر مهال یې تورات تلاوت کولو ، رسول الله هغه ته وویل : «هل تجد في كتابك هذا صفتي ومخرجي؟» (آیا په دغه کتاب کې دې زما په اړه څه صفات لیدلي دي ؟ یهودي وویل : نه ، د یهودي زوی وویل : و الله په تورات کې ما ستا صفات او ستا د رسالت خبر لیدلی دی او بیا یې وویل : أشهد أن لا إله إلا الله وأنك رسول الله .

همداسې د شام په سفر کې د بحیرا د راهب اقرار ډیر مشهور دی [١].

[١] - أحمد في المسند ٥/ ٤١١ ومجمع الزوائد ٨/ ٢٣٤.

نصاری (مسیحیت):

نصاری د عیسی علیه السلام اصحابو او ملګرو ته وايي ، هغو کسانو چې د عیسی علیه السلام په دین باندې يې ایمان راوړ د هغه نصرت او مدد يې وکړ نصاری بلل کیږي .

او مسیح د عیسی علیه السلام لقب وو نو ځکه يې پیروان ځانونو ته مسیحیان یا عیسویان وايي.

عیسی علیه السلام د بنی اسرائیلو لپاره مبعوث شوي ؤ او د انجیل کتاب ورباندې نازل شوي ؤ هغه خلک د الله (جل جلا له) وحدانیت ته رابلل خو ورسته د وخت په تېریدو سره انجیل تحریف شو ،بلاخره انجیل د شرک اوبت پرستی له عقایدو سره ګډ شو او آسماني منزلت يې له لاسه ورکړ[1] .

د مسیحیت عقیده :

الله (جَل جلا له) حضرت عیسی علیه السلام بنی اسرائیلو ته د ښکاره نښانو او انجیل کتاب سره ولیږلو او خلک يې د یو الله (جَل جلا له) عبادت او بنده ګی ته رابلل مګر د عیسی علیه السلام له دورې وروسته انجیل تحریف شو اوس مسیحیت په یوه باطله عقیده او پیچیده فلسفه باندې بدل شوي دی چې د خپلو پیروانو څخه يې هم لاره ورکه ده او هغوی يې په دوو کې حیران کړي دي.

[1] ـ الموسوعة المیسرة :۴۹۹.

هغوی د حضرت عیسی علیه السلام په ستاینه کې دومره افراط وکړ چې د بنده ګۍ نه یې د خدایی تر پولې ورساوه چې عیسی علیه السلام د خدای زوی بولي (العیاذ باالله)

اوسنی مسیحیت په دریو بناوو ولاړدی:

1- د تثلیث عقیده یا درې ګوني خدایان

2- صلیب (په دار ځړول شوی) او د هغه تقدس او د مسیح قرباني

3- د قیامت په ورځ دعیسی علیه السلام له خلکو سره حساب کول

1- د تثلیث عقیده:

مسیحیان خو په لوی خدای (جَل جلاله) عقیده لري ځکه اهل کتاب دي ولې له خدای (جَل جلاله) سره شریک نیسي عیسی (زوی) او روح القدوس (جبرئل) له هغه سره شریکوي او په دې مسئله کې ټول مسیحیان په یو نظر نه دي بلکې د دوی د کلیساوو تر منځ اختلاف دی[1].

۲- د صلیب عقیده یا د مسیح په دارځړول او د هغې مقدس ګڼل:

د صلیب نښان د مسیحیانو شعار دی او هغه مقدس ګڼي هغوی عقیده لري چې مسیح د دوو متقاطع لرګیو په وسیله په دار ځړول شوی دی دا چې ولې په دار وځړول شو هغوی یې داسې بیانوي : مسیح علیه السلام د انسانانو د پلار آدم علیه السلام د هغه ګناه د کفارې او جبران د پاره چې د کومې میوې ورته د نه خوړولو حکم شوي وو، هغه یې وخوړه چې په دې سره یې ګناه اولاد ته نقل شوه چې ددې په وجه سره الله (جَل جلاله) د آدم

[1] – الموسوعة الميسر ص ٥٠٣.

ټولې اولادې ته په قهر دی نو ځکه واسطه او د خلاصون لاره په کار ده چې دا ګناهونه پورته کړي او خپل ځان د ټولو نه قربان کړي او خدای (جَل جلاله) راضي کړي.
دا فداکار عیسی علیه السلام ؤ چې خپل ځان یې قربان کړ او په دار وځړول شو ، دا چې چا په قتل ورسولو د انجیل په کتابونو کې راغلی چې یهودیانو په قتل ورساوه [1].

3- د قیامت په ورځ به عیسيٍ علیه السلام له خلکو سره حساب کوي:

مسیحیان په دې ګمان دی چې د حشر په ورځ به عیسی علیه السلام د خلکو حساب کتاب په خپل لاس کې اخلي [2].

د مسیحیت د تحریف شویو عقائدو رد

اول – د ثلیث د عقیدې رد په قرآن کې:

الله سبحانه وتعالی فرمایي : [يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لاَ تَغْلُواْ فِي دِينِكُمْ وَلاَ تَقُولُواْ عَلَى اللّهِ إِلاَّ الْحَقِّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ فَآمِنُواْ بِاللّهِ وَرُسُلِهِ وَلاَ تَقُولُواْ ثَلاَثَةٌ انتَهُواْ خَيْرًا لَّكُمْ إِنَّمَا اللّهُ إِلَـهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَن يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَات وَمَا فِي الأَرْضِ وَكَفَى بِاللّهِ وَكِيلاً] [3].

[1] - دراسات في الاديان ص -٣٠٤.

[2] - دراسات في اديان ص:٣٣٣.

[3] - سوره النسآء :١٧١ .

ژباړه : {ای اهل کتابو! پخپل دین کې افراط مه کوئ او الله ته له حق ویلو پرته بل هیڅ خبره مه منسوبه وئ یقیناً چې عیسيٍ زوی د مریمې دی له دې پرته چې د الله رسول او فرمان ؤ نور څه نه ؤ چې الله مریمی ته ولیږو چې د الله له لوري یو روح ؤ چې د مریمې په رحم کې یې د ماشوم بڼه غوره کړه . نو تاسې په الله او ټولو پیغمبرانو ایمان راوړئ او مه وایی چې خدای درې دی، منعه شی (له دې عقیدې څخه ځان وساتی) دا همدا تاسې لپاره ډیره ښه ده او الله خو همدا یو دی هغه لدې پاک او لوړ دی چې د هغه لپاره کوم څوک زوی ووسي د آسمانو او ځمکو ټول شیان د هغه ملکیت دی او بس دی الله وکیل (کار جوړوونکی)}.

د ثلیث د عقیدې رد په عقل سره :

عجیبه دا چې دوی له یوې خوا عیسی ته د خدایی صفت ورکوي او له بلې خوا ادعا کوي چې عیسی علیه السلام د یهودیانو لخوا په قتل ورسول شو .

نو ای مسیحیانو! دا څنګه خدای وو چې د تاسې د ادعا پر بناء له زوال سره مخ شو، برحق إله خو زوال نلري ، دوی خپله ادعا کوي چې عیسی په دار وځول شو ، دا څنګه خدای وو چې له زوال سره مخ شو، دا څنګه خدای وو چې د ځان څخه یې ضرر نشوای دفع کولای او قتل شو .

الله سبحانه وتعالی نه له چا څخه پیدا شوی دی او نه څوک ورڅخه پیدا شوي دي ، ځکه د نسل د تسلسل صفت د مخلوق دی او د نسل سلسله د

پناء لپاره وي چې کله پلار پناء شي نو زوی یې پر ځای پاتې کیږي. الله سبحانه و تعالی د مخلوق سره هیڅ شباهت لري .

[لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ] (د هغه په مثل هیڅ شی نشته).

:[لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ] ذات دی.

او د عیسی علیه السلام د پیداښت مسئله د آدم علیه السلام له پیداښت څخه عجیب نه ده ځکه آدم علیه السلام الله تعالی د پلار او مور پرته پیدا کړی دی ، خو عیسی علیه السلام یې د پلار پرته پیدا کړی دی ، دا د رب العالمین قدرت دی ، اصحاف الکهف یې (309) کاله د خوراک او څښاک پرته صحي سلامت وساتل .

د ثلیث د عقیدې رد په قدیمي مسیحیت کې :

د مسیحیت ټول قدیمي موثق مصادر په دې باندې اقرار کوي چې عیسی علیه السلام د الله تعالی د جانبه پیغمبر استول شوی وو او د الله تعالي خالص توحید ته یې بلنه کوله ، مګر دغه عقیدتي بدعت او انحراف د څلورم قرن وروسته مینځته راغی[1] .

او همداسې د انجیل ځنې نسخې د تثلیث پر بطلان او تحریف باندې اقرار کوي .

«مُلتقی البشارة الدعوي» یو مطلب خپور کړی چې عنوان یې (50000 خمسین الف خطاء في البایبل).

[1] - اظهار الحق / رحمة الله الهندي (553/1).

هذا ما قاله علماء النصاري بأنفسهم (کوم چې د نصاری علماء خپله په هغه اعتراف کوي) چې دغه خطاوې د تحریف له امله دي او په دغه پاڼه کې تفصیلي بیان شوې دي ، د زیات تفصیل لپاره په ګوګل د پورتني مطلب عنوان ورکړی .

۲- د صلیب او قتل د مسئلې رد :

عیسی علیه السلام چې خلکو ته یې د الله (جَل جلاله) د توحید بلنه کوله او د بت پرستۍ شرک او باطلو اعمالو څخه یې خلک منع کول څرنګه چې ددی ټولو ترک د یهودیانو د پاره سخت ؤ نو د عیسی علیه السلام په وړاندې را ولاړ شول او د هغه د قتل تصمیم یې ونیو ولې الله (جَل جلاله) عیسی علیه السلام د یهودو له مکر نه خلاص کړ او آسمان ته یې اچت کړ لقوله سبحانه تعالی : [وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا، وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِن شُبِّهَ لَهُمْ ...][1]

ژباړه : (بیا هغوی په خپل کفر کې دومره پرمختګ وکړ چې په مریم یې غټ بهتان ولګاوه، او پخپله یې وویل چې مونږ د خدای رسول عیسی زوی د مریم وژلی دی حال دا چې د واقعیت له مخې نه هغوی وژلی او نه یې په دار ځړولی دی بلکی موضع د هغه لپاره تشبه وګرځول شوه).

عجیبه دا ده چې د عیسی علیه السلام د درواغجن قتل پر مهال نصارا موجود نه وو او دا درواغ یې له یهودو نقل کړي دي چې له یوې خوا د

[1] - سوره النساء 156-158 .

خدایی صفت ورکوي او له بلې د دوی د ادعا له مخې په داسې حال کې د یهودو لخوا په قتل رسیږي چې دوی (مسیحیان) یو هم ور سره نشته .

همداسې د قیامت په باره کې د هغوی ادعا یو خیال دی څکه عیسی علیه السلام به د نورو ټولو پیغمبرانو په څیر د حشر په میدان کې ولاړیږي، بلکې الله (جَل جلاله) به حضرت عیسی علیه السلام په دې اړه داسې پوښتې :لقوله سبحانه وتعالی :

[وَإِذْ قَالَ اللّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنتَ قُلتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ مِن دُونِ اللّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِن كُنتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلاَ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ][1] .

ژباړه : (کله چې الله وفرمایي ای عیسی زوی د مریمې ! آیا تا خلکو ته ویلي ؤ چې له الله پرته ما او زما مور په خدایي ونیسئ، نوهغه به په ځواب کې عرض وکړي سبحان الله زما دا کار نه ؤ چې هغه څه مې ویلي وای چې ویل یې زما حق نه ؤ که ما داسې خبرې کړی وي نو ته به هرو مرو پرې عالم وې ته پوهیږې په هغه څه چې زما په زړه کې دي او زه په هغه څه نه پوهیږم چې ستا په زړه کې دي ته خو پر ټولو حقایقوعالم یې).

د مسیحیت د نسخ او تحریف دلائل:

د مسیحیت د منسوخ کیدو او تحریف دلائل په لاندې ډول دي :

1- مسیحیت د قرآن په نزول سره منسوخ شوی:

---

[1] – سوره المائده :۱۱۶ .

د حضرت عیسی (علیه السلام) دین د قرآنکریم په نزول سره منسوخ شوی دی او حضرت عیسی(علیه السلام) خپل قوم ته ویلی ؤ چې وروسته له ما څخه به بل پیغمبر راشي چې د هغې نوم به احمد وي تاسې بیا د هغه اطاعت او پیروی کوئ، لقوله سبحانه وتعالی[: وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِن بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءهُم بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ][1].

ژباړه : (او یاد کړه هغه وخت کله چې وویل عیسی زوی د مریمی خپل قوم ته ای بنی اسرائیلو! زه تاسې ته د الله تعالی رالیږل شوی پیغمبر یم چې تصدیق کونکی یم دهغه تورات چی مخکی له مانه راغلی او زیری ورکونکی د هغه پیغمبر چې له مانه به ورسته راشي دهغه نوم به احمد وي، خو کله چې دوی ته راغی سره له ښکاره نښانو نو دوی وویل دا خو ښکاره کوډې یا جادو دي).

د حضرت محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم په باب خو په انجیل کی زیری څه چې د هغه (صلی الله علیه وسلم) ښکاره نښاني هم ښودل شوې وې.

2- عیسی (علیه السلام) یواځې اسرائیلي پیغمبرؤ.

عیسی (علیه السلام) یواځې د اسرائیلو د قوم لپاره مبعوث شوی ؤ نه د ټولې نړی لپاره چی قرآن کریم یې داسې سپیناوی کوي:

---

[1] - سوره الصف :۶ .

[وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُم]

ژباړه : (او یاد کړه هغه وخت کله چې وویل عیسی زوی د مریمې خپل قوم ته ای بني اسرائیلو! زه تاسی ته د الله تعالی له لوري پیغمبر استول شوی یم).

په دې اړه دعیسویت ښځه په اسلام مشرف شوی اشوک یانګ داسی وایی:

اشوک کولن یانک د کلیسا د نړیوالې ټولنې پخوانی مشر چې په ۲۰۰۲ کال کی په اسلام مشرف شوی، پخوا له اسلامه به ده خپله عیسویت ته خلک رابلل او د انجیل ډول ډول کتابونه یې مطالعه کړی دي هغه وايي:

د متي انجیل ۱۵ باب ۵ جمله کې حضرت عیسی (علیه السلام) دارنګه فرمايي [زه نه یم رالیږلی شوی مګر د بنی اسرائیلو د بې لارو او کبرجنو خلکو لپاره.]

نو معلومه شوه چې مسیحي دین یوازې د اسرائیلو لپاره ؤ چې د پاک قرآن په نزول سره منسوخ شوی دی .

مګر قرآن د ټول عالم لپاره نازل شوی دی [إِنْ هُوَ إِلاَّ ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِين] .

جناب محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم د ټولو انبیاوو ختم (وروستی او آخري پیغمبر) دی او د ټولې نړۍ لپاره مبعوث شوی دی .

[مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا][1] .

ژباړه : (نه دی محمد پلار د هیڅ یو تن له سړیو ستاسې مګر رسول د الله دی او مهر او ختم د ټولو پیغمبرانو دی او دی الله په هر شي ښه عالم) .

[1] - سوره الاحزاب :۴۰ .

[وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ][1] .

یعني :محمد رسول الله رحمت د ټول عالم دی .

د نصارا د علماوو اعترافات :

۱- د ورقه بن نوفل اقرار:

کله چې په جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې په غار حرا کې لومړی وحی نازله شوه ، په داسې حال کې چې ویرېدونکی وو خپل کور ته راغی او بې بې خدیجه رضی الله عنها ته یې حال بیان کړ ، هغې د خپل تره زوی ورقه بن نوفل کره بوتللو او هغه ته یې د سترګو لیدلی حال بیان کړ، ورقه چې په عبرانی ژبه پوه وو تورات او انجیل به یې لوستل او په عبراني ژبه یې لیکل کولای شول د خپل توان تر اندازې به یې انجیل لیکلو ،ده د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم ښکاره نیښانې په یاد شوی آسمانی کتابونو کې لیدلې وې نو ورته یې وویل: قسم په پر خدای (جَل جلاله) چې دا همغه فریښته ده کوم چې موسی (علیه السلام) ته به یې وحی راوړله.

کاشکې چې زما توان او وس وای ما به هم درسره مرسته کړې وای ځکه ستا پر وړاندې به ستا قوم او ولس دوښمن شي او د خپل وطن پریښولو ته به دی اړ کړي .

[1] - سوره الانبیاء:۱۰۷ .

۲- د نجاشي اقرار:

کله چې د مهاجرينو مشر جعفر رضی الله عنه نجاشي ته قرآن تلاوت کړ ، نو هغه دومره وژل چې ږيره يې لنده شوه او ويې وويل : دا او هغه چې عيسی عليه السلام ته يې را وړي وو د يوه څراغ رڼا ده .

بيا د مهاجرينو څخه پوښتنه وشوه چې تاسو د عيسی عليه السلام په اړه څه نظر لرئ ؟ هغوی وويل : حضرت عيسی عليه السلام د الله تعالی بنده او رسول او د الله تعالی هغه کلمه ده چې پاکې او پيغلې مريمې ته يې القاء کړه..

نجاشي يو خلی له ځمکې را پورته کړ او ويې ويل چې قسم په الله عيسي عليه السلام د دې خلي په اندازه هم د ستاسې له خبرو څخه زيات نه دي.

۳- د روم د قيصر اقرار:

بخاري شريف روايت نقل کړی دی چې د قريشو سرداران د ابوسفيان په مشرۍ روم ته لاړل ، د روايت په يوه برخه کې راځي چې : هرقل د ابوسفيان څخه وپوښتل (محمد صلی الله عليه وسلم) تاسې ته په څه باندې حکم کوي ؟ ابو سفيان وويل : په دې باندې حکم کوي چې د يو الله عبادت به کوئ او د هغه سره به هيڅ شی نه شريکوئ ، او د بتانو له عبادت څخه مو منع کوي ، مونږ ته په لمانځه ، صدق او پاکدامنۍ حکم کوي .

هرقل وويل : تا چې څه وويل که دا حقيقت ولري ، نو داسې ورځ به راشي چې همدا زما د پښو لاندې ځای به هم ونيسي ، زه پوهيدم چې داسې پيغمبر

به ظهور وکړي مګر په دې نه پوهیدم چې هغه به د تاسې له مینځه ظهور کوي ، که چیرې زه پوه شم چې زه به د هغه سره د ملاقات توان لرم نو زه به د هر څه څخه مخکې د هغه ترتیب برابر کړم او کچېرې زه وتوانیدم او هغه سره مې دیدن وشو نو زه به خپله د هغه پښې پرېمنځم[1] .

۴- د مسیحیت د معاصرو علماوو اعتراف :

برناردشو وایي : د محمد صلی الله علیه وسلم پیروان د عیسی علیه السلام په اړه د ستر ادب او احترام لرونکی دي.

م .کویټ داسې وایي: غربیان د اسلام په وړاندې د کینې اوعداوت په فضا کې لوی شوي دي برعکس مسلمانان د عیسی علیه السلام او د هغه کتاب انجیل سره ډیره مینه او دوستي لري.

بریطانوی ارسکین چایلدرز وایي : د مسلمانان روابط له اول څخه د نورو امتونو سره مساوي نه وو ځکه اسلام په ټولو آسماني ادیانو ایمان لري او په مخکنیو پیغمبران ایمان لرل یې د عقیدې یو جز دی مګر نورو ادیانو اسلام په رسمیت نه دې پیژندلی، نه یې په هغه اعتراف کړی او نه هم یوه ورځ له هغوی سره د دوستی اومسالمت له مخې ولاړل.

رینیه دیکارټ په یوه مقاله کې وایي : مسلمانان د عیسيٍ علیه السلام او محمد صلی الله علیه وسلم په رسالت عمل کوي مګر مونږ په دوهم رسالت (اسلام) عمل ونه کړ که چېرې مونږ په انصاف قضاوت کړی وای نو

[1] - رواه البخاري – کتاب وحی :۷ .

حتمي به د هغوی تر څنګ درېدلي وو څکه د مسلمانانو رسالت له هرځای او هر وخت سره مطابقت کوي.

پایله : پورته مو د مسیحیت د منسوخ والي ، تحریف او عقیدتي انحراف دلائل بیان کړل چې نومړی دین د قرآن په نزول سره منسوخ او همدارنګه د عقیدتي شرک او انحراف څخه ډک شوی دین دی ، د الله تعالی په نزد بر حق دین اسلام دی ، مګر هغه کافران چې حق ته غاړه نه ږدي د اسلام پر وړاندې خپلې دوښمنی ته دوام ورکوي ، د کفر او شرک طرف ته بلنه کوي او غواړي چې مسلمانان له خپل دین څخه منحرف او یا یې له خپل دین څخه لرې کړي .

د تنصیر (مسیحیت ته د دعوت) اهداف :

۱- د اسلام څخه ایستل او په مسیحیت کې داخلول ، لکه صمویئل زویمر وایي : مونږ غواړو چې مسلمانان د محمد څخه مسیح ته نقل کړو[۱] .

۲- د مسلمانانو ایستل له خپل دین څخه او د هغوی سیکولار او لا دینه جوړول ، هغوی وایي که په دې باندې ونه توانیږو چې هغوی مسیحیت ته داخل کړو ، نو باید داسې وکړو چې هغوی له خپل دین څخه وباسو او لادینه یې جوړ کړو[۲] .

۳- مسلمانانو ته پخپل دین کې شکونه وراچول او د هغوی مذبذبه کول ، لکه امریکایي مبشر صمویئل زویمر وایي : د مسیحي مبشر لپاره ښایي چې مایوسه نشي کچېرې د مسلمان مسیحي کول او یا بې دینه کول نتجه

[۱] - التبشير والاستعمار في بلاد العربيه / دوكتور مصطفى خالید ص ۱۹۳ .

[۲] - حقيقة التبشير في الماضي والحاضر / احمد عبدالوهاب ص ۱۶۱.

ورنکړي ، نو دا هم کافي ده چې پخپل دین کې مذبذب او شکي شي تر څو یې خپل دین تر نظره سپک ورشي[١] .

۴- د مسلمان د شخصیت داغول داسې چې د اسلام ، اسلامي روح او اسلامي اخلاقو څخه لرې شي ، کچېرې مسلمان مسیحي او مرتد نشي نو دا هم کافي ده چې هغه د خپل دین څخه لرې شي ، داسې چې څوک پنځه وخته لمونځ کوي ، دریو وختونو ته را ټیټ او یا هم یوازې د جُمعې لمانځه کولو ته را ټیټ شي ، د پوره حجاب پر ځای نیمه حجاب او یا د هغه څخه د حجاب ترک کولو ته را ټیټ کړ شي ، په ګناهونو او فساد او شهواتو اخته کړ شي څو د خپل دین څخه لرې او د ځوانمردی سخا له لاسه ورکړي.

صموئیل زویمر د قدس د 1935 په کنفرانس ویلي : زمونږ هدف د مسلمانانو مستقیم تنصیر نه دی ځکه مونږ ددې توان او طاقت نلرو ، بلکې پر مونږ باندې لازمه ده چې مسلمانان د خپل دین څخه لرې کړو .

همدارنګه د شمالي امریکا مبشر روبرت ماکس وایي : مونږ به خپل کوښښ تر هغه پورې ترک نکړو څو پورې مو چې صلیب د مکې او قدس پر آسمان نه وي درولی[٢] .

---

[١] - الاتجاهات الفكري المعاصرة / دوكتور على جريشه ص ۲۶.

[٢] - تنصير مفهومه و وسائله ص ۳۳ ، تنصير في أفغانستان / نقيب الله محمد صديق.

اسلامي هیوادونو ته د تنصیر د داخلیدو اسباب :

۱- جهل

د خپلې دیني عقیدې او اساساتو څخه غفلت کول ، او د معاصرو عقیدتي بلاوو او فتنو د پیژندلو په باره کې غفلت کول .

کله چې یو کس د شرعي علم څخه لرې او ایماني تربیه یې سمه نه وي یقین یې ضعیف وي او د غرب د الحادي ثقافت تر سیوري لاندې وي نو لرې نه ده چې د کفر په تیارو کې را ګیر شي .

۲- فقر

فقر لویه فتنه ده ،جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم د هغه څخه د پناه غوښتلو حکم کړی دی «تعوذوا بالله من الفقر » او خپله یې هم هر وخت دا دعا کوله : « اللهم اعوذبک من الفقر».

دا چې اوسنی مسیحیت د شرک او بطلان په عقیده ولړلی دی د بلنې لپاره هیڅ کوم قانع دلیل نلري نو ځکه خلک په چل او فریب او د مال په ذریعه جذبوي او د فقیرو خلکو د فقر او محتاجی څخه ناوړه استفاده کوي او د خپلو تش په نوم خیریه ټولنو او مؤسستاتو له لارې یې جذبوي .

۳- استعمار

غربي استعمار او تنصیر یو له بله سره تړلي دي ، د تنصیر آساسي هدف د غرب لخوا د اسلامي هیوادونو استعمار دی ، غربیان لومړی خپل مبشرین او اجنټان لیږي تر څو په هغه هیواد کې چې دوی یې استعمار کول غواړي د

خپل نفوذ او اجنټانو روزنې او معلوماتو تر لاسه کولو لپاره کار وکړي او د هغه وروسته عملاً استعمار ته لاس اچوي .

د کفري اشغال تر سیورې لاندې زیاته پاملرنه تنصیري او الحادي افکارو ته کیږي او د اسلام پر ضد منفي تبلیغات ، د جهادي او دعوتي حرکت مخنوی کول او د هغه پر خلاف هر ډول کفري او الحادي عقائدو او تبلیغاتو ته وده ورکول .

د هغوی لپاره د ګومارل شویو اجینټانو روزل ، معاشونو ورکول او د تلویزیون ، رادیو ، انټرنټ پر مټ تبلیغات کول.

۴- غربي هیوادونو ته د مسلمانانو تلل:

د قوي یقین او شرعي علم پرته د کفر په دیار کې ژوند تیرول .

کله چې یو کس داسې ځای ژوند کوي چې هلته د اسلامي شعائرو د احترام او تعظیم پر ځای د شرق او غرب د الحادي فلاسفه او د هغوی د افکارو احترام او تعظیم کیږي ، د شرعي اعمال پر ځای کفري اعمال تر سره کیږي او د ده سره د کفر د بطلان علم او قوي یقین نه وي نو لرې نه ده چې د کفر په تیارو کې راګیر شي .

۵- موجوده ملحدین :

په اسلامي هیوادونو کې د ملحدینو او مسیحیانو موجودیت او د هغوی فعالیت .

مسیحیت ته د دعوت وسائل :

مسیحیت ته د دعوت وسائل ډیر دي چې په بیلابیلو لارو کار کوي چې ځنې په لاندې ډول دي :

١- صلیبي جنګونه او د اسلامي هیوادونو استعمار .

٢- د ډیپلوماتیک پلاوي:

چې د غربي هېوادو لخوا اسلامې هېوادو ته استول کیږي او هغه مؤسسې او کمپنۍ چې په اسلامې هېوادو کې په کار بختې دي د مسیحیت داعیان له دې موقع نه استفاده کوي او په غیر مستقیم ډول مسلمانان مسیحیت ته دعوتوي یا لږ تر لږه د دوی په زړونو کې خپله د فریب او مکر ډکه دوستي ننباسي.

٣- کاشفین:

د جغرافیه کاشفین له غربي پوهنتونو څخه اسلامي هېوادو ته استوي چې مسیحي دعوتګر له دې لارې هم استفاده کوي.

۴- طبابت:

طبي پلاوي په دې نامه چې مونږ له بې وزلو او فقیرو خلکو سره مرسته او د هغوی درملنه کوو اسلامې هېوادو ته لیږي هغوی په لومړي پړاو کې کلینکونه او روغتونونه جوړوي او وروسته په تدریج سره په پوره مهارت سره خلک مسیحیت ته رابولي.

۵- د کسب او هنرزده کړه:

غربي مؤسیسات د ځولنې ځوانان د کسب او هنر د زده کړې په نوم جلبوي او تر نظارت لاندې یې نیسي وروسته له دې لارې دعوت پر مخ بیایي.

۶- لوړې زده کړې:

اسلامي هېوادو ته تعلیمي پلاوي لیږي تر څو پوهنتونونه او فاکولتې جوړې کړي او یا پدې برخه کې څه مرسته وکړي چې وروسته د دغو علمي مؤسیساتو له لارې د ځوانانو ذکي خلک جلب او تر نظارت لاندې نیسي چې په آینده کې یې مهم منلی او درانه خلک معرفي کړي او لوړ پوستونه ورکړي چې بیا یې د اسلام او مسلمانانو پر وړاندی د خپلو اهدافو د پلي کولو لپاره وکاروي.

۷-هغه مؤسیسات چې د مرستې او همکارۍ په نوم فقیر او لاس تنګو هېوادو کې فعالیت کوي:

دغه موسیسات په اسلامي هېوادو کې د اړو خلکو سره د جامو،خوراکي موادو او خیمو او نورو مرسته کوي او دوی ته وایي دا نعمت د عیسی له لورې پر تاسې لورول شوی دي او یا په کنایه اوغیر مستقیم ډول تر څو یې پټ رازونه خلکو ته ښکاره نشي خپل زهر په خلکو کې شیندي.

۸- د ښځو ښکار:

د مسیحیت دعوتګرو دا درک کړې ده چې ښځه کولای شي چې اولاد،کورنۍ او خپل ملګري باندې مستقیم اغیز لرلای شي نوځکه دوی ډېرکوښښ کوي تر څو لومړی ښځې له اخلاقو او اسلامي دایرې وباسي او وروسته یې د بې حجابۍ کوښښ کوي.

هغوی مختلف کورسونه په مختلفو نومونو په کلیو او ښارونو کې جوړوي داسې کسبي اوحرفوي کورسونه چې زده کړه یې په ښځو پورې هیڅ اړه نه

لري او په ځینو هغو ځایونو کې چې څه نا څه خپل هدف ته رسیدلی وي د رقص او موسیقی د زده کړې کورسونه جوړوي.

د ښځو د حقوقو او مساواتو چیغې او نعرې خو یې ډیرې تودې دي هره ورځ یې د رسنیو لیارې خپروي تر څو ښځه په سیاسي او ټولنیزو چارو کې پوره ونډه واخلي ځکه دوی دې نتیجې ته رسیدلي چې ښځه د مسیحیت د اهدافو لپاره یو ډیر ښه ښکار او لامل کیدای شي.

۹- تعلیمی کورسونه:

هغه زده کونکي چې د زده کړې لپاره غربي هېوادونو ته لیږل کیږي د مسیحیت لپاره یو ښه ښکار وي خصوصاً مسلمانان زده کونکی دوی داسې پروګرامونه په کار اچولی دي چې ځینې مسیحیان ورته میلمستیاوې کوي خپلو کورونه ته یې بیایي او یا یې د کلتوري او اجتماعي کنفرانسونو لپاره کلیساؤ ته دعوتوي یا د کلیسا لخوا ورسره مرسته کیږي، همدارنګه د پوهنتون په چاپیریال کې مسیحي دعوتګر ګرځي کوښښ کوي له دوی سره رابطه ونیسي نو هغه زده کوونکی چې له خپل دین نه معلومات نه لري په آسانه توګه منحرف کوي.

۱۰- دغربي او اسلامي هېوادو ترمنځ د کلتور او فرهنګ تبادله:

دغربي او اسلامي هېوادو ترمنځ د کلتور او فرهنګ تبادله د مسیحیت د دعوت له مهمو وسیلو څخه یوه وسیله شمیرل کیږي.

په دغه کلتوري تبادله کې د خلکو رواجونه، د نر او ښځو جامې، خوراکي توکي، رقص او موسیقي او نور شامل دي او یا د ځینو کتابونو او رسالو ویشل چې په هغه کې یې خپل اهداف ذکرشوي وي، یا فرهنګي مجلسونه او

غونډې جوړول ترڅو له دې لارې خلک دعوت کړي یا خپل پوچ او ناولی فرهنګ په خلکو کې تیت کړي.

۱۱- خبري وسایل اورسنۍ:

خبري رسنۍ پراسلام د مسیحیت د حملې او یرغل لپاره لکه راډیو،تلویزیون،سینما او انټرنیټ پاتې تر ټوله مهمه او فعاله ونډه لري.

د دغه رسنیو په فلمونو،سریالونو او نورو پروګرامو کې د هغوی مذهبی شعارونه، تقالید،کلتور،اصطلاحات او حرکات مهم رول لري[۱].

نن یې زمونږ په هېواد کې هم هر چاته د ځینو هغو شیطاني ورکشاپونو پایلې او نتایج ښه روښانه شوي دی چې هره ورځ څه خپروي ؟ د کوم کلتور او دین د هنداري په توګه کار کوي ؟

پایله :

د پورته بحث نتجه دا شوه چې مسلمان داعي به د نصارى سره په دعوت الی الله کې لاندې حکیمانه اسلوب په نظر کې نیسي :

لومړی : د هغوی د ثلیث د عقیدې ابطال او د الله تعالی د وحدانیت اثبات .

دوهم : د عیسی علیه السلام په بشریت باندې دلائل چې هغه د الله تعالی بنده او رسول دی .

دریم : د صلیب او قتل د ابطال دلائل .

څلورم : د انجیل د نسخ او تحریف دلائل .

پنځم : د نصارى د علماوو اعترافات .

په پورته ټولو دلائلو د هغوی قانع کول او اسلام ته دعوتول .

---

[۱] - التنصير في البلاد اسلامي ص 17-28.

او مسلمانان د هغوی د باطل دعوت او مکر څخه خبرول او د هغوی د هر ډول حرکاتو او شبهاتو ردول .

دا چې د دعوت قواعد ، وسائل او د مخالف لورې سره د مجادلې اسلوب مو ولوستل اوس هغوی برحق دین اسلام ته را بولو او هغوی ته د اسلام بر حق دین چې په جناب محمد صلی الله علیه وسلم باندې نازل شوی د اثبات دلائل وړاندې کوو .

اووم فصل

د محمد صلی الله علیه وسلم د رسالت اثبات

د جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم د رسالت د اثبات لپاره تر ټولو ستره او د قیامت تر ورځې پورې موجوده معجزه قرآن دی .

معجزه: خارق للعادة (د عادت خلاف) کار ته وایي چې د الله تعالی د طرفه نه د پیغمبر په لاس باندې د هغه د پیغمبرۍ د اثبات لپاره مینځته راغلې وي .

معجزه د اعجاز د لفظ څخه ده ، اعجاز په لغت کې عاجز کولو او ناتوانه کولو ته وایي او په اصطلاح کې د قرآنکریم اثبات او د خلکو عاجز کول د هغه د مقابلې او یا د هغه د مثل په راوړلو سره.

لکه قرآنکریم د الله تعالی معجز کلام دی، اثبات او دلیل دی چې په رسول الله صلی الله علیه وسلم باندې د الله تعالی د طرفه نازل شوی، د بشر او بل چا کلام نه دی بلکي داسې معجز کلام دی چې هیڅ څوک د هغه مقابله او مثل نشي جوړولای.

قرآن مجید خپله ادعا کوي چې هغه یو معجز کتاب دی چې د الله سبحانه وتعالی له طرفه نازل شوی دی شکمنو کسانو ته د مبارزې او مقابلې کولو دعوت او چلنج ورکوي.

لقوله سبحانه وتعالى:[وَإِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُواْ بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ وَادْعُواْ شُهَدَاءكُم مِّن دُونِ اللّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ، فَإِن لَّمْ تَفْعَلُواْ وَلَن تَفْعَلُواْ فَاتَّقُواْ النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ] (البقره 23-24).

ژباړه :او که چېرې تاسې په هغه قرآن کې چې مونږ پخپل بنده (محمد صلی الله علیه وسلم) نازل کړی شک من یاست؟ نو هغه ته ورته یو سورت جوړ کړئ. که تاسې رښتني یاست نو پرته له الله چې خومره ملاترې لرئ ټول را وغواړئ. نو که دا مو په توان نه وه او هیڅکله به یې توان تر لاسه نکړئ نو له هغه اور څخه ځانونه وژغورئ چې خلک او ډبرې یې سونګ وي چې د کافرانو لپاره تیار شوی دی.

او فرمایي :[أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ] (یونس 38).

ژباړه :آیا هغوی وایي چې قرآن محمد له ځانه جوړ کړی دی. نو تاسې هم دده پشان یو سورت جوړ کړئ او پرته له الله چېرته مو چې لاس رسي کومک ترې وغواړئ که تاسې رښتني یاست.

د قرآنکریم د اعجاز ځو مثالونه :

اول- عبارتي او لفظي اعجاز:

قرآنکریم د فصاحت، بلاغت، نظم او ترتیب، اسلوب، عباراتو او الفاظو له نظره د هیڅ کلام او هیڅ کتاب سره هیڅ ډول شباهت نلري ځکه چې قرآنکریم د شعر په شان نه دی، قرآنکریم د خطبې په شان نه دی، قرآنکریم د عادي خبرو په شان نه دی بلکي د ټولو څخه مختلف دی، قرآن داسې الهي معجز کتاب دی چې د عربو ټول شاعران، د ژبې د بلاغت او فصاحت ماهرین یې ټول عاجز او حیران کړل.

ولید بن مغیرة چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم سره یې سخت عناد لرلو د قرآن صفت داسې بیانوي: "والله لقد سمعت منه کلاما ما هو من کلام الانس و لا من کلام الجن و إن له لحلاوة، وإن علیه لطلاوة، وإن أعلاه لمثمر، وإن أسفله لمغدق، وإنه یعلو ولا یُعلی علیه و ما یقول هذا بشر" (تفسیر قرطبي).

یعنې: په الله قسم دی ما د محمد صلی الله علیه وسلم نه داسې کلام اوریدلی دی چې نه د انسان کلام او نه جن کلام دی او په دې کې لوی حلاوت او خوند دی او په دې کې خاص رونق دی اعلی میوه ورکونکی او لاندې اوبه جاري کوونکی دی او هغه یقیناً د ټولو نه لوړ دی او په هغه باندې هیڅ شی غالب کیدی نشي او دا د بشر کلام نه دی.

مطلب دا چې د قرآن دوښمان هم د قرآنکریم په حقانیت، بلاغت او فصاحت باندې اعتراف کړی دی چې دا قطعاً د بشر کلام نه دی، او بشر یې د مقابلې کولو څخه عاجز دی .

حق تعالی (جل جلاله) فرمايي:[قُل لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا][1] .

ژباړه: ووایه (ای محمده!) که ټول انسانان او پیریان په دې کې یو شي چې قرآن ته ورته بل قرآن راوړي. نو راوړی یې نشي که څه هم یو تر بل پوره لاسونه سره ورکړي.

ابن قیم رحمه الله د الکوثر چې په ټول قرآن کې کوچنی سورت دی د هغه د لفظي اعجاز په باره کې یو مکمله رساله لیکلي ده .

دوهم- علمي اعجاز:

قرآنکریم سوونه کاله پخوا ځینو علمي حقائقو ته اشاره کړې ده چې هغه وروسته د بشر لخوا کشف شوي.

دا چې قرآنکریم د حق لارښوونکی دی سربیره پر هغه د علم او طبعیت یو علمي معجزه هم ده، د قرآنکریم تقریباً (670) آیتونه د علم څخه بحث کوي چې ځنې یې په لاندې ډول دي :

١- په علم ریاضیاتو کې 61 ایتونه راغلي دي.

---

[1] - سوره اسراء 80.

۲- د ذرې په اړه 5 ایتونه راغلي دي.

۳- د آسمان او کهکشان په باره کې 100 آیتونه راغلي دي.

۴- د اوبو او هوا پېژندلو په باره کې 20 ایتونه راغلي دي.

۵- هایدرولوجي او هایدرولیک کې 14 آیتونه راغلي.

۶- د فضاء او ستورو په باره کې 11 آیتونه راغلي.

۷- د حیوان په باره کې 12 آیتونه راغلي.

۸- د کرهنې او زراعت په باره کې 21 آیتونه راغلي.

۹- د کائناتو په باره کې 36 آیتونه راغلي.

۱۰- د عامه جغرافیه په باره کې 73 آیتونه راغلی.

۱۱- علوم اجتماعي کې 10 آیتونه راغلي.

۱۲- د ځمکې د طبقو په باره کې 20 ایتونه راغلي.

۱۳- د تاریخ او د بشر د پیدایښ په باره کې 36 آیتونه راغلي.

۱۴- د علم فیزیک (د ځمکې جاذبه او حرکت، د هوا طبقې او د اتومسفیر فشار) په باره کې 64 آیتونه راغلی دي.

۱۵- د علم کیمیا په باره کې 9 آیتونه راغلي[1].

[1] - علوم القرآن / دوکتور ابراهیم اوغلو ، علوم القرآن /حمدالله شاکري.

د علمي او غيبي اعجازو څو مثالونه :

۱- د روم د فتحې خبر

کله چې دوو سترو امپراتوريو روم او فارس تر مينځ سخته جګړه وشوه، د فارس لخوا روم اشغال شو، د فارس خلک اور پرست او بت پرست او د روم خلک اهل کتاب وو، نو مشرکين په دغه فتح ډير خوشحاله شول او دوی به ويل چې مونږ د بتانو په مرسته او مدد سره روم فتح کړ، مسلمانان د مشرکانو په دغو مشرکانه خبرو خپه شول، پس الله تعالی دغه ايت شريف نازل کړ: {الم * غُلِبَتِ الرُّومُ * فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُم مِّن بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ * فِي بِضْعِ سِنِينَ[1]}.

ژباړه: الف –لام – ميم، روميانو ماتې وخوړه په نږدې يا لوړه ځمکه کې مات شول خو ډير ژر به برلاسي شي په لږو کلونو کې (د دريو څخه تر نهو پورې).

په دې ايت شريف کې د قرآنکريم دوې معجزې بيان شوي دي.

الف): د روم د فتحې خبر (غيبي معلومات).

ب): د بيت المقدس د ښار لوړوالی چې الله سبحانه وتعالی داسې اشاره ورته‌کړې ده [فِي أَدْنَى الْأَرْضِ].

---

[1] - سوره الروم :۱-۴ .

موقع الأرقام ليكي : عبدالمجيد الزنداني وايي: چې زمونږ د جيولوجي يو امريكايي استاذ ؤ چې نوم يې پروفيسر بالما ؤ او هغه په امريكا كې د جيولوجي د لويو استاذانو څخه ؤ، د هغه استاذ سره د ځمكې د كرې فاصلې او ارتفاعات، د بحر ارتفاعات، د بحر څخه د ځمكې د بېلابېلو مناطقو ارتفاعات په متر سره موجود ؤ، زه د هغه سره كيناستم هغه ته مې وويل: په قرآنكريم كې يو ايت راغلى دى چې د بيت المقدس ښار په ټول عالم كې لوړ ځاى دى ځكه چې [أدنى] په معنى د أقرب او په معنې د الأحفض (لوړ) راځي.

امريكايي استاذ وويل: چې په عالم كې لوړ ځاى هالنډ دى، ما ورته وويل نه زه په خپله خبره يقين لرم، بيا مونږ دواړه د ځمكې د كرې نقشه وكتله واضح پكې ليكل شوى وو چې بيت المقدس په ټول عالم كې لوړه منقطه ده، امريكايي استاذ وويل چې هو دا صحيح ده همداسې ده.

۲- د بحرونو د طبقو خبر:

قرآنكريم سوونه كاله مخكې د بحرونو د طبقو او امواجو خبر وركوي چې وروسته ساينس پوهان هغه كشفوي.

[مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ * بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لا يَبْغِيَانِ* فَبِأَيِّ آلاء رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ *يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ][1].

[1] - سوره الرحمن .

ژباړه: دوه دریابونه یې سره بیولي دي چې سره یو ځای کیږي خو مینځ کې یې پرده ده چې تیری نه کوي یو پر بل. نو ای انسانانو او پیریانو ! ستاسو به د خپل رب کومه لورینه درواغ وګڼئ. له دواړو دریابونو څخه ملغلرې او مرجان را وځي.

او الله سبحانه وتعالی فرمایي :

[وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا][1] .

ژباړه: او الله همغه ذات دی چې دوه دریابونه یې سره یو ځای کړي دا یو یې ډیر خوږ او تنده ماتوونکی، او دا بل ښه تریو مالګین دی او بیا یې د دواړو په مینځ کې پرده پیدا کړې ښه منع کړ شوې.

قرآنکریم څوارلس سوه کاله مخکې د دوو لویو بحرونو د جلاوالی او د هغوی په مینځ کې د پردې خبر ورکوي چې ددې کار تحلیل د بشري تصور له مخې مشکل دی ځکه چې دا جلاوالی په سترګو نه معلومیږي او د انسان عقل ته به دا ډیره عجیبه وي چې څنګه یو ځای رواني اوبه او مایعات د کوم اصلي دیوال پرته جلا شي.

مګر الله سبحانه وتعالی دغه بحرونه په خپل قدرت سره داسې جلا کړي چې تر مینځ یې پرده ده چې یو پر بل نه ورکډیږي، د علمي څیړنو له مخې

[1] - سوره الفرقان :۵۳ .

حتی د یو بحر ماهی هغه بل طرف ته نشي ورتلای ځکه چې په بل طرف کې ژوند نشي کولای ځکه چې د اوبو خاصیت فرق لري.

قرآن کریم د بحر د تلې څخه خبر په داسې یو عصر ورکوي چې هغه وخت د کشف او مشاهدې هیڅ وسائل نه وو، چې دا د قرآن اعجاز دی او د قرآن منکرینو ته ستر پیغام دی چې دا کتاب د رب العالمین لخوا نازل شوی چې د خپل مخلوق له هرې برخې او حالت څخه خبر او عالم دی.

مګر بشر د ۱۸ قرن په آخر کې د بحرنو د جلاوالی مسئله کشف کړه.

۳- د لمر، ځمکې او سپوږمی ګردش :

قرآنکریم سوونه کاله مخکې د یو آمي پیغمبر په وسیله خبر ورکوي چې الله سبحانه وتعالی پخپل قدرت سره لمر، ځمکې او سپوږمی ته د دوران او حرکت توان ورکړی دی او دغه سترې کرې د خپل ستر ښتن (جل جلاله) په حکم منظم ګردش کوي.

لقوله سبحانه وتعالی: [وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ][1] .

ژباړه: او الله هغه ذات دی چې شپه ورځ، لمر او سپوږمی یې پیدا کړي. هر یو پخپل مدار کې لامبو وهي.

مګر بشر په شپږم قرن کې دا مسئله کشف کړه.

[1] - سوره الانبیاء :۳۳ .

۴- د مور په رحم کې د انسان د پیدایش خبر:

قرآنکریم سوونه کاله پخوا د مور په رحم کې د انسان د پیدایښ مرحلې په کامل ډول بیان کړی دي.

[ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ * ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَاماً فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْماً][1] .

ژباړه :بیا مو په خوندي ځای کې د اوبو یو ځاځکی وګرځاوو. بیا مو د اوبو له ځاځکي څخه د وینې ټوټه جوړه بیا مو د وینې له ټوټې څخه د غوښې یوه بوټۍ جوړه او بیا مو د غوښې له بوټۍ نه هډوکي جوړ او بیا مو هډوکو ته غوښه ور وپوښله.

لومړی دا چې د جنین مراحل یا د پیداښت انقلابونه د (ثم) او (فا) په تورو جلا شوی دي، د پیداښت هغه مرحلې چې بدلون یې لږ وخت نیسي د (ثم) په توري جلا او هغه مراحل چې بدلون یې څه زیات وخت نیسي د (فا) په توری سره جلا شوي دي.

د سرښناکي او یا د وینې ټوټې ته د (عَلَقَةً) لفظ استعمال شوی دی چې ځوړند، پیوسته او سریښ شوی ته وایي ځکه چې د وینې دغه ټوټه (عَلَقَةً) د رحم په دیوال باندې سریښ او ځان ورباندې موښلوي.

[1] - سوره المؤمنون ۱۳-۱۴.

او وروسته دا د ويني ټوټه د غوښې په ټوټه (مُضْغَةً) بدلیږي او غوښې له بوټۍ نه هدوکي جوړ او بیا هدوکو ته غوښه ور وپوښل کیږي.

الله سبحانه وتعالی په قرآنکریم کې د مور د رحم د ننه پردو کې د انسان د پیداښت تفصیلي مراحل بیانوي په داسې عصر زمان کې چې هغه وخت په دې مراحلو انسان علم نه لرلو او نه یې هم د کشف او مشاهدې وسائلو ته لاس رسی لرلو، مګر بشر ډیر وروسته د وسائلو په واسطه کشف کړل.

دا مسئله هم د منکرینو لپاره ستره معجزه ده چې قرآنکریم د الله تعالی له لورې نازل شوی کتاب دی، دا د هغه رب العالمین کتاب دی چې د خپل مخلوق له ټولو حالاتو خبر دی، حتی د انسان د پیدایښت مکروسکوپي مراحل یې هم تفصیلي بیان کړې کوم چې وسائلو پرته یې د انسان سترګې نشي لیدلای.

۵- د فرعون د غرق کیدو خبر:

قرآنکریم د قرآن د نزول څخه زرګونه کاله پخوا د فرعون او د هغه پیروانو د عرقیدو خبر ورکوي،تر څو د خلکو لپاره عبرت وګرځي چې اوس هم د مصر په موزیم کې موجود دی ، او الله سبحانه وتعالی فرمایي:

[فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ][1] .

ژباړه: نو نن به مونږ يوازې ستا تنه بيرون کړو تر څو د ټولو راتلونکو خلکو لپاره د پند او عبرت نښه شي. او په دې کې هيڅ شک نشه چې ډير خلک زمونږ له دلائلو نه بې پروا او غافل دي.

يقول ابن كثير رحمه الله: (قال ابن عباس وغيره من السلف: إن بعض بني إسرائيل شكوا في موت فرعون، فأمر الله تعالى البحر أن يلقيه بجسده سويا بلا روح.

ژباړه: ابن کثير رحمه الله وايي: ابن عباس رضى الله عنه او نورو سلفو ويلي: ځينو بنى اسرائيلو د فرعون په مرګ کې شک وکړ نو الله سبحانه وتعالى درياب ته امر وکړ چې د هغه جسد اوچت او بهر يې و غورځوي.

دريم- د ابديت او خلود اعجاز:

د قرآنکريم د اعجازو څخه يو دا اعجاز او خاصوالى دى چې د هر عصر او زمان کتاب دى بلکي د محدود وخت لپاره نه دى نازل شوى بلکي دا کتاب د ټولو آسماني کتابونو خاتم دى ، د قرآن د نزول وروسته بل کتاب او پيغمبر نه راځي د قيامت تر ورځې پورې د ټولو راتلونکو نسلونو لپاره همدا

[1] – سوره يونس : ۹۲ .

کتاب دی، الله سبحانه وتعالی د هغه د ساتنې ضمانت کړی دی:[إنّا نحن نزلنا الذّکر وإنّا لهُ لحافظون][1] .

ژباړه :یقیناً چې ذکر (قرآن) مونږ نازل کړی او مونږ به یې ساتو.

او فرمایي:[لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ][2] .

ژباړه: نه ورته د مخ له لوري باطل ورتلای شي او نه د شا له لوري، دا د حکیم او ستایلي شوي ذات رالیږلی کتاب دی.

قرآن د خاص عصر زمان لپاره نه بلکې د قیامت تر ورځې د هر عصر زمان او مکان د نسلونو د لارښوونې یوازنی الهي کتاب دی.

څلورم- د نړیوالتوب اعجاز:

قرآنکریم نړیوال کتاب دی او د ټولې نړۍ لپاره نازل شوی دی قرآن د شریعت په ټولو اړخونو کې لکه: عقائد، عبادات، معاملات، اخلاق، کورنۍ، ټولنه او دولت کې د ټول عالم او ټولې نړۍ لپاره یو شان پیغام لري د یو قوم، یوې ډلې او یو هیواد لپاره خاص نه دی بلکې د ټول عالم لپاره د لارښوونې او پند کتاب دی.

[شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ][3] .

[1] - سوره الحجر :۹ .
[2] - سوره فصلت :۴۱-۴۲ .
[3] - سوره البقره :۱۸۵ .

ژباړه: (د روژې میاشت هغه (میاشت) ده چې قرآن په کې نازل شوی دی، چې د خلکو د پاره هدایت دی.

[إنْ هو إلاّ ذكرٌ للعالمين][1] .

ژباړه: قرآن پرته له دې چې د ټولو نړیوالو لپاره پند دی بل څه نه دی.

نور معجزات :

د جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم حسي معجزات او خارق عادت کارونه ډیر دي چې دلته یې د بیان توان نشته ځنې په لاندې ډول دي :

۱- د سپوږمی انشقاق :

د سپوږمی د دوه ځایه کېدلو واقعه چې د هجرت څخه مخکې منځ ته راغلې ده، د رسول الله صلی الله علیه وسلم د نبوت یو ډیر ستر دلیل دی ، لقوله سبحانه وتعالى :[اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانشَقَّ الْقَمَرُ] .

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي: «أَنَّ أَهْلَ مَكَّةَ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ يُرِيَهُمْ آيَةً فَأَرَاهُمُ الْقَمَرَ شِقَّتَيْنِ حَتَّى رَأَوْا حِرَاءً بَيْنَهُمَا»[2]

ژباړه: د مکې خلکو د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه د علامې او نښانې لیدلو غوښتنه وکړه ، (جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم سپوږمی ته اشاره وکړه) او هغه د الله تعالی په اذن دوه ځایه شوه چې تر منځ یې د حرا

[1] - سوره التكوير :۲۷ .
[2] - رواه البخاري .

غر ښکاريدو .

۲- د اسراء او معراج واقعه :

د اسراء او معراج واقعه د جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم معجزه او د الله تعالى د قدرت ستره نښه ده .

لقوله سبحانه وتعالى : [سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ البَصِير][1] .

ژباړه: (هغه ذات لره پاکي ده چې خپل بنده يې د شپې په يوه لږه برخه کې له مسجد حرام نه مسجد اقصٰی ته بوتلو، هغه (مسجد اقصٰی) چې مونږ د هغه کېرچاپېره برکت اچولی دی، د دې لپاره چې مونږ هغه ته له خپلو نښو څخه ځيني وښيو، بېشکه هم هغه ښه اورېدونکی، ښه لېدونکی دی).

دا نښه د جناب رسول صلى الله عليه وسلم له سترو معجزو څخه ده ، چې هغه د الله تعالى په حکم د شپې په کم وخت کې د کعبې شريفې څخه بيت المقدس او د هغه څخه پاس آسمانونو او د آسمانونو څخه پورته روحاً او جسماً نقل شوی دی او بيا يې بيرته په همدې شپه کې خپل کور ته تشريف راوړی دی ، بيا قريشو ددې خبر تکذيب وکړ او د ده څخه يې نښې وغوښتې ، نو جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم چې مخکې يې بيت المقدس نه وو

[1] سوره الاسراء .

ليدلى د بيت المقدس په اړه يې د كومو نښو چې له ده څخه پوښتنه وكړه هغه ورته بيان كړې [1].

۳- د هوا اختيار:

الف : د رسول الله صلى الله عليه وسلم له مجعزاتو څخه يو معجزه دا وه چې ورځې به د الله تعالى په اذن د رسول الله صلى الله عليه وسلم اطاعت كولو [2].

ب : الله تعالى په باد سره د خپل نبي صلى الله عليه وسلم نصرت كوي ، لقوله سبحانه وتعالى :[إِذْ جَاءتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا ...] [3]

۴- په حيوان ، انسان او جن كې تصرف كول :

الف : د عبدالله بن عتيق لاس مات شو رسول الله عليه وسلم په هغه باندې خپل لاس كش كړ ، داسې جوړ شو لكه چې هيڅ مات شوى نه وي [4]

ب) : كله به چې رسول الله انسان ته مخاطب شو نو جن به ورڅخه وتلو او داسې به يې ويل : «اخرج عدو الله، أنا رسول الله » [5].

ژباړه : ووځه د الله دوښمنه ، زه د الله رسول يم .

---

[1] - رواه البخاري و مسلم .
[2] - البخاري ۴۱۳/۲ ، مسلم ۶۱۴/۲.
[3] - سوره الاحزاب :۹ .
[4] - البخاري مع الفتح ، كتاب المغازي ، باب قتل أبي رافع ۷/ ۳۴۰.
[5] - رواه مسند أحمد .

۵- د کانړي او ونو شهادت :

الف): د ډبرو شهادت :

حضرت علي رضی الله عنه فرمايي :« کنت مع النبي صلى الله عليه وسلم بمكة فخرجنا في بعض نواحيها فما استقبله جبل ولا شجر إلا وهو يقول السلام عليك يا رسول الله» (رواه سنن ترمذي).

ژباړه: زه د نبي اکرم صلى الله عليه وسلم سره د مکې مکرمې اطرافو ته ووتم نو هرې ډبرې او ونې به رسول الله صلى الله عليه وسلم ته داسې ويل: السلام علیک يا رسول الله !

همدارنګه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:«إِنِّي لأَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُبْعَثَ إِنِّي لأَعْرِفُهُ الآنَ » [1].

ژباړه: زه هغه ډبره پېژنم چې په مکه کې به يې زما تر بعثت مخکې ما ته سلام وايه، يقيناً اوس يې هم پېژنم.

ب): د احد غره بې قراره کيدل :

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې يوه ورځ نبي کريم صلى الله عليه وسلم ، ابوبکر، عمر او عثمان رضي الله عنهم د احد غر ته وختل نو غر (د خوښۍ څخه) وښوريدی رسول اکرم صلي الله عليه وسلم پخپله پښه ووهی او ورته وېې فرمايل:

---

[1] – رواه مسلم .

«اثبت أحد فإنما عليك نبي وصديق وشهيدان»[1] .

ژباړه: ودرېږه اې احده! پر تا باندې يو نبي، يو صديق او دوه شهيدان ولاړ دي.

د غره ښورېدل او د حضرت عمر او حضرت عثمان رضي الله عنهما د شهادت وړاندوينه د رسول كريم صلى الله عليه وسلم معجزه ده.

ج): مړ حيوان خبر وركوي

ابوهريره رضي الله عنه روايت نقلوي او فرمايي:

لَمَّا فُتِحَتْ خَيْبَرُ أُهْدِيَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم شَاةٌ فِيهَا سَمٌّ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم « اجْمَعُوا لِي مَنْ كَانَ هَا هُنَا مِنَ الْيَهُودِ » . فَجُمِعُوا لَهُ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم « إِنِّى سَائِلُكُمْ عَنْ شَىْءٍ فَهَلْ أَنْتُمْ صَادِقِيَّ عَنْهُ »..... قَالُوا نَعَمْ . فَقَالَ « هَلْ جَعَلْتُمْ فِي هَذِهِ الشَّاةِ سُمًّا » . فَقَالُوا نَعَمْ . فَقَالَ « مَا حَمَلَكُمْ عَلَى ذَلِكَ » . فَقَالُوا أَرَدْنَا إِنْ كُنْتَ كَذَّابًا نَسْتَرِيحُ مِنْكَ ، وَإِنْ كُنْتَ نَبِيًّا لَمْ يَضُرَّكَ[2] .

ژباړه: كله چې خيبر فتح شو نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ته يو په زهرو لړلې پسه راوړل شو، رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل چې د دغه ځاى يهود ما ته راټول كړئ، يهود ورته راټول كړل شول... نو رسول الله

[1] - رواه البخاري .
[2] - رواه البخاري .

صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل: كه زه ستاسو څخه د يو شي پوښتنه وكړم ايا تاسو به رښتيا راته ووایاست؟ هغوی وويل: هو، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل: ايا پدې پسه كې مو زهر اچولي دي؟ هغوی وويل: هو، بيا رسول الله صلى الله عليه وسلم پوښتنه ځني وكړه چي په كومه وجه مو داسي وكړل؟ هغوی وويل: موږ اراده لرل چي كه ته كاذب وې نو ستا څخه به په استراحت شو او كه نبي وې نو ضرر به در ته ونه رسوي.

آتم فصل

د مسلمانانو سره د دعوت اسلوب:

کله چې مسلمان د الله تعالی لورې ته بلل کيږي نو په دغه بلنه او دعوت کې حکمت دا دی چې د کوم شي څخه نا خبره وي د هغه لارښوونه به ورته کيږي او د کوم شي څخه چې غافله وي د هغه د الزام او تمسک خطاب به ورته کيږي ، يعنې مسلمان ته د لارښوونې او په دين باندې د تمسک خطاب کيږي او د ملحد ، يهودي ، نصارا او مشرک په څير خطاب به هغه ته نه کيږي .

يقيناً چې مسلمانان دوه ډوله دي :

اول قسم : هغه مسلمانان چې حق ته غاړه ږدي او ظالمان نه وي نو هغه ته يوازې د حق بيان کفايت کوي .

دوهم قسم : هغه مسلمانان چې هغوی په غفلت او شهواتو کې را ګير شوي وي او په ډول ډول ګناهونو اخته وي نو هغوی به په موعظه حسنه (نيک وعظ) او ترغيب او ترهيب (زيری ورکولو او ويرولو) سره دعوت کړ شي .

لومړی : موعظه حسنه :

داسې وعظ چې په زړونو اثر وکړي او وعظ په دوه ډوله دی : وعظ تعليم او وعظ تأديب .

وعظ تعليم : عبارت دی د عقائدو له بيانولو څخه او همدارنګه د اوو قسمه احکامو بيان لکه : فرض ، واجب ، مسنون ، مستحب ، حرام ، مکروه او مباح .

او داعي به هرې طبقې ته د هغوی د سوېې سره سم بيان کوي ، د قرآنکريم اسلوب دا دی چې لومړی يې حکم بيان کړی وي او د هغه وروسته يې د حکم په اړه ترغيب او ترهيب بيان کړی وی لکه : د ميراث د احکامو د بيان وروسته فرمايي : [تِلْكَ حُدُودُ اللهِ وَمَن يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ * وَمَن يَعْصِ اللهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ][1] .

ژباړه: دا د الله تعالی حدود دي او چا چي د الله او د ده د رسول اطاعت وکړ، داسي جنت ته به ئې داخل کړي چي ويالې به ترې لاندي بهېږي، په هغه کي تلپاته او همدا ستره بريا ده. او چا چي له الله او د ده له رسول نه سرغړاوی او د ده له حدودو ئې تېری وکړ، داسي اور ته به ئې ننباسي چي په کي تلپاته به وي او ده لره به سپکوونکی عذاب وي.

وعظ تأديب :

د نيکو اخلاقو فردي او ټولنيز آثار او ګټې بيانول لکه : حِلم ، په عهد وفاء ، رښتيا ويل ، صبر ، کرم ، شجاعت او سخا .

---

[1] سوره النسآء :۱۳-۱۴ .

او د بدو او نا كاره اخلاقو خطرناكې پايلې بيانول لكه : غضب ، عجله ، غدر ، چل او فريب ، بخل ، غيبت او بهتان او بې انصافي كول او داسې نور .

داعي ته د مؤثر وعظ لارښوونه :

١- په ټولنه كې موجوده منكرات په نظر كې نيول يا هغه منكرات چې په هغه باندې د اخته كيدو ويره وي.

٢- بيا هغه منكر مخكې كول چې ضرر يې تر ټولو لوى وي او هغه د خپل وعظ او خطابت محور ګرځول .

٣- بيا د هغه منكر په باره كې د قرآن ، سنتو او صالحانو ارشادات راټولول .

٤- بيا د هغه منكر فردي ، ټولنيز ، صحي او مالي اضرار بيانول .

٥- بيا د هغه څخه د خلاصون د لارو او چارو بيان او دتوبې اهميت بيانول .

٦- بيا هغه د يو مضمون په توګه ليكل كه له ياده يې بيان كړي ډير ښه كه نه د قاغذ له مخكې يې بيانول .[1]

دوهم : الترغيب او الترهيب :

په دعوت الى الله كې د قرآنكريم مسلک په ترغيب او ترهيب بناء شوى دى ، د فاسقانو مسلمانانو سره په دعوت الى الله كې حكمت دا دى چې هغوى به په ترغيب او ترهيب سره بلل كيږي . ځكه هر انسان د خپل ځان لپاره خير غواړي او د خير د حاصولو رغبت لري او د شر او بلاء څخه د ځان نجات

---

[1] - حكمة في الدعوة الى الله / دوكتور سعيد بن علي القحطاني ص ٤١٢.

غواړي .

قرآنکريم کې چې د أمر يا نهی حکم راغلی وي نو ورپسې د حکم منوونکو لپاره ترغيب او د سر غړونکو لپاره ترهيب بيان شوی دی .

دا ځکه چې يوازې د ترغيب بيانول خلک د الله تعالی د خوف او ويرې څخه غافله کوي او يوازې د ترهيب بيان خلک د الله تعالی د رحمت څخه نا اميده کوي .

د ترغيب ډولونه :

اول- په دنيا کې د عاجل خير زيری او وعده :

په ايمان باندې استقامت او تقوی په دنيوي ژوند کې د نيکمرغی او سعادت سبب ګرځي چې ځنې صورتونه يې په لاندې ډول دي :

۱- په دنيا کې د پاک او سلامت ژوند زيری او وعده ، لقوله سبحانه تعالی : [مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ][۱] .

ژباړه : ژباړه : هر نارينه او ښځينه مؤمن چې نيک کارونه وکړي نو مونږ به پاک ژوند ور په برخه کړو او په آخرت کې به د دوی د نيکو عملونو بدل هرو مرو ورکوو.

[۱] - سوره النحل :۹۷ .

مګر څوک چې د الله تعالی د دین ، فرمانبداری او ذکر څخه سرغړونه وکړي تنګ ژوند به یې په برخه شي :

[وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى][1]

ژباړه : او چا چې زما له یاد څخه مخ واړاوه ، نو بې شکه چې د هغه ژوند به تنګ وي او مونږ به هغه د قیامت په ورځ ړوند را پاڅوو.

تفسیر معارف القرآن لیکي : د ژوند د تنګی څخه یو مطلب دا دی چې څوک د الله د فرمابرداری او یاد څخه سرغوړنه وکړي که څه هم ډیر مال او ډیر امکانات او ښه ژوند هم ولري خو ددې سره سره به د ده په زړه کې هیڅ سکون او اطمنان نه وي ، د ډیر مال او دولت سره به سخت حریص او سرګردانه وي ، د امکاناتو ، منزلت سره به د سر او مال په ویره کې بې سکونه او نارامه وي ، او د مصیبت او غم پرته به یې زړه تنګ وي.

۲- په ځمکه کې د خلافت او تمکین وعده ، لقوله سبحانه وتعالی : [وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُم فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ][2] .

ژباړه: الله پاک د ستاسې له هغو کسانو سره چې ایمان یې را وړی او نیک کارونه یې کړي وعده کړې ده چې خامخا به یې په ځمکه کې همغه شان خلیفه ګان وګرځوي لکه چې د دوی نه وړاندې خلک یې ګرځولي وو.

---

[1] - سوره طه :۱۲۴ .
[2] - سوره النور :۵۵ .

۳- د خیر او برکاتو نزول ، لقوله سبحانه وتعالی : [فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلِ السَّمَاء عَلَيْكُم مِّدْرَارًا * وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَل لَّكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَل لَّكُمْ أَنْهَارًا][1] .

ژباړه : نو ما (دوی ته) وویل: تاسو له خپل رب نه بخښنه وغواړئ بېشکه دی ډېر بخښونکی دی، څو له آسمانه پر تاسې شېبې ، شېبې باران را کوز کړي ، او تاسو ته به مالونه او زامن در زیات کړي، او تاسو ته به باغونه پیدا کړي او تاسو ته به ویالې پیدا کړي.

۴- په عمر کې د برکت او د هلاکت څخه د نجات وعده، لقوله سبحانه وتعالی : [يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى][2] .

ژباړه : د دې لپاره چې هغه تاسو لپاره ستاسو څه ګناهونه وبخښي او تاسو مقررې نېټې ته وروسته کړي.

۵- د هغوی سره د مدد او نصرت وعده ، لقوله سبحانه وتعالی : [إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ][3] .

ژباړه: یقیناً چې الله تعالی دفع کوي (د کفارو مکر) له هغو کسانو څخه چې مؤمنان دي او یقیناً چې الله تعالی هر خائن او ناشکره نه خوښوي.

[اللّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُواْ يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّوُرِ][4] .

[1] - سوره النوح :۱۰-۱۲ .
[2] - سوره ابراهیم :۱۰ .
[3] - سوره الحج :۳۸ .
[4] - سوره البقره :۲۵۷ .

ژباړه : او الله د هغو کسانو دوست دی چې ایمان یې راوړی دی، هغه دوی لره له تیارو نه رڼا ته راوباسي.

۶- د عزت او پورته والی وعده ، لقوله سبحانه وتعالی: [وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ][1] .

ژباړه: او عزت الله لره دی او د هغه رسول لره دی او مؤمنانو لره دی.

[وَلاَ تَهِنُوا وَلاَ تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ][2] .

ژباړه : او تاسو مه کمزوري کېږئ او مه غمژن کېږئ، په دې حال کې چې هم تاسو به غالب یئ، (خو) که تاسو مومنان یئ.

۷- د ژوند د سختیو او مشکلاتو آساني او د زرق لارې ، لقوله سبحانه وتعالی : [وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا * وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ][3] .

ژباړه: او څوک چې د الله څخهووېرېږي (الله) ور ته (د ستونزو څخه) د وتلو لار جوړوي ، او هغه ته د داسې لارې نه رزق ورکوي چې (په خپله) ګمان نه کوي ، او څوک چې پر الله پاک توکل وکړي ده د پاره همدا (الله) کافي دی.

[1] - سوره المنافقین : ۸ .
[2] - سوره آل عمران :۱۳۹ .
[3] - سوره الطلاق :۲-۳ .

٨- او الله تعالی د مؤمنانو سره محبت لري ، چې دا باب پراخه دی : الله تعالی توبه کوونکي خوښوي ، پاک او متقیان خوښوي ، صبر کوونکي خوښوي ، توکل کوونکي خوښوي ، انصاف کوونکي خوښوي او هغه چې د الله تعالی په لاره کې جهاد کوي خوښوي .

٩- د هدایت او توفیق ورکولو وعده ، لقوله سبحانه وتعالی : [وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ][١] .

ژباړه: او بېشکه الله خامخا هغو کسانو ته چې ایمان یې راوړی دی؛ د نېغې لارې هدایت کوونکی دی.

١٠- دا وعده چې کافران به پر مسلمانانو تسط نشي موندلای کچېرې دوی پخپل دین باندې پوره تمسک وکړي ، لقوله سبحانه وتعالی : [وَلَن يَجْعَلَ اللّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً][٢] .

ژباړه : او الله به کله هم د کافرانو لپاره په مؤمنانو باندې (د غلبې) څه لار جوړه نه کړي.

١١- په امن او سکون سره وعده ، لقوله سبحانه وتعالی : [الَّذِينَ آمَنُواْ وَلَمْ يَلْبِسُواْ إِيمَانَهُم بِظُلْمٍ أُوْلَـئِكَ لَهُمُ الأَمْنُ وَهُم مُّهْتَدُونَ][٣] .

---

[١] - سوره الحج :٥٤ .
[٢] - سوره النساء :١٤١ .
[٣] - سوره الانعام :٨٢ .

ژباړه : هغه کسان چې ایمان راوړی او شرک یې نه وي ورسره کډ کړی نو همدوی ډاډمن او همدوی لار میندونکي دي.

دوهم – د دعا او غوښتنو قبلول :

د دعا قبلول او د سختۍ او مشکل څخه د نجات لپاره الله تعالی ته دعا کول، هغه که پیغمبر وي او یا عام مؤمنان ، قال الله سبحانه وتعالی :

[وَذَا النُّونِ إِذ ذَّهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَن لَّن نَّقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَن لاَّ إِلَهَ إِلاَّ أَنتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ الظَّالِمِينَ * فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنجِي الْمُؤْمِنِينَ][1] .

ژباړه: او (یاد کړه) د کب والا، کله چې هغه د غصې په حال کې لاړ، نو هغه دا خیال وکړ چې مونږ به په ده باندې له سره تنګي ونه کړو، بیا یې په تیارو کې اواز وکړ (داسې) چې نشته هېڅ لایق د عبادت مګر ته یې، ته پاك یې، یقیناً زه له ظالمانو څخه یم ، نو مونږ د هغه دعا قبوله کړه او مونږ هغه له غم نه خلاص کړ او همداسې مونږ مؤمنانو ته نجات ورکوو.

دریم : په آخرت کې د ستر انعام وعده :

هغه کسان چې ایمان باندې قایم پاتې شوي دي او نیک عملونه یې کړي د ځانکدن پر مهال او په قبر کې او د قیامت په سخته ورځ کې به دوی ته د

---

[1] - سوره الانبیاء :۸۷-۸۸ .

الله تعالی له لورې د رضاء ، تام امن ، رحمت او مغفرت زیری ورکول کیږي او بلاخره به په سلامتیا ، عزت او پوره استقبال سره جنت ننوځي .

[إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلاَّ تَخَافُوا وَلاَ تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ *نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ *نُزُلاً مِّنْ غَفُورٍ رَّحِيمٍ][1] .

ژباړه: (بېشکه هغه کسان چې (په رښتیا) یې ویلي دي: زمونږ رب الله دی، بیا ټینګ ولاړ وي ،(نو) په دوی ملایکې نازلېږي چې تاسو مه وېرېږئ او مه غمګین کیږئ او تاسو د هغه جنت زیری واخلئ چې تاسو سره به یې وعده کولی شوه. مونږ ستاسو دوستان یو په دنیایي ژوند کې او په اخرت کې (هم) او تاسو لپاره په دغه (جنت) کې هر هغه (نعمتونه) شته چې ستاسو نفسونه یې خوښوي او تاسو لپاره په دغه (جنت) کې هر هغه څه دي چې تاسو یې غواړئ. په داسې حال کې چې د ډېر بخښونکي، بې حده رحم کوونکي له جانبه مېلمستیا ده).

[يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا * وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وِرْدًا][2]

ژباړه : (یاده کړه) هغه ورځ چې مونږ به متقیان راجمع کړو د رحمٰن په طرف بلل شوي سواره مېلمانه ، او مجرمان (کافران) به د جهنم په طرف تږي پیاده شړو.

[1] - سوره فصلت : ۳۰-۳۲ .
[2] - سوره مریم :۸۶-۸۸ .

الله تعالی دې مونږ د متقیانو له ډلې څخه وګرځوي (آمین).

دوهم ترهیب او ویرول:

ترهیب د ګناه او نافرمانۍ د عواقبو څخه د خلکو ویرول تر څو جرائم او ګناهونه ترک کړي چې لاندې ډولونه لري:

اول – په دنیا کې د ګناهونو عواقب او خطرناکې پایلې:

هره ګناه فردي او یا ټولنیز اضرار لري.

او په ګناهونو باندې اصرار او دوام او توبه نه کول په بلاوو او آفاتو، تنګي، امراضو، د برکت له مینځه تلل او هلاکت سبب ګرځي.

[وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَن كَثِيرٍ][1].

ژباړه: او تاسو ته چې څه مصیبت هم رسي، نو په سبب د هغو کارونو چې ستاسو لاسونو کړي دي- او ډېر (ګناهونه) معاف کوي.

[ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ ...][2].

ژباړه: په وچه او لونده (بر او بحر) کې فساد خور شو، په سبب د هغو (عملونو) چې د خلقو لاسونو کړي دي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي :«لم تظهر الفاحشة في قوم قط

---

[1] - سوره الشوری :۳۰ .
[2] - سوره الروم :۴۲ .

حتى يعلنوا بها، إلا فشا فيهم الطاعون، والأوجاع التي لم تكن مضت في أسلافهم الذين مضوا»[1] .

ژباړه : په يو قوم کې به فحاشت نه خپرېږي مګر که خپور شو ، الله تعالی به هغوی د خپل رحمت څخه لرې کړي ، په هغوی کې به طاعون او داسې مرضونه چې په پخوانيو کې يې نه وي تير شوي نازل کړي .

چې ددې جنسي امراضو څخه مطلب ايډز دی کوم چې پخوا موجود نه وو او اوس د فحشاء په وجه خور شوی دی او داسې نور نوي خطرناک امراض دي .

او همدارنګه فرمايي: « يكون في أمتي قذف ومسخ وخسف «، قيل يا رسول الله: ومتى ذلك؟ قال»: إذا ظهرت المعازف وكثرت القيان وشربت الخمور»[2] .

ژباړه: زما په امت کې به د ډبرو ويشونکی عذاب ، مسخ (شکل بدلېدل) ، خسف (په ځمکې کې غرقېدل) را مينځته شي . چا پوښتنه وکړه يا رسول الله صلی الله عليه وسلم کله به دا را مينځته کيږي ؟ ويې فرمايل : کله چې ساز سرود او موسيقي ظاهره او ښکاره شي ، سينګار ډير شي او شراب څښل کيږي.

[1] - رواه ابن ماجه، وحسنه الألباني.
[2] - رواه الترمذي في الجامع و ابن ابی الدنيا في ذم الملاهي .

دوهم – د پخوانيو سرکشه امتونو د عواقبو بيان :

د پخوانيو سرکشه امتونو د عقوبت بيان او د هغه څخه عبرت اخيستل لکه :

۱- د نوح عليه السلام قوم چې الله تعالی غرق کړو .

۲- د هود عليه السلام قوم عاديان چې الله تعالی په باد سره هلاک کړل .

۳- د صالح عليه السلام قوم ثموديان چې الله تعالی په تندر سره هلاک کړل زړونه يې وچاودل .

۴- د لوط عليه السلام قوم الله تعالی په سخت عذاب سره هلاک کړل ، ملائکې پر خپلو وزرونو کې تر آسمان پورې پرته کړل او پر بل مخ يې پر ځمکه و غورځول او د پاسه په کاڼو وويشل شول .

۵- د شعيب عليه السلام قوم هلاک شوی .

۶- فرعون او لښکر يې په بحر کې غرق شوي .

۷- قارون په ځمکه کې خسف شوی دی .

دريم – آخروي عذاب :

[وَمَن يَعْصِ اللّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ][1] .

[1] سوره النسآء :۱۴ .

ژباړه : او چا چې د الله او د هغه د رسول نافرماني وکړه او د هغه له حدونو یې تیری وکړ ، نو هغه (الله) به یې اور ته داخل کړي، چې په هغه کې به همېشه وي او د هغه لپاره سپکوونکی عذاب دی.

[وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا][1] .

ژباړه: او هغه څوك چې د الله او د هغه د رسول نافرماني وکړي، نو بېشکه د ده لپاره د جهنم اور دی، چې دوی به په هغه کې تل ترتله وي.

[1] – سوره الجن :۲۳ .

مهم نتائج

۱- په دعوت کې حکمت يوازې نرمه لهجه ، حِلم او عفوه کول مطلب نه دي بلکي د مقابل لورې احوالو ته په کتلو سره د ځنو لپاره نرم لهجه او په ښه شان مجادله کول او د ظالم او متکبر په وړاندې د اصلاح په نيت شديده وينا کول پکار دي .

۲- حکيم داعي لره ښايي چې کوم قوم او خلکو ته دعوت ورکوي د هغوی په اعتقادي ، اقتصادي ، ټولنيز ، عاداتو او د ګمراهۍ مراکزو ، مشکلاتو او نورو احوالو ښخه خبر وي او بيا به د دغو موجوده ګمراهيو ، منکراتو لپاره د دفع کولو پلان جوړوي او د خلکو د عقل او فهم په قدر به د هغوی درملنه کوي .

۳- جناب رسول الله صلی الله عليه وسلم زمونږ لپاره په ټولو امرو کې قدوه حسنه دی ، خاصتاً د دعوت الی الله په لاره کې ، دعوت به هغه وخت مؤثر دعوت وي چې کله داعي د رسول الله صلی الله عليه وسلم د ارشادات متابعت وکړي .

۴- د خلکو د عوت او د هغوی د مخاطب کولو او مجادلې لپاره لومړی مصدر قرآن او سنت دی .

۵- حکيم داعي لره ښايي چې ټولو امرو ته خپل حق ورکړي ، دومره زهد کول پکار نه دي چې کسب کار او اهل عيال ترک کړي ځکه د دنيوي ژوند

لپاره کار او کسب او مال ته حاجت او ضرورت دی ، داعي بايد خلکو ته محتاج نه وي ، او د خپل اهل عيال حقوقو او مسئوليتونه هير نه کړي او همداسې په کسب کار او دنيوي امرو کې دومره مشغول نشي چې د دعوت کار ورځخه پاتې شي ځکه مسلمانان وغظ او بيان ، د احکامو زده کولو ، د عقيدې ، خاورې او عزت ساتلو ته ضرورت لري .

۶- په دعوت الی الله کې بصيرت د حکمت لوړه درجه ده چې په دعوت کې علم او بصيرت عبارت دی له :

الف : داعي چې کوم شي ته خلک رابولي د هغه په حکم به عالم وي.

ب: داعي به د مخاطب او يا هغه ډله او قوم په عقيده او احوالو پوه او عالم وي کوم ته چې دی دعوت ورکوي.

ج : د دعوت په اصولو ، منهج او طريقه به عالم وي

په دعوت کې به يې امر او نهی دواړه شامل وي ، ترغيب او ترهيب دواړه پکې شامل وي .

تبليغي جماعت :

۱- يوازې ترغيب او ترهيب ترکول ، يا يوازې امر بالمغروف او نهی ترک کول .

۲- علم او بصيرت چې د داعی لپاره مهم شرط دی اهميت نه ورکول او د داعيانو د علمي روزنې په باره کې پوره غفلت .

۳- خلکو ته یوازې د تبلیغي جماعت کتاب (فضائل اعمال) بیانول او د هغه پرته د ټولو دیني مراجع ترک او دا کتاب دومره محترم ګڼل چې تر صحیح بخاری او مسلم څخه یې لوړ او محبوب بولي حال دا چې په دې کتاب مضوع او شدید ضعیف احادیث شتون لري چې د هغه بیان او نقل مطلق حرامه او لویه ګناه ده .

۴- د دعوت لپاره د وخت ټاکل کچېرې دا وخت د دعوت د اصولو او دیني تعلیم لپاره وي ښه او که د عبادت او د دین د حکم په څیر ورته وکتل شي خطرناک دی ځکه د دعوت لپاره مشخص وخت نه دی ټاکل شي ټول عمر د هغه کول پکار دي .

۵- د تبلیغ په موده کې له خپلې کورنۍ سره د ارتباط قطع کول چې دا یو قسم رهبانیت شو .

۶- خپله لاره مقدس ګڼل او د نورو مسلمانانو هلو ځلو ته هیڅ اهمیت نه ورکول او د امت په آساسي قضایاوو کې د مسئولیت نه احساسول .

۷- د علم څخه مطلب علم نافع دی هغه علم چې عمل وربانديې وشي او حق یې ادا شي یعنې نورو ته ورسول شي . امام شافعي رحمه الله وایي :

"لیس العلمُ ما حفظ، ولکنَّ العلم ما نفع"یعنې: (علم هغه نه دی کوم چې یاد شوی وي بلکې علم هغه دی چې نفع رسونکی وي) .

۸- عجله او بیړه او د تحقیق او صبر ترک کول زيات اضرار او مفاسد منځته راوړي .

او کله چې داعي ته د يو کار او واقعې په اړه خبر ورکول کيږي نو هغه دې د اقدام مخکې پوره تحقیق وکړي چې آیا صحت لري او که نه ؟ او اصلي خبره څه ده ؟

او همداسې د سستی او غفلت کول او په وخت سره د منکر په وړاندې سکوت او غفلت هم اضرار او مفاسد را مینځته کوي نو هر طرف باید په نظر کې ونیول شي .

۹- د داعي علم او حکمت ، په اقوالو او افعالو کې صواب د ده کمال نه بلکې د الله تعالی توفیق دی او همدارنګه د ده په لاس باندې د خلکو هدایت د الله تعالی توفیق دی .

۱۰- حکیم داعي باید د خلکو د فارغو وختونو ، نشاط څخه پوره استفاده وکړي .

۱۱- په أمر بالمعروف او نهی عن المنکر کې به د «جلب مصالح و رد المفاسد» فقهي قاعده په نظر نیول کیږي.

زيات ضرر به په لږ ضرر سره لرې کیږي .

کچیرې په دوو مصلحتونو کې تعارض وي نو مونږ اعلی مصلحت اخلو که څه هم د بل کم مصلیحت تقویت وي .

۱۲- حکیم داعي لره ښايي چې د امکان تر حده پورې کوم کس په معین ډول مستقیماً مخاطب نه کړي بلکې په اشاره ، مناسبو الفاظو او عامه توګه يې مخاطب کړي .

۱۳- داعي تر هغه پورې حکیم داعي نشي کیدای څو پورې چې د دعوت فقه زده نه کړي لکه : د دعوت حکمت ، اصول او اسلوب کوم چې پورته بیان شول .

۱۴- د محلدینو سره د مجادلې کولو حکمت دا دی چې هغوی ته د الله تعالی د وجود د اثبات لپاره لومړي فطري دلیل وړاندې شي او بیا د الله تعالی د ربوبیت دلائل : ستا خالق څوک دی؟ ستا رازق څوک ؟ د کائیناتو پیدا کوونکی او تنظیم کوونکی څوک دی او بیا عقلي دلائل او بیا هغوی ته شرعي دلائل وړاندې شي .

۱۵- د بت پرستانو او مشرکینو د دعوت حکمت دا دی چې دوی ته به لومړی د الله تعالی د توحید دلائل وړاندې کیږي او دا چې ټولو پیغمبرانو علیهم السلام خلک د الله تعالی توحید ته بللي او د شرک او طاغوت څخه يې منع کړي دي او د بني آدم د کفر او شرک سبب د صالح کسانو په صفت کې غلو وه او دا چې د الله تعالی د اذن پرته شفاعت هیڅ ګټه نلري .

۱۶- د یهودیانو او مسیحیانو سره د دعوت حکمت دا دی چې هغوی ته به لومړی د هغوی د دین د منسوخ دلائل او د هغوی د ادیانو د تحریف د

اثبات دلائل وړاندې کيږي او بيا به د محمدي رسالت د اثبات دلائل ورته وړاندې کيږي .

۱۷- داعي به په دعوت الى الله کې اهم شى مخکې کوي لکه : لومړى عقيدې ته دعوت کول او بيا لمونځ ، زکات او د دين نور احکامو ته دعوت .

مراجع :

١- تفاسير القرآن

٢- كتب السنة

٣- حكمة في الدعوة الى الله تعالى / دوكتور سعيد بن علي القحطاني

٤- قواعد أمر بالمعروف او نهى .. / دوكتور حمود بن احمد الرحيلي

٥- منهج الدعوة / جامعة أم القرى

٦- منهج الدعوة المعاصر في ضوء الكتاب و السنة / عدنان بن محمد

٧- فقه الدعوة / الاكاديمية الاسلامية

٨- اصول الخطابة / دوكتور توفيق الواعي

٩- فقه و آداب وعظ / رساله : خالد سعود البليهد

١٠- افكار و وسائل الدعوة في المساجد و المدارس / مركز الدعوة و الارشاد بمكة

١١- الموسوعة الميسرة في الأديان

١٢- الندوة العالمية للشباب الإسلامي

١٣- اديان و المذاهب المعاصرة / مؤسسة الدرر السنية

١٤- التنصير في أفغانستان / نقيب الله محمد صديق

١٥- مسيحيت ويړنځ / ژباړه حمدالله شاكري

۱۶- رد الحاد او سیکولرزم / حمدالله شاکري

۱۷- حنفي عقیده / حمدالله شاکري

۱۸- الموسوعة الفقهية / هئيت كبار علماء الاسلام

۱۹- 500 ردود علماء المسلمين على الشبهات الملحدين

۲۰- علوم القرآن (قرآن پوهنه) / حمدالله شاکري

۲۱- دراسات في الاديان

۲۲- إظهار الحق ، لرحمة الله الهندي

۲۳- التنصير في البلاد الاسلامي

۲۴- موقع صيد الفوائد

۲۵- موقع الدرر السنية

۲۶- موقع الالوكة

۲۷- موقع شبكة الأفغانية الاسلامية (آن لاین اسلامي لاربښود)

۲۸- موقع الْمُلتقى اهل التفسير

حمدالله شاکري - داراسات الاسلامي – الاكاديمية الاسلامية العالمية